

Orman ve Av

2020 | Mart-Nisan | 2 | Cilt 98

ISSN: 1302-040X

Çal Çalışma
Grubu Raporu

4-12 >>

İklim Değişikliği ve
Biyolojik Çeşitlilik II

20-29 >>

Suya Yazılmış
Havaya Savrulmuş
Sözler

30-35 >>

Bölge Şefi

37-42 >>

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR
YAYIMLANIR.

Yıl: 2020, Mart-Nisan, Sayı:2 Cilt:98

ISSN 1302-040X

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ

GENEL BAŞKAN

Hüseyin ÇETİN

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Nihat ÖZ

EDİTÖR

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN

sozden26@gmail.com

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR

Prof. Dr. Oktay YILDIZ

Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ

Doç. Dr. Ufuk ÇOŞGUN

Dr. Erdal ÖZÜDOĞRU

Tarık Barbaros PİLEVNE

Hayriye ERTUĞRUL

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize

ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ:

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

TUNA CAD. NO: 5 06410 KIZILAY/ANKARA

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilarder@ttmail.com

TASARIM / BASKI

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

İÇİNDEKİLER

Başyazı	1
Çal ve Civarında Devletten Başkası Tarafından Yapılan Ağaçlandırmalar Sonucu Oluşan Ormanlar ve Ağaçlık Alanların Sorunları ve Çözüm Yollarına İlişkin Çalışma Grubu Raporu	4
Dünya'nın Koro(u)na Spartaküsü	12
Serengahtaki Mahkumlar	12
İ.Ü. Orman Fakültesi 1961-1962 Yılı Girişlilerin 25. Dönem Toplantıları	13
İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik II	20
Suya Yazılmış Yazılar Havaya Savrulmuş Sözler	30
Başkent Ankara'da Orman Endüstrisinin Durumu Üzerine Bir İnceleme	35
Bölge Şefi	37
Antalya'da İlk Kez Uçakla Orman Yangını Nasıl Söndürdük?	42
Şiirler	46

Başyazı

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

Derneğimiz, Cumhuriyet tarihimize eş yaşam süreci içinde doğayla, çevreyle ve ormancılıkla ilgili tüm teknik, idari ve hukuksal konularda **Kamu Yararına** hizmet vermiş ve halen de veren ve vermeye devam edecek bir meslek örgütüdür.

Son dönemde; doğamıza, çevremize ve ormanlarımıza yapılan aşırı müdahaleler ve bu yanı sıra zemin hazırlayan yasal düzenlemeler gündemimizden hiç çıkmıyor. Yapılan yasal değişiklikler ve uygulamalarının yıkıcı etkilerini kısa sürede görüyoruz. TOD olarak bu olumsuz gelişmelere yasaların izin verdiği çerçevede dava açmaya, halkı bilgilendirmeye ve gelişmeleri meslek kamuoyumuzla paylaşmaya devam edeceğiz.

Ülkemizdeki doğa koruma alanları yaklaşık yüzde 7 civarındadır. “Bu oran, Ülkemizin coğrafi özelliklerini göz önüne aldığımızda yüzde 20’den aşağı olmamalıdır. Neden böyle dersenez; 0-5165 metre yükseklik arasındaki bir coğrafyada, 4200 civarında sulu-kuru derenin olduğu, çok ciddi yükseltilerin dağılımları ve ovalarının olduğu, kırık arazilerin bulunduğu, ortalama eğimin çok yüksek olduğu ve erozyonun çok ciddi olduğu hassas bir ekosistemden bahsediyoruz. Aynı zamanda Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasındaki özel bir coğrafik bir alandan bahsediyoruz. Bunun yanında sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin 1/3’ü endemik olan bir ülke burası. Dolayısıyla biyolojik çeşitlilik açısından %85 Avrupa ölçeğindedir. Yani Avrupa’da hangi kuş türü varsa yüzde 85’ini Türkiye’de bulabilirsiniz. Aynı şey sürüngeçerli. Doğal olarak bizim ülkemizi-

zin bu özelliklerini ve mevcuttaki yüzde 7’lik korunan alanı mutlaka korumamız lazım. Bu nedenle biz dernek olarak yönetmelikte yapılan değişikliğin kesinlikle korunan alanların aleyhinde olacağını ve telafisi mümkün olmayan olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünerek düzenlemeyi yargıya taşıdık.

Kısaca gündemdeki konulardan bahsetmek istiyoruz;

16 Mart 2020 tarih ve 31070 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması na Dair Yönetmelikte bu anlayışla çıkarılmıştır. Korunan alanları uygun bir kullanıma açmayı hedeflemektedir. İdareye geniş yetkiler tanıyan **Anayasa, yasa ve uluslararası birçok karar ve anlaşmalar** aykırı birçok düzenlemeler içermektedir.

Mutlak koruma alanları dışında kalan zonlarda, sınırlı kullanım ve sürdürülebilir kullanım alanlarında mutlaka Koruma-Kullanma dengesi gözetilmelidir. İdari ve yasal düzenlemeler koruma lehine olmalı alanın doğal, kültürel ve tarihi özellikleri korunmalıdır. 1956-2002 yılları arasında da kullanma yönü ağırlıklı olan yasal ve idari düzenlemeler yapıyordu. Korunan alanlar üzerinde bir kullanma baskısı vardı. Bu baskının sınırlı düzeyde olması nedeniyle korunan alanların bir ölçüde devamlılığının sağlanmasına fırsat veriyordu. Ancak son 20 yılda yapılan yasal ve idari düzenlemelerle büyük yıkımlara neden olunmakta ve adeta korunan alanların içi boşaltılmaktadır.

Sit alanlarının korunması, dünya ölçeğindeki kabul gören kıstaslara ve değerlendirmelere de paralel olarak yasalarımızda da paralel düzenlemeler getirilmiş ve de **iç hukukumuzun bir parçası olmuştur.**

1.Derece Doğal Sit Alanı=Kesin Korunacak Hassas Alanlar” 2.Derece Sit Alanı= “Nitelikli Doğal Koruma Alanlarına” 3.Derece Sit Alanı=Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile isimler değiştirilmiş ancak taşıdıkları statü özellikleri değişmemiştir. Yani isimlerden anlaşılacağı üzere **1.Mutlak korunacak hassas alanlar** 2. Alanın **nitelikli doğal** alan olmasının korunacağını 3. **Sürdürülebilir** alanlarda da sınırlı kullanım dışında bir iznin verilemeyeceğini ve Sürdürülebilir alanların, Kesin korunacak hassas alanlar ve Nitelikli Doğal koruma alanlarına **tampon** görevini yapacağını ifade eder. Şimdi bu yaklaşımla yönetmelikte yapılan değişikliğe baktığımızda hemen aykırılıklar göze batmaktadır.

Nitelikli Doğal Koruma Alanlarında; İçme suyu amaçlı baraj ve göletler, doğal göl ve denizler hariç **kültür balıkçılığı** faaliyetlerine izin vermek, ülkemizdeki 4200 sulu ve kuru derede bu faaliyete izin vermektir. Adı üstünde nitelikli doğal alanda bu nasıl olacak? Nitelikli doğal alan olma özelliğine aykırı birçok düzenleme ile de “nitelikli doğa koruma alanı” sayılan yerlerde yapılabilecek etkinliklerin kapsamı bu alanların **“doğal”** sayılabilecek özelliklerini kesinlikle yitirmesine yol açabilecek biçimde genişletilmektedir.

Sürdürülebilir Koruma ve Kontrol-lü Kullanım Alanlarında; Entegre tesis ve Madencilğe izin verilmesi, yani tampon zonda, sınırlı kullanı alanında bu izinlerin verilmesi hem Kesin Korunacak Hassas Alanları hem de Nitelikli Doğal Koruma Alanlarını doğrudan etkileyecektir. Çünkü madencilik faaliyetleri bulunduğu bölgenin doğal yapısını ve ekolojik karakterini tamamıyla değiştiren, hatta kilometrelerce uzındaki bölgelerdeki canlı yaşamı dahi olumsuz etkileyen faaliyetlerdir. Ülkemizde bunun çok örnekleri bulunmaktadır. Entegre tesisler ise “birincil üretim aşamasından sonra, ürünlerin fiziksel ve/veya kimyasal işleme tabi tutulacağı tesislerdir.” yapılan bu düzenleme ile “kesin korunacak hassas alanlar” ile “nitelikli doğal koruma alanlarına” da zarar verebilecek uygulamalara dayanak oluşturacak ciddi sonuçlar doğuracaktır.

Anıt Ağaç uygulaması doğayı korumayı, ağacı korumayı ve koruma bilincini artırıcı sayılamayacak yönlerinin yanı sıra kentsel yerleşmelerin genişlemesine, kentli nüfusun artmasına, kentlilerin estetik değerlerinin gelişmesine önemli katkıları vardır. Özellikle kentsel yerleşmelerde kalmış Anıt Ağaçlar kentsel yerleşmenin kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Yapılan düzenleme, bu varlıkların gerektiğinde korunabilmesi, yenilerinin oluşturulmasını rastlantılara bırakabilecektir.

Ayrıca bu düzenlemeler;

- Anayasanın 56. maddesine göre “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”; 63. maddesine göre ise “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır.”
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun amaçlarıyla da uyuşmamaktadır. Yasaya aykırı ve öznel değerlendirmeye açık bir düzenlemedir

Söz konusu yönetmelik çevrenin ve tabiat varlıklarının hem de koruma altına alınmış bir alanda tahrip edilmesine, değerini yitirmesine yol açacaktır. Oysa devlete verilen anayasal görevi çevreyi ve tabiat varlıklarını geliştirmek, korumak ve bu amaçla destekleyici ve teşvik edici önlemleri almaktır.

Dünyanın birçok ülkesinde tahrip edilen doğal alanların yeniden iyileştirilmesinin en pahalı çalışmalar olduğunu hiç aklımızdan çıkarmamalıyız. Yani bir doğal alanı yok ettikten sonra orayı yeniden kazanacağım çabasına girdiğinizde, elde ettiklerinizin fazla zaman ve para harcamanız lazımdır. Bir de bunun birebir gerçekleşme şansı yok. Dolayısıyla özellikle bir korunan alanda bir uygulama ya da bir yasal düzenlemeye gidilirken tekrar tekrar düşünmeliyiz. Ülkemiz hem İran-Turan, hem Avrupa-Sibirya hem de Akdeniz ekosisteminin etkisindedir. Dolayısıyla burada hakikaten samimi olmak lazım; bu tür değerlendirmelerde daha yapıcı, daha Türkiye’ni geleceğine yönelik hedefleri ortaya koymak lazım. Aksi takdirde bugüne kadar verilen emeğe çok yazık edilmiş olur.

Salda Gölü konusundaki gelişmeler ise şöyledir: Gölün kıyısında yapmak istenen millet bahçesi uğruna iş makineleri ve kamyonlarla yarılatılan tahribatla Türkiye’nin gündemine gelen Burdur’un Yeşilova ilçesindeki Salda Gölüne bilim ve hukuk dışı müdahaleler yapılıyor. Salda Gölü hassas ve özel bir ekosisteme sahiptir. Dünyada çok az yerde bu krater ve volkanik göl oluşumu görmekteyiz. Değerli hocamız Prof. Dr. Doğan KANTARCI’nın yerin hassasiyetini açıklamak için söylediği “Gölün kumsalında dahi yürümemeliyiz” sözü nasıl bir hassas ekosistem olduğunu bizlere hatırlatmalıdır. Göl ve yakın çev-

resindeki havza mutlak koruma alanı olmalıdır. Bu alana insanların girmesi, gezmesi, göle girmesi, eğlenmesi doğru değildir. Buraların güzelliğini gider görürsünüz, fotoğraf çekebilir, güzelliğini görsel olarak değerlendirebilirsiniz. Ama asıl geçireceğiniz zamanı gölün kıyısında yoğunlaşarak değil göl kıyısında taşıma kapasitesini dikkate alan bir ziyaretçiye izin verebilirsiniz. Asıl faaliyetlere hemen yakınındaki köyleri ziyaret ederek yer verebilirsiniz. Gölün hemen yakınında 4-5 tane köy var bu yerler günübirlik kullanıma uygun düzenlenebilir. Bu köylerde geceleme ve yeme-içme olanakları da olabilir, oradaki yerel alan kılavuzları size çok rahatlıkla o sahayı gösterebilir, sahanın tarihi, kültürel, biyolojik, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri hakkında bilgi verebilir. Ancak salgının sürdüğü ve tüm toplumu etkilediği bir dönemde, nasıl bir zihniyet, nasıl bir akıl tutulmasıysa, kamyonlarla oraya girildi. Yazıktır, orası milyonlarca yılda oluşmuş bir krater gölü. Bu kadar keyfe keder davranılamaz. Ondan sonra da ‘pardon’ deniliyor. Samimiyetten çok uzak, sanki vatandaşın tepkisini sınıyorlar.

Türk Hava Kurumunda Orman Yangınları konusunda yaşanan tartışmalar da şöyleydi; İstiklal Savaşı ve öncesinde hava gücünün önemini ve geleceğini kavrayan Mustafa Kemal ATATÜRK Türk havacılık sanayinin temellerini atmak, Türk semalarının uçaklarla doldurulması, uçan bir Türk gençliğinin hazırlanması, uçak sanayinin kurulması, askeri, sivil, sportif ve turistik havacılığın geliştirilmesi için, 16 Şubat 1925 tarihinde, “Türk Tayyare Cemiyeti”ni kurdu. Adı sonradan (1935) “Türk Hava Kurumu” (THK) olarak değiştirilecek bu kurum Mustafa Kemal ATATÜRK, “İstikbal Göklerdedir” sözünü Türk Tayyare Cemiyeti’nin açılışında dile getirmiş ve Cumhuriyetin ilk yıllarında 30 Ağustos “Zafer ve Tayyare Bayramı” olarak kutlanmıştır. Manevi kızı Sabiha Gökçen’in pilot olması da Mustafa Kemal ATATÜRK’ün

havacılık sanayiine verdiği önemin bir kanıtıdır.

Son günlerde kamuoyunun gündemine, orman yangınları ile mücadelede konusunda THK yeniden girdi. Bu tartışmanın bizi ilgilendiren boyutu Mustafa Kemal ATA-TÜRK'ün emanetindeki “İstiklal göklerde” hedefini doğru anlamaktır. Özgün hava sanayi kurma ve geliştirme temel amacıyla kurulmuş olan THK sportif havacılık, ilaçlama, orman yangınları söndürme gibi alanlarda hizmet vermeye zorlanarak içi boşaltılmış temel amacından soyutlanmıştır. Son günlerde THK mülkiyetindeki kimi taşınmazlarının ve uçaklarının satışa çıkarılması, Atatürk mirası muasır medeniyet hedefi ve “Tam Bağımsız Türkiye” projesinin simgesi bu kurumun etkisizleştirilme projesinin son bir önceki adımı olarak görülmeli ve anlaşılmalıdır. Kaldı ki dünyada ve ülkemizde yaşanan *Coronavirüs* (Covid 19) pandemisi göstermiştir ki birçok ülkede acil ve afet konularında özel sektör soruna çare olamamış, ülke ve toplum güvenliğinde devletin önemi bir kez daha önem kazanmıştır. Bu nedenle orman yangınları gibi küresel bir sorunda gerek ve yeter miktarda hava gücünün, devlet olarak istihdam edilmesi neredeyse zorunlu hale gelmektedir. Hava araçlarının Orman Genel Müdürlüğü'nce istihdam edilmesi makul sürede değilse, THK'nun bu konuda elindeki olanaklar ve 35 yıllık deneyimi ile Türk Hava Kurumuna ait kullanılabilir amfibik tipi hava araçlarının modifiye edilmesi, bakımlarının yapılması, yenilenmesi vb çalışmaların yapılması kaydıyla uygun olacağı düşünülmelidir.

OGM sınavındaki gelişmeler; Orman Genel Müdürlüğü'nün 03.10.2019 tarihli ilanı ile **“Sözleşmeli Personel Pozisyonunda Alınacak Orman Mühendisleri ve Orman Muhafaza Memuru Sözlü ve Uygulamalı Sınavı”** duyurusunu yapmış. Yine teamüllerin ve hukukun dışına çıkarak sözleşmeli

personel alımını gerçekleştirmiş. Sınava 3044 Orman Mühendisi veya Orman Yüksek Mühendisi personel adayı başvurmuş, başvurular arasından da baraj 60 puana indirilerek 1150 personel asil olarak başarılı bulunmuş, 806 kişi ise yedek listeye alınmıştır. Diğer yandan, Orman Muhafaza Memuru alımında uygulanacak sınava 5123 aday başvurmuştur. 2700 kişi başarılı bulunmuş, 1831 kişi yedek listeye alınmış, 592 kişi ise barajı geçemeyecek şekilde değerlendirilmiştir. Yine bu sınavda da baraj 60 puana çekilmiştir. Söz konusu sözlü ve uygulamalı sınavdaki usulsüzlüklerden dolayı asil olarak atanamayan ve hem sınav anında hem de sınav sonuçlarından dolayı çeşitli mağduriyetler yaşayan 21 Orman Mühendisi ve 4 Orman Muhafaza Memurunun her biri adına; sonuçların ilan edildiği 07.02.2020 tarihinden sonra 60 günlük idari dava açma süresi içerisinde, sınavın iptaline yönelik yürütmeyi durdurma talepli Orman Genel Müdürlüğü aleyhine idari dava açılmıştır.

Ülkemizde zaten iş bulamayan binlerce Orman Mühendisi veya Orman Yüksek Mühendisi var iken kendi alacağı 1.150 personel alımında tam tersi uygulama ile OGM tamamen kendi öznel değerlendirmesi alanını genişletmeye matuf biçimde KPSS yazılı sınavı puan sınırını 60 puana indirmiştir. Bu tür sınavlara girmek için en az 70 puan alma barajı bulunurken 60 puana indirmesi kendisine yakın gördüğü ancak 70 barajını aşamayanlara da bu fırsatı vermektir. Bu durum kabul edilemez. Diğer taraftan sözlü sınav katılacakların sayısı çok fazla (5000 kişi) hem de sınav süresi (2019 Kasım-2020 Şubat) çok uzun tutulmuş ve sonuçların açıklanması için Orman Mühendisleri Odası seçim sonuçları beklenmiştir. OMO seçimlerinde tek tek kişilere kazanmak istiyorsanız bizim listeye destek vereceksiniz kime attığınızı kanıtlayın baskısı da yapıldığı ifade edilmiştir. Böyle bir ko-

medi mesleğimizde uzun bir süredir yaşanmadı. Bu tür uygulamalar kabul edilemez. Kötü teamüllerdir.

Davadaki talepler sınavın tümünden iptalinin yanı sıra bireysel açıdan da iptalini içermekte olup bu taleplere İYUK. Madde 5'teki *“Aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı bir dilekçe ile de dava açılabilir.”* düzenlemesi uyarınca aynı dilekçede yer verilebileceğine rağmen sadece Ankara 5. İdare Mahkemesi talepleri kabul etmiş, diğer tüm mahkemeler taleplerden birinin seçilmesi kararı vererek dilekçeleri reddetmiştir. Ret kararı üzerine davalar yeniden açılmıştır.

Gelinen aşamada; yürütmeyi durdurma talebimizin karara bağlanması adına; Davalı İdare'ye savunma ve bilgi, belge ibrazı için 30 günlük süreler verilmiş olup bu sürelerin geçmesi beklenmektedir. Bu nedenle TOD olarak bize başvuran Orman Mühendisi ve Muhafaza memuru meslektaşlarımızın haklı davasına sahip çıktık. Davalardaki gelişmeleri kamuoyu ile paylaşmaya devam edeceğiz. Bu ve benzeri yasal değişiklikler ve düzenlemeler hakkında açtığımız davalara, kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlayan bildirilerimize, basın açıklamalarına ve kitaplarımıza internet sitemizden de ulaşılabilir. Daha detaylı bilgi edinebilirsiniz.

Pandemi yapan Covid-19 salgını yüzünden 21 Mart Dünya Ormancılık Günü kutlamalarını iptal etmek zorunda kaldık. Tüm üyelerimizin Dünya Ormancılık Günü'nü bu vesile ile kutlamak isteriz. Sağlıcakla kalın.

ÇAL VE CİVARINDA DEVLETEN BAŞKASI TARAFINDAN YAPILAN AĞAÇLANDIRMALAR SONUCU OLUŞAN ORMANLAR VE AĞAÇLIK ALANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARINA İLİŞKİN ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

Doç. Dr. Cihan Erdönmez
İÜC Orman Fakültesi/TOD Üyesi

Orm. Y. Müh. Hayriye Ertuğrul
TOD Üyesi

Orm. Müh. Fikret Çuvaç
TOD Denizli Temsilcisi

Orm. Y. Müh. Mustafa Afacan
TOD Üyesi

1- Amaç ve Kapsam

Denizli ilinde bulunan Çal ilçesi Türkiye’de devletten başkası tarafından yapılan ağaçlandırmalar konusunda öncü role sahiptir. Bu ağaçlandırmalar önceleri sahipli arazilerde yapılmış ve ağaçlandırmalar yoluyla özel ormanlar oluşmuştur. Daha sonra, Orman Kanunu’nda yapılan değişikliklerle orman içi açıklıklarda da özel ağaçlandırma yapılması olanaklı hale gelmiş ve bu tür alanlarda da ağaçlandırmalar yapılmıştır. Bu haliyle Çal bütün Türkiye’ye model olabilecek nitelikler taşımaktadır. Ne var ki zaman içerisinde, özellikle yararlanmaya ilişkin yaşanan sorunlar nedeniyle halkın ağaçlandırma ve orman kurma şevki kırılmış ve hatta oluşturulan ağaçlık alanlar başka tür arazi kullanım şekillerine dönüştürülmeye başlanmıştır.

Türkiye Ormanlıları Derneği (TOD) Denizli Temsilciliği, yukarıda belirtilen ağaçlandırma çalışmaları sonucunda oluşan ormanların ve ağaçlık alanların sorunlarını saptamak ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek üzere bir çalışma grubu

oluşturmuştur. Hazırlanan bu rapor söz konusu çalışma grubunun aşağıda kısaca açıklanan yöntemle elde ettiği bilgi ve belgelere dayanarak kaleme alınmıştır.

2- Yöntem

Öncelikle Çal Orman İşletme Müdürlüğü’nde bulunan kayıtların incelemesi yapılmıştır. Bununla birlikte Çal’da yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili daha önceden yapılan araştırmalar sonucunda yapılan yayınlar incelenmiştir. Konuyla ilgili olarak ön plana çıkan iki önemli araştırma bulunmaktadır. Bunlardan ilki Ahmet Tolunay tarafından hazırlanmış bir Yüksek Lisans Tezidir.¹ Çalışmamızda bu tezin tam metnine ulaşamadığı için Orman ve Av Dergisi’nde yayımlanan özetinden yararlanılmıştır.² Diğer ise Prof. Dr. Uçkun Geray ve ekibi tarafından yapılmıştır ve 1993 yılına aittir.³ Ayrıca, yapı-

1 Tolunay, A. 1988. Çal Yöresinde Özel Orman İşletmeciliği ve Özel Ağaçlandırmalar. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

2 Orman ve Av, Yıl 63, Cilt 63, Sayı:1-2-3-4.

3 Geray, U., Türker, A., Bekiroğlu, S., Ok, K. 1993. Bolu, Konya, Zonguldak, Denizli ve İzmir Orman Bölge Müdürlüklerinde Yapılan Sosyal Ormanlık Çalışmalarının İncelenmesi. FAO Proje No: GCP/TUR/045/SWI.

lan ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili sorunları incelemek ve çözüm üretmek üzere Çal Orman İşletme Müdürlüğü tarafından Temmuz 2017’de hazırlanmış bir komisyon raporu ile Denizli Orman Bölge Müdürlüğü’nün konuya ilişkin 23.01.2018 tarihli yazısı da çalışma grubumuz tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonra 6-7 Aralık 2019 tarihlerinde saha incelemeleri gerçekleştirilmiştir. Bu incelemeler kapsamında bir yandan ilçenin farklı noktalarındaki ağaçlandırma alanları ziyaret edilmiş diğer yandan ağaçlandırma çalışmalarında öncü rol oynayan kişiler ya da onların yakınlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Bunlardan ilki 6 Aralık 2019 tarihinde Hasan Cerit ile yapılan görüşmedir. Hasan Cerit, Süller beldesinde 1987 yılında başlayan ağaçlandırma çalışmalarında öncü rol oynayan kişidir ve görüşme Hasan Cerit’in evinde gerçekleştirilmiştir. Kendisiyle yapılan görüşme ayrıca video çekimiyle kayıt altına alınmıştır. İkinci görüşme Prof. Dr. Sadık Çökelez ile yine 6 Aralık 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Sadık Çökelez hem Çal’da başla-

yan ağaçlandırma çalışmalarının öncüsü olarak kabul edilen ve Çal Belediye Başkanlığı da yapan Ahmet Çökelez'in oğlu olması nedeniyle hem de hâlihazırda ağaçlandırma yoluyla oluşmuş özel orman sahibi olması nedeniyle önemli bir kişiliktir ve kendisiyle görüşme Çal Ziraat Odası'nda yapılmıştır. Bu görüşmede Sadık Çökelez'in isteği üzerine video ya da ses kaydı alınmamıştır.

3- Bulgular ve Sorunlar

Kışları ılıman yazları sıcak ve kurak geçen, yağışların dağılımının yıl içinde düzensiz olduğu, 900-1100 metre rakım arasında, çatlaklı bir yapıya sahip kalkerli kumtaşı ana kayaya sahip Çal ilçesinde yapılan özel ağaçlandırma çalışmalarını temel olarak üç grupta toplamak olanaklıdır. Bunlar;

- Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlar ile Hususi Ormanlar,
- Orman Kanununun 57 inci maddesine istinaden yayımlanan 1984 ve 1987 tarihli Ağaçlandırma Yönetmeliklerine göre yapılan ağaçlandırmalardan gelen ormanlar,
- Orman Kanununun 57'inci, 59'uncu, 60'ıncı, 61'inci, 63'üncü, ek 5'inci ve ek 12'nci maddelerine göre 1989 ve sonraki yıllarda yayımlanan ve pek çok kez değiştirilen Ağaçlandırma Yönetmelikleri kapsamında yapılan özel ağaçlandırmalardır.

İlk grupta yer alan ağaçlandırmalar 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 57. maddesinin 1983

yılında 2896 Sayılı Kanun ile değiştirilmesinden önce yapılan ağaçlandırmalardır⁴. Bu dönemde, yani 1983 yılından önce yapılan ağaçlandırmaların tamamı sahipli arazide gerçekleşmiştir. 1982 yılında Çal Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yapılan envantere göre Çal yöresinde toplam 1470,9 ha sahipli arazide gerçekleştirilmiş ağaçlandırılmış alan bulunmaktadır⁵. Diğer yandan, Çal Orman İşletme Müdürlüğü güncel kayıtlarında yapılan inceleme sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır: Gerçek ve tüzel kişiler adına kayıtlı tapu ile sahipli arazi içerisinde bulunan ve 4785 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra tabii olarak ve ekim-dikim yoluyla yetiştirilmiş ormanlardan; 183 ha Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Orman, 146 ha hususi orman bulunmaktadır. Toplam 329 ha alana isabet eden bu ormanların tamamı ibrelili ağaç türlerinden oluşmaktadır.

İkinci grupta yer alan ağaçlandırmalar 27.08.1984 tarih 18502 ve 06.04.1987 tarih 19423 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanan Ağaçlandırma Yönetmeliklerine göre 1984-1989 yılları arasında kızılçam ile toplam 970 hektarlık alanda, devlet ormanı sınırları içinde ve çok ortaklı saha tahsisleri yapılmak suretiyle meydana gelen ormanlar olup gerçekte kaç hektar alanın ağaçlandırıldığına dair yeterli veriye ulaşılammıştır.

Üçüncü grupta yer alan ağaçlandırma çalışmaları ise, 11.03.1989 tarih 20105, 26.06.1994 ta-

rih 21972, 22.10.1996 tarih 22795, 23.02.1998 tarih 23267, 09.10.2003 tarih 25254, 23.08.2012 tarih 28390 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanan Ağaçlandırma Yönetmeliklerine göre günümüze kadar 541 hektar alanda yapılan özel ağaçlandırma çalışmalarıdır.

İkinci ve üçüncü grupta yapılan toplam 1511 Ha özel ağaçlandırma çalışması kızılçam, karaçam, sedir ile 1396 Ha, 2003 ve 2012 tarihli yönetmeliklere göre de badem, ceviz, hünnap ile 115 Ha alanda yapılmıştır. 2003 yılından sonra asli orman ağacı türleri ile yapılan özel ağaçlandırma çalışması bulunmamaktadır. Bu özel ağaçlandırma çalışmalarının 1465 ha'nın devlet ormanında, 18 ha'nın hazine arazisinde, 28 ha'nın da şahıslar adına kayıtlı arazilerde bulunduğu saptanmıştır.

Çal yöresinde devletin dışındaki kişi ve kurumlar tarafından yapılan ağaçlandırmaların geçmişi 1936 yılına kadar uzanmaktadır. Ağaç bayramlarında yapılan ağaç dikme şenliklerinin bu ağaçlandırmalarda etkili olduğu düşünülmektedir. Çal Belediyesi tarafından rekreasyonel amaçlarla yapılan ağaçlandırma daha sonra gerçek kişileri de harekete geçirmiş ve özel ağaçlandırma çalışmaları özellikle 1960'lardan itibaren hız kazanmıştır⁶.

Bununla birlikte, yörede yapılan özel ağaçlandırmalarda bazı kişilerin adı liderlik etmek açısından ön plana çıkmaktadır. Bu kişiler; Çal'da Ahmet Cahit Çökelez, Orhan Vural ve Hik-

4 Bu madde 1986 yılında 3302 Sayılı Kanun ile bir kez daha değiştirilmiştir.

5 a.g.e.

6 a.g.e.

met Omca, Süller'de ise Hasan Cerit'tir⁷³.

Yapılan incelemeler sonucunda özel ağaçlandırma çalışmaları sonucunda oluşan ormanlar ve diğer ağaçlık alanlarla ilgili aşğıdaki sorunların yaşğı sap-tanmıştır:

1) Sahipli arazide yapılmış ağaçlandırma çalışmaları sonucunda özel orman haline gelmiş alanlarla ilgili sorunlar:

a) Yönetime ilişkin sorunlar:

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun özel ormanlara ilişkin 50-56. maddeleri ile 4 Mayıs 2016 tarih ve 29702 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hususi Ormanlar ve Hükmi Şahsiyete Ait Amme Müesseselerine Ait Ormanlar Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri özel ormanların yönetimi açısından orman sahibine pek çok yükümlölük getirmektedir. Bu yükümlölükler mesul müdür atanması, harita ve amenajman planlarının yapılması ve yol şebeke planlarının yapılması ile koruma sorunları ön plana çıkmakta ve çoğu zaman mirasçı sayısının fazla olması nedeniyle özel orman sahipleri ile devlet arasında sorunlar yaşanmasına neden olmakta, mevzuatın gerekleri orman sahiplerince yerine getirilememektedir.

b) Yararlanmaya ilişkin sorunlar: Yukarıda sıralanan yönetim sorunlarını bir şekilde çözmüş bulunan özel orman sahipleri, ormandan elde ettikleri odunun piyasa fiyatının çok düşük oldu-

ğundan, odunu, odun tüccarlarının inisiyatifinde ve değerinden çok daha düşük fiyata sat-tıklarından, ekipman açısından yeterli güçlerinin bulunmaması nedeniyle kendilerinin kesim yapıp satmalarının mümkün olmadığından şikayet etmektedirler.

Bu ormanların amenajman planlarının; çok amaçlı faydalanma esasına göre yaban hayatı, su kaynakları, bitki çeşitliliği gibi ekosistemin diğer öğelerinin de dikkate alındığı, asli ve tali orman ürünlerinin birlikte planlandığı, orman sahibinin belirlediği işletme amaçları ile bu amaçları gerçekleştirecek tekniklere göre yapılması gerektiği halde, devlet ormanlarında amenajman planı yapılmasına ilişkin usul ve esaslara göre ve sadece asli ürünlerden odun üretimi planlaması yapılmakta, bunun sonucu olarak da ormanın çok amaçlı işletilmesi sağlanamamaktadır.

Diğer yandan, plan olsa bile plan gerekleri çoğu zaman orman sahipleri tarafından yerine getirilememektedir. Uygulamaya bakıldığında mesul müdür olarak atanan kişiler, orman işletmeciliği konusunda yeterlilik taşımadığı gibi bu kişilerin konuya ilişkin herhangi bir bilgisi de bulunmamaktadır. Mevzuatta mesul müdür olarak atacak kişilerin hangi niteliklere sahip olacağı, nasıl bir yetki ve sorumluluk ilişkisi içerisinde çalışacakları belirtilmemiştir.

Deneyimler orman sahiplerinin orman ürünlerinin hasadı ile ilgili olarak ormanlarında işlem yaptığını, bakım, silvikültür, za-

rarlılar ile mücadele, yetiştirme ortamı hazırlığı, dikim vb. teknik konularda işlem yapmadığını, ormanlarından son hasılda en yüksek verim alma ve ormanın devamlılığını sağlama gibi bir amaçlarının olmadığını ve ormancılık biliminin gereklerini uygulama iradesini gösteremedikleri ortaya koymaktadır.

c) Ormanların diğer işlevlerinden yararlanmaya ilişkin sorunlar:

Ormanlar topluma yalnızca odun hammaddesi sağlamaz. Bunun dışında, ormanların toprağı koruma, erozyonu önleme, karbon tutma, rekreasyonel faaliyetlere olanak sağlama gibi başka pek çok işlevi bulunmaktadır. Bunlardan özellikle bu ormanların rekreasyon ve ekoturizm faaliyetlerine açılabilmesi, orman sahiplerine ek gelir sağlayıcı bir fırsat yaratmış olacaktır.

d) Orman işletmeciliği yönünden yaşanan sorunlar:

Tapu ile özel ve tüzel kişiler adına kayıtlı bu ormanların, devlet ormanı içinde parçalar halinde dağınık vaziyette bulunmaları nedeniyle devlet ormanı bütünlüğü bozulmakta ve ormancılık hizmetleri aksamaktadır. Diğer taraftan, tarım alanları içinde ve küçük parçalar halinde bulunan ormanların ticari amaçla işletilmesi de verimli olmamaktadır. Bu yerlerde kapsamlı bir orman işletmeciliği hayata geçirilememektedir.

e) Üst Hakkı kurulmasına ilişkin sorunlar:

Bir malik diğer bir kişiye, arazisindeki ağaçlar üzerinde topraktan soyut olarak bir üst hakkı tanıyamamaktadır. Arazi ile üzerindeki ağaçların

7 Geray, U., Türker, A., Bekiroğlu, S., Ok., K. 1993. Bolu, Konya, Zonguldak, Denizli ve İzmir Orman Bölge Müdürlüklerinde Yapılan Sosyal Ormancılık Çalışmalarının İncelenmesi. FAO GCP/TUR/045/SWI (yayımlanmamış proje raporu).

aynı ayrı mülkiyet hakkına konu olamayacağına ait hukuki düzenlemeler bulunmaktadır. Bu durum orman sahibinin orman işletmeciliği açısından başka kişi ya da kurumlarla işbirliği yapmasını engellemektedir.

f) Üçüncü şahısların özel ormana girmesi nedeniyle yaşanan sorunlar: Türk Medenî Kanunu'nun 751'inci maddesinde, "Yetkili makamlar tarafından bitki örtüsünü korumak amacıyla yasaklanmadıkça, herkes başkasının orman ve merasına girebilir ve oralarda yetişen yabani meyve, mantar ve benzeri şeyleri, yerel adetlerin izin verdiği ölçüde toplayıp alabilir." hükmüne yer verilmiştir. Bu nedenle bu ormanlardan üçüncü kişiler de faydalanabilmekte ve hususi orman sahipleri bu yükümlülüğe katlanmak zorunda kalmaktadır.

g) Doğal zararlılarla mücadeleye ilişkin sorunlar: Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun 37'inci maddesi "Özel ormanlarda veya sahipli ağaçlıklarda görülen ve mücadele edilmediği takdirde muhiti için tehlike teşkil edebilecek olan hastalık ve zararlılarla mücadele Orman İdaresince yapılır. Masrafları orman veya ağaçlık sahiplerinden yazılı olarak istenir." demektedir. Bu madde yöredeki orman sahipleri için ayrıca bir yük oluşturmaktadır.

h) Komşu orman ağaçlarına tahammül mecburiyeti: Türk Medenî Kanunu'nun 740/I maddesi gereği, bir ağacın dal ve kökleri komşunun mülküne geçip de zarar vermesi halinde, komşunun talebi üzerine uygun bir

süre içinde ağaç sahibi bunları kaldırmadığı takdirde, komşunun o dal ve kökleri kesip kendi mülkiyetine geçirme yetkisi vardır. Ancak aynı maddenin III. fıkrasında, komşu ormanlar hakkında bu hükmün uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Bu durum hususi orman malikleri ile komşu tarla malikleri arasında sorunlar çıkmasına neden olmakta, komşu tarla sahipleri bu tecavüzlere katlanmak zorunda kalmaktadır.

2) Sahipli arazide yapılan özel ağaçlandırmalar sonucu oluşup üç hektardan küçük olduğu için orman sayılmayan ağaçlıklarla ilgili sorunlar:

Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 1/g maddesi gereği orman sayılmadığından, bu tür alanlardan faydalanma 3 Ağustos 2012 tarihli "Orman Sayılmayan Yerlerdeki Ağaç ve Ağaççıklardan Faydalanılması Hakkındaki Yönetmelik" esaslarına göre tapulu kesime konu edilmektedir.

Diğer yandan, 27 Aralık 2013 tarihli "Orman Kadastro ve 2/B Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" adı geçen ana yönetmeliğin 17'inci maddesinin 2'inci fıkrasının (d) bendinde geçen;

- "...üç hektardan büyük bulunmak kaydıyla özel orman olarak sınırlandırılır."

ifadesini,

- "...üç hektar veya daha büyük olması ve mülkiyeti esas alın-

mak suretiyle, hükmî şahsiyeti haiz amme müesseseleri ormanı veya hususi orman olarak sınırlandırılır."

şeklinde değiştirmiştir.

Bu değişikliklerle, birbirine bitişik olarak üç hektarı aşan ancak her bir malike ait alan olarak üç hektardan düşük olan alanlar değişiklikten önce sınırlandırılması yapılmış olsa idi özel orman statüsü kazanacakken, tapulu kesime konu olmaya başlamıştır. Bu durum gerçek ve tüzel kişilerin kendi arazisinde 0,5-3 hektar genişlikte bir arazide yaptıkları özel ağaçlandırmayla oluşturulmuş ağaçlık yerlerin, hukuksal olarak orman sayılmayacağı sonucunu doğurmuştur. Bu da 6831 sayılı Kanunu'nun özel ağaçlandırma uygulamalarının dayanağı olan 57. maddesindeki "Orman sahasını artırmak maksadıyla ... ağaçlandırma yapmak" amacıyla bağdaşmamaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak Çal yöresindeki 3 hektardan küçük ağaçlık alan sahipleri orman ağaçlarını tapulu kesime konu etmek suretiyle orman ağaçlarını tıraşlama keserek araziye başka tür amaçlarla kullanmaya başladıkları gözlenmiştir.

3) Devlet ormanlarında ve hazine arazilerinde yapılan ağaçlandırmalarla oluşmuş ormanlara ve diğer ağaçlık alanlara ilişkin sorunlar:

Çal yöresinde Orman Genel Müdürlüğü'nün izni ile çok ortaklı olarak yapılmış olan ağaçlandırmalar bulunmaktadır. Bir örnek olarak, Süller beldesinde Halil Yüksek ve 383 arkadaşları tarafın-

dan 448 hektarlık hazine arazi-
sinde ağaçlandırma yapılma-
sına Orman Genel Müdürlüğü
tarafından 10.05.1988 tarih ve
375 sayılı yazı ile olur verilmiş;
daha sonra olura göre ağaçlan-
dırma çalışması yapanlar ile
orman işletme müdürlüğü ara-
sında bu ağaçlandırmaya ilişkin
bire taahhüt senedi imza altına
alınmıştır⁸. Güncel olarak ya-
pılan incelemeler bu ve benzeri
şekilde hazine arazileri üzerinde
çok ortaklı olarak yapılan ağaç-
landırmaların bütünüyle ya da
kısmen proje sahası dışında ol-
duğunu fakat ağaçlandırma uy-
gulamalarının başladığı yıllarda
orman idaresi tarafından oluş-
turulan parsel sistemi ve kro-
kilerle uyumlu olduğu göster-
mektedir. Diğer yandan, üzerin-
den 31 yıldan fazla geçmiş olan
ağaçlandırma çalışmalarını ya-
pan yurttaşların bazıları ölmüş
ve mirasçılara ulaşamamak-
ta, bazıları göç etmiş ve ulaşıl-
maz hale gelmiş bulunmaktadır.
Ayrıca taahhüt senedi verdiği
halde fiilen ağaçlandırma yap-
mayanlar da söz konusudur.
Diğer yandan fiilen ağaçlandır-
ma yaptığı halde taahhüt sene-
di vermeyenler bulunmaktadır.
Bütün bunlar konuyu oldukça
karmaşık bir sorunlar sarmalı
haline getirmektedir.

Konuyla ilgili bir diğer önemli
nokta da yapılan ağaçlandır-
maların daha sonradan yapılan
orman kadastro çalışmalarında
devlet ormanı olarak tanımla-
nan yerlerde kalmış olması ve
bu alanların amenajman pla-
nının bulunmamasıdır. Ayrıca
ilgili mevzuat gereği ortaklaşa

yapılan özel ağaçlandırmalar-
la ilgili sorumluluk ve yarar-
lanma haklarının da ortaklaşa
üstlenilmesi gerekmektedir. Bu
çalışmalara katılan ve taahhüt
senetlerini ibraz eden 85 kişiye
yararlanma haklarının tanına-
bilmesi için kalan 299 kişiye ya
da onların yasal temsilcilerine
ulaşılması gibi çözümü çok zor
görünen bir sorun kendini gös-
termektedir. Ayrıca, fiilen proje
sahasının tamamen ya da kıs-
men dışına çıkmış olması, ilgili
mevzuat gereği özel ağaçlandır-
ma proje revizyonunun yapıl-
masını da olanaksız hale getir-
mektedir.

4) Özel ağaçlandırmaların ge- neline ilişkin sorunlar:

Orman Kanunun 57'inci mad-
desinin temel amacı orman
varlığını artırmak olduğu halde
1984 yılından günümüze dokuz
kez değiştirilen Ağaçlandırma
Yönetmelikleri, "Yurtta orman
sahasını çoğaltmak maksadı-
yla orman açıklıklarında, bozuk
orman alanlarında" yapılan
özel ağaçlandırmalardan, son
yönetmelik değişikliği ile "Ame-
najman planında ve aktüelde
verimli orman olmayan yerler"
tanımına evrilmiştir. Bu süreç
içinde verimli orman alanları
içindeki, herhangi bir sebeple
meydana gelen açıklık, ağaçsız
orman toprağı, bozuk koru veya
bozuk baltalığa dönüşmüş alan-
lar özel ağaçlandırmaya konu
edilemeyeceğine dair kısıtlayıcı
hükümler her yönetmelik deği-
şikliğinde yavaş yavaş ortadan
kaldırılmıştır. Her nasıl tanımla-
nırsa tanımlansın zaten orman
ekosisteminde olan bu yerlerde
yeni orman ekosistemi oluşturun-

mak amacıyla ağaçlandırma
yapılmasının hukuksal olarak
orman sayılan yerleri artırma-
yacağı açıktır. Diğer taraftan
bozuk devlet ormanı ya da son
haliyle amenajman planında ve
aktüelde verimli orman olma-
yan yerlerin, her yönetmelik de-
ğişikliğinden yeni bir meyve ve-
ren türün eklenmesiyle, badem,
ceviz, harnup ve kesteneden
kekik, adaçayı ve zeytine kadar
bu ürünlerin tarımının yapıldığı
alanlara dönüştürülmesi ile ola-
sı ekolojik ve yönetsel sorunlar
görmemezlikten gelinmektedir.
Orman ve ağaç sever yurttaşla-
rın orman ağacı türleri ile yap-
tığı özel ağaçlandırmalardan,
yıllar içinde orman ekosistemi
oluşturmayan meyveli ağaç tür-
leri ile yapılan özel ağaçlandır-
malara dönüş olmuştur. Yapılan
yönetmelik değişiklikleri ile özel
ağaçlandırma çalışmalarının
orman alanlarının korunmasın-
dan ve artırılmasından çok, dev-
let ormanlarının bir meta haline
getirilmesine hizmet ettiği çok
açıktır.

4- Çözüm Önerileri

**1) Sahipli arazide yapılmış
ağaçlandırma çalışmaları so-
nucunda özel orman haline
gelmiş alanlarla ilgili sorunla-
ra ilişkin çözüm önerileri:**

**a) Yönetime ilişkin sorunlar-
la ilgili çözüm önerileri:** Genel
olarak Türkiye'de ağaçlandırma
yoluyla oluşmuş özel orman
bulunmamaktadır. Olanların
büyük bir bölümü Cumhuriyet
öncesi dönemde doğal devlet
ormanlarının bir şekilde özel
mülkiyete geçmesi ve miras yo-
luyla bugünkü sahiplerine ulaş-
masının sonucudur. Oysa Çal

⁸ Ağaçlandırma yapan bazı kişiler taahhüt
senedi imzalamamışlardır.

ve çevresindeki özel ormanlar bütünüyle farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Yurttaşlar sahibi oldukları araziye kendi tercihleri ile ağaçlandırmış ve başka tür arazi kullanımları yerine ormana dönüştürmeyi tercih etmiştir. Bunu da orman idaresinin desteğinde kendi emeği ile ve kendi parasal kaynaklarını kullanarak gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, Anayasa'nın 169. maddesinde yer alan "Bütün ormanların gözetimi ve denetimi devlete aittir." hükmü dikkate alınarak ve ormanın bütünlüğüne ve devamlılığına zarar verecek suiistimallere meydan vermeden, yüksek ve erken ekonomik getirilere sahip olan tarım, turizm, inşaat vb. sektörlerle rağmen uzun dönemli ve daha az getiriye tercih ederek kendi arazisinde kendi emeği ile orman oluşturmuş orman sahiplerine bazı ayrıcalıkların tanınması sağlanarak çözüm üretilmesi düşünülebilir. Bu amaçla, yukarıda adı geçen Hususi Ormanlar ve Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlar Yönetmeliği'nin 8'inci ve 9'uncu maddeleri değiştirilerek; **öncesi orman olmayan sahipli arazi üzerinde emekle yetiştirilmiş ağaçlar yoluyla oluşmuş özel ormanların amenajman planlarının ve yol şebeke planlarının devlet orman işletmeleri tarafından yapılması** sağlanabilir. Böylelikle çoğunlukla orman sahipleri için zorlayıcı bir koşul olan bu kurallar sınırlı şekilde esnetilmiş olarak orman sahibinin ormanı yönetmesi ve ormanından yararlanması kolaylaştırılmış olur. Bu da bundan sonra benzer girişimlerde

bulunması muhtemel kişiler için caydırıcı bir kuralın ortadan kaldırılması anlamına gelir.

Yönetmeliğin mesul müdürle ilgili 7'inci maddesinde yapılacak değişiklik ile mesul müdür olarak atanacak kişinin niteliği belirtilmeli, mesul müdürün çalışmalarını kolaylaştırmak ve irade dışı hatalar yapmasını önlemek amacıyla orman idaresinin mesul müdürlere fiili desteği artırılarak mesul müdürlerin daha rahat çalışması sağlanmalıdır. Ayrıca mesul müdürlerin görevlerini vekâleten bir başkasına devredemez hükmünün serbest meslek mensubu orman mühendisi ya da orman yüksek mühendislerine devir konusunda istisna tanınmak yoluyla esnetilmesi yararlı olacaktır.

b) Yararlanmaya ilişkin sorunlarla ilgili çözüm önerileri: Çal ve civarındaki özel orman sahiplerinin bireysel olarak üretim ve pazarlama işlerini verimli bir şekilde yaparak ürünlerini piyasa koşullarına uygun olarak satmalarına ve buna uygun gelir elde etmelerine olanak bulunmaktadır. Bu nedenle özel orman sahiplerinin bir üretim ve pazarlama kooperatifi kurmak yoluyla çözüm üretmesi söz konusu olabilir. Özel orman sahipleri emek ve sermayelerini birleştirip birlikte hareket ederek odun tüccarlarına mahkûm olmaktan kurtulabilirler.

Diğer yandan, özellikle Türkiye iç piyasasında ciddi bir odun hammaddesi açığı bulunmaktadır. Bu nedenle Orman Genel Müdürlüğü'nün ormanların devamlılığını tehlikeye atacak ölçüde odun üretim olanak-

larını zorladığı da bilinmektedir. Özellikle ahşap levha endüstrisinin her çeşit oduna ihtiyacının olduğu istatistiksel olarak ortadadır. Bu koşullarda özel orman sahiplerinin odun tüccarlarına mahkûm olarak düşük gelir elde etmeleri benzer şekilde arazisini ağaçlandırarak özel orman kurma niyeti olanlar için büyük caydırıcılık unsurudur. Bu nedenle, kooperatifleşmenin gerçekleşt(e)mediği durumlarda devlet orman işletmelerinin özel orman sahipleri ile anlaşmak yoluyla özel ormanlardan odun üretmesinin olasıdır. Her ne kadar Orman Genel Müdürlüğü'nün dikili satışlar yoluyla üretim ve pazarlama işlerinden uzaklaşmayı tercih ettiği biliniyorsa da (ki, bu politikanın ne derece doğru olduğu ayrı bir tartışma konusudur) özel ormanları teşvik etmek amacıyla yukarıda önerilen yöntemin gerçekleştirilme olanakları zorlanmalıdır. Ancak bu şekilde eskiden tarım yapılırken şimdi atıl vaziyette duran arazilerin özel ağaçlandırmalar yoluyla ormanlaşması teşvik edilebilir.

Özel ormanların amenajman planlarının yapılmasında orman sahibinin talep ve beklentileri ile ormanların çok yönlü işlevlerinin dikkate alınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Yalnızca odun üretimi odaklı amenajman planları devlet ormanları için olduğu gibi özel ormanlar için de rasyonel sonuçlar doğuramaz.

c) Ormanların diğer işlevlerinden yararlanmaya ilişkin sorunlarla ilgili çözüm önerileri:

Özel orman sahiplerine ormanlarından yeni gelir kaynakları yaratmak diğer arazi sahiplerinin de ağaçlandırmalar yoluyla özel orman sahibi olmalarını teşvik edecektir. Bu noktada ilk akla gelen alternatif, özellikle kentli ve genç nüfusun doğaya dönüş taleplerini karşılamaya yönelik çalışmalar olabilir. Ekoturizm genel başlığı altında düşünülebilecek pek çok etkinlik özel ormanlarda planlanabilir ve yukarıda belirtilen talep bu tür alanlara yönlendirilebilir. Kentli gençler, örneğin, yaz ayları boyunca özel ormanlarda çalışabilir, bakım, üretim ve idari faaliyetlere yardımcı olabilir; ağaçlandırılmamış arazilerdeki tarımsal aktivitelere katılabilir, bitkisel ve hayvansal üretime destek olabilir ve bu yolla doğayı deneyimleme yoluyla kendi taleplerini karşılayabilirler. Bunun dışında, özel ormanlar üretime katılmadan gezip görme amacını güdecekler için de potansiyel bir kaynak oluşturmaktadır. Yeni oluşturulacak özel ormanlarda planlama (alan planlaması, tür seçimi vb.) başlangıçta bu amaçlar göz önünde tutularak yapılırsa daha başarılı sonuçlar alınabilecektir.

Bu açıdan dikkate alınması gereken bir diğer nokta da ağaçlandırmalarda tür seçimidir. Çal ve civarında yapılan ağaçlandırmalarda hemen tamamıyla çam ağacı türleri kullanılmıştır. Yeni yapılacak ağaçlandırmalarda yetişme ortamına uygun ve değişik amaçlara hizmet edebilen farklı orman ağacı türlerinin

kullanılması ağaçlandırmalar yoluyla oluşmuş özel ormanların gelir getirme potansiyelini yükseltebilir.

Unutulmaması gereken önemli bir nokta da ağaçlandırılmış alanların, doğal olarak özel ormanların henüz fiyatlandırılmayan, ücretlendirilmeyen hizmetleridir. Toprağı korumak, su rejimin düzenlemek, biyolojik çeşitliliği desteklemek ve en az bunlar kadar önemli olan karbon tutma hizmeti yalnızca orman sahibine değil tüm topluma hizmet eder. Bu hizmetlerin fiyatlandırılması ve devlet tarafından bu hizmetlerin karşılığı olarak özel orman sahiplerine ödeme yapılması bugün için çok mümkün görünmese de yakın bir gelecekte bu tür uygulamaların başlayacağı öngörülebilir. Bunun gerçekleşebilmesinin ön koşulu ise devletin ormanın bu işlevlerine yönelik gelir kaynakları yaratmasıyla söz konusu olabilir. Örneğin, ormanların karbon tutuma işlevinin karşılığı olarak karbon salımı yapan işletmelerden vergi alınması aynı zamanda özel orman sahiplerine ormanlarının özelliklerine göre karbon tutma teşviki verilmesini olanaklı kılacaktır.

d) Orman işletmeciliği yönünden yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri:

4-1-b maddesinde önerilen kooperatifçilik anlayışı bu noktada da çözüm seçeneği olabilir. Kişi ve kurumların bir araya gelerek kuracağı kooperatifler işletmecilik açısından çok daha verimli olacak geniş alanlarda özel ormanlar tesis edebilirler. Mevcut özel ormanlardan devlet ormanı sı-

nırları içerisinde kalanlar devlet ormanı kapsamına alınmasının yolları araştırılmalıdır. Kamulaştırma, orman sahibine alternatif arazi verilmesi ve orman tesisi yardımları bu açıdan değerlendirilmesi düşünülebilecek alternatiflerdir. Tarım alanlarının içerisinde ve küçük parçalar halinde bulunan ormanların işletmeciliğinin verimli hale getirilmesi açısından ise yine kooperatifçilik ve verimsiz komşu tarım alanlarında orman tesisinin teşviki düşünülebilir.

e) Üst Hakkı kurulmasına ilişkin sorunlarla ilgili çözüm önerileri:

Özellikle orman sahibinin vefatı, göç etmesi vb. durumlarda bu konu önemli sıkıntılara neden olabilmektedir. Küçük ölçekli özel orman işletmeciliğinin zaten verimsiz olması ile birlikte bu tür sorunlar özel orman tesisinin teşviki açısından sıkıntı yaratmaktadır. Konu hukuki açıdan ayrıntılı olarak incelenmeli ve hem genel hukuk ilkelerine hem de ormanların devamlılığına zarar vermeyecek şekilde çözümler üretilmelidir.

f) Üçüncü şahısların özel ormana girmesi nedeniyle yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri:

Türk Medeni Kanunu'nun 751. maddesi bitki örtüsünü korumak amacıyla ormana girişlerin yetkili makamlarca yasaklanabileceğine hükmettiğine göre devlet orman işletmelerinin orman sahiplerinin istekleri doğrultusunda bu tür yasaklayıcı kararlar alması sorunun çözümü açısından yararlı olacaktır.

g) Doğal zararlılarla mücadeleyle ilişkin sorunlarla ilgili çözüm önerileri: Orman sahiplerine yönelik bu tür mali külfetlerin çözümü orman işletmeciliğinin verimli bir şekilde yapılmasıyla bağlantılıdır. Bu nedenle, yukarıdaki maddelerde dile getirilen çözüm önerileri ile özel orman işletmeciliği verimli hale getirildiğinde bu tür masraflar da özel orman sahibi tarafından karşılanabilir nitelikte olacaktır. Bunun yanında, özel orman işletmeciliğinin verimli yapılamadığı durumlarda devlet orman örgütünün özel orman sahiplerinin bu tür yüklerini azaltıcı idari önlemlere başvurusu yararlı olacaktır.

h) Komşu orman ağaçlarına tahammül mecburiyetiyle ilgili çözüm önerileri: Bu tür sorunların çözümü konusunda merkezi (yasal ya da idari) kararların alınması yerine tarafların anlaşmasına dayalı yaklaşımların geliştirilmesi daha sağlıklı olacaktır.

2) Sahipli arazide yapılan özel ağaçlandırmalar sonucu oluşup üç hektardan küçük olduğu için orman sayılmayan ağaçlıklarla ilgili sorunlara ilişkin çözüm önerileri:

Orman ekolojik bir yaşam birliğidir, bir ekosistemdir. O nedenle ormanı, araziye kayıt altına almak amacıyla geliştirilmiş mülkiyet sistemiyle sınırlandırmak olanaklı değildir. Tek bir mülkiyet altında da olsa birden fazla mülkiyete söz konusu olsa da bir alan ormansa, ormandır. Yani ekosistem açısından orman birliğini oluşturmuş bir arazi parçasına birden fazla malik söz

konusu olduğu için orman kabul etmemek ve o alanda tapulu kesim işlemlerini yürütmek bilimsel ve teknik ormancılık ilkelerine uygun değildir. Bu nedenle “Orman Kadastro ve 2/B Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile 27 Aralık 2013 tarihinde yapılan değişiklik geri alınmalı ve ayrı ayrı üçer hektardan küçük olsa bile topluca üç hektardan büyük olan birbirine bitişik ağaçlık alanlar orman sayılmalıdır.

3) Devlet ormanlarında ve hazine arazilerinde yapılan ağaçlandırmalarla oluşmuş ormanlara ve diğer ağaçlık alanlara ilişkin sorunlarla ilgili çözüm önerileri:

Bu noktada iç içe girmiş oldukça girift bir sorun bulunmaktadır. Ağaçlandırılan alanlarla projeler birbirine uymamakta, ağaçlandırmayı ortaklaşa yapan kişilerin çoğuna ulaşılamamakta, ağaçlandırılan alanlar devlet ormanı olarak görünmekte ve bu ormanların amenajman planları bulunmamaktadır. Buna karşılık ağaçlandırma yapan kişilerin elinde noter onaylı taahhüt senetleri bulunmakta; bu taahhüt senetlerinde amenajman planlarının orman idaresi tarafından yapılacağı ve yararlanmanın 6831 Sayılı Orman Kanunu’nun özel ormanlara ilişkin hükümlerine göre yapılacağı belirtilmektedir. Çalışma grubumuz bu sorunu detaylıca tartışarak aşağıdaki aşamalardan oluşan bir çözümün bu koşullarda izlenebilecek en ideal yol olduğu kanaatine ulaşmıştır:

a) 384 ortaklı bir ağaçlandırma çalışması söz konusu oldu-

ğundan⁸ bu ortakların tamamına ulaşma zorunluluğu bulunmaktadır. Ne var ki ortakların çoğuna ulaşılamamaktadır. Daha da önemlisi ölen ortakların mirasçılarının kimler olduğu bile bilinmemektedir. Bu durumda oluşan tıkanıklığı aşmak için ulaşılamayan ortaklara yönelik olarak tebligat hukukunda yeri olan ilan tebligat uygulamasına başvurulmalı, bu tebligata uygun olarak başvuruda bulunmayanların yararlanma hakları devlet orman işletmesine devredilmelidir.

b) Taahhüt senetleriyle başvuruda bulunanların ellerinde bulunan taahhüt senetlerinde ve krokilerde belirtilen alanlardan yararlanmalarını sağlamak üzere özel ağaçlandırma olurları fiilen ağaçlandırma yapılan alanları kapsamak üzere ve taahhüt senedinde belirtilen kişi ya da onun yasal mirasçısı adına revize edilmelidir. Bu uygulamayı gerçekleştirebilmek üzere 23 Ekim 2019 tarih ve 30927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ağaçlandırma Yönetmeliği’ne bir geçici madde eklenerek **taahhüt senetleri yoluyla özel ağaçlandırma yapan kişilerin ağaçlandırma izinleri fiilen ağaçlandırma yaptıkları alanları kapsamak üzere bir defaya mahsus olmak üzere yenilenir** hükmüyle bu çözümün yasal dayanağı oluşturulabilir. Yürürlükteki ağaçlandırma mevzuatına göre; “özel ağaçlandırma sahasından bütün ortaklar müşterek ve müteselsilen sorumlu olduğun-

dan bu örnekte olduğu gibi çok ortaklı özel ağaçlandırma tahsislerinde taahhüt senedi getirenlere projede yazılı miktarlar kadar sahanın ortaklaşa tahsis edilmesi” işlemi ni mümkün kılmamaktadır. Çok ortakla özel ağaçlandırma yapan kişilerin önündeki bu engeli kaldırarak şekilde Ağaçlandırma Yönetmeliği’nde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

c) Taahhüt senetlerinde belirtil diği gibi ağaçlandırmalar yoluyla oluşturulan ve kadastro çalışmaları sonucunda devlet ormanı olarak görünen alanların amenajman planları orman idaresi tarafından yapılmalı ve böylece ağaçlandırma yapan kişilerin ormandan yararlanma yolu açılmalıdır.

Bu rapor, Türkiye Ormancılar Derneği Denizli Temsilciliğinin talebi üzerine bu rapor hazır-

lanmış ve imza altına alınmıştır. 20.01.2020

⁸ Bu bir örnektir. Buna benzer başka çok ortaklı ağaçlandırmalar da bulunmaktadır.

Dünya'nın Koro(u)na Spartaküsü

Kendi kırımın çaresizliğinden
Kimimiz Mesih'i
Kimimiz Mehdi'yi
beklerken çare diye göklerden
sen nereden oluşup
ya da oluşturularak geldin böyle apansız
bizim Hızır bizim Hızır gibi kimseye görünmeden
CO(A)VID-19

Bir benim sanırım sana hayran kalan
sarıp sarmaladın minicik kollarınla
Evrendeki tek evimiz Dünya'yı
ne sınır ne silah gücü bıraktın ortalıkta
kedi korkusundan deliğine tıklan farelere döndük
bu kez de açlıktan ölme korkusuyla

İşte tam sıfır ayrımsız eşitliğe kavuştuk sayende
aynı boyutlarda olduk varsıl yoksul aynı anda
birden bire siliniverdi rengimiz dengimiz farkı
ne ezeni kaldı Ecevit'in ne ezileni
tenimiz tinimiz dinimiz tek insan türü
Karl Marks'ı da solda sıfır bıraktın
eeyy Dünya'nın Korona/koruma Spartaküsü

Benim Dünya'nın Don Kişot Murtaza'm da
zıpkınını bırakıverdi 2019'da çıktığı kurtuluş turunda
ben Korona abimin Sanço Panza'sı olurum diyor
minnetle gözleri dolarak gizemli bilge yiğitliğine
biz ikimiz yeniden kuracağız insanı ve insanlığı
ancak korkuyla öğrenilen en bilimsel bilgi ve bilinçle
düşünerek yürümeyi bir güzel beyinlerine kazısınlar hele
diye ekleyerek bitiriyor ibretlik kurtuluş bildirisini

Gülümseyerek el sallıyor fare deliği evimin penceresinden
yarattığım için kendini bana teşekkür ediyor

Hüseyin ÖZDEMİR

Serengahdaki Mahkûmlar

Bir de İlahi Komedyacılar var CO(A)VID-19'un
yukarıdan bakan façaya tam eşitlikçi müebbetler
ayın çengeline asmışlar salıncaklarını
sallanıyorlar kah kah kah ederek karşılıklı ikisi

Diyor ki
Nazım'gilin en baş şairi Hasan Hüseyin Korkmazgil
Acıyı Bal Eylemeyince üretirken yerken yeryüzünde
işte böyle olur insan soyunun sonu da en sonunda
Söylemiş olduğum haramzadelerin o uzun
iğrenç türkülerinin bam teli özet nakaratı işte dinle
Kah Kah Kah Kah ra man lık
Gölgede Bir Çaydanlık
Lık Lık Lık Lıkkkkkkkkkkkk

Azazil Melek gülmekten boğulur gibi
Yahu tam da İmam Hüseyin gibi Hasan Hüseyin
Ben zaten tam baştan söylemiştim boşboğazlıkla
Adem'in hazırlığı yapılırken Vareden'imize de
Beni kovalamıştı onun ardından üstelik azlederek

Hüseyin ÖZDEMİR

İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ 1961-1962 YILI GİRİŞLİLERİN 25. DÖNEM TOPLANTILARI

Özgen DEMİREL

Bu sene kutlayacağımız çeyrek asırlık geleneksel toplantımızı, kardeşlerimiz ve dostlarımızla birlikte coşkuyla iki etkinlikte kutladık.

10 Haziran 2019'da 8 gece 9 günlük (Karadeniz yaylaları, Gürcistan, Kars, Erzurum, Gümüşhane, Trabzon, Giresun) seyahatimize; başlangıç noktamız OR-Gİ havalimanından hareketle, Giresun şehir gezisi, Kümbet yaylası ve Giresun'da deniz kenarı otel ve balık ziyafeti ile devam ettik.

Kümbet yaylası, oldukça güzel bir yayla. Yağmuru, dolusu, güneşi ve güzel ladin ormanları ile çevrili Koç Kayası mesire yerinde çay molası sonrasında yaylanın, kekikli etleri ve yoğurdunu tadarak güzel bir günü tamamladık. Trabzon'a hareketle, Atatürk müzesi (köşkü), Sümela Manastırın, Uzungöl'e yaptığımız gezi sonrası konaklamak üzere Ayder yaylasına geçtik. Uzungöl, aradığımız intibai bizde bırakmadı. Tabiat harikası bu yerin, yanlış yapılaşmalarla o güzellikleri arka plana bırakılmış, oyun çadırları, turistik eşya satan barakalarla üçüncü sınıf panayır yerine dönüştürülmüş, sosyal yapısı da ağırlıklı olarak buraya gelen, mesken tutmuş Araplarla başka bir görünüm kazanmış, çarşafı, peçeli bisiklete binenleri, gölde kayıkla dolaşan çoğunluğu görebilirsiniz. Her taraf Arapça yazılmış tabelalarla kirlenilmiş, nerede olduğumuzu sorgular olduk. Aynı yapılaşmaları Ayder Yaylasında da gördük.

Fırtına vadisinde ve Zilkale'de verdiğimiz ara molasından sonra Batum'a geçiyoruz. Burası düzenli bir şehir, Sovyetlerin etkisiyle yapıları, tarihi binaları, meydanları ve yolları ile iyi korunmuş, nedense AB'ye gireceğiz hevesi ile bazı değerler yok ediliyor, dikine yapılaşmaları burada da görüyoruz.

Dünyanın sayılı botanik bahçelerinden olan Batum Botanik Bahçesi görülmeye değer, asırlık çeşitli türdeki ağaçlar ve orman içinde Bambu ormanı yetiştirmişler. Buradan yapılan üretimi mobilya vs imalatlarda kullanıyorlar. Tuhafıma giden, buraya geçen bizim vatandaşlarımız bir kök dahi alıp sınırda olan, aynı tabii yapıya sahip vatanımızda bambu yetiştirmeyi düşünmemişler.

Batum düzenli kurulmuş, geniş yolları, meydanları, tarihi binaları ile görülmeye değer. Piazzo Meydanı, Avrupa Meydanı, Altınpostlu Koç Heykeli, Ali ile Nino heykeli (Bunların her birinin ayrı ayrı hikâyeleri var), Tiyatro Binası, Poseidon Heykeli gezilerinden sonra tarihi bir otelde akşam yemeği ve konaklama. Akşam ise şehir farklı bir görünüm sergilemekte.

Ertesi gün Başkent Tiflis'e hareketle Kutaisi Şehri. Prometheus Mağarası ve öğle yemeğini Gori şehrinde yiyip, bölgede ilk kurulan yerleşim yeri olan Mtshkeda şehrinde 6. yy eseri olan Jvari Manastırını görüp, 11. yy eseri Svettiskhoveli Manastırını gezip Tiflis'e varıyoruz. Akşam, kısa bir şehir gezisi sonrası otantik Gürcü gecesi için özel bir restorana geçiyoruz.

Sabah Sameba Katedrali, Metekhi Köprüsü ve tepeden şehri görmek için teleferikle seyre çıktık. Kartlis Deda (Gürcü Ana Heykeli), Cuma Camii, Kükürt Hamamı, Ermeni, Rus, Gürcü Kiliseleri, Kral Vahktang Gorgasalı, Narikale, Tiflis Metrosu, Parlamento Binası, Altın-Gümüş Antika Pazarı, Marjanishvilli Caddesi ve Barlar Sokağı ile günlük gezimizi tamamlıyoruz. Gezimize devamla Gori Stalin müzesini geziyoruz. Geniş kapsamlı tarihi belge ve resimlerle Stalin canlı tutulmakta. Borjomi'de Milli Park gezisi sonrası Ahıska şehrine geçiyoruz.

Geri dönüş yapmayarak programa ilave ile Türkgözü sınır kapısından ülkemize geçerek Çıldır gölü kenarında balık ve çay molasından sonra Kars'a geçiyoruz. Konaklamamız burada, sabah tarihi Ani Harabeleri'ni geziyoruz. Ermenistan sınırında bir yerleşim yeri, tarihi bir açık hava müzesi. Dönüşte Kars şehir merkezinde Büyük Katedral, Ebul Meneçuher Camii, Kızlar Sarayı, İpek Yolu Köprüsü ve Sarıkamış Şehitliğini ziyaretle Erzurum'a geçiyoruz.

Üç Kümbetler, Yakutiye Medresesi, Çifte Minareli Medresesi, Ulu Camii ve Rüstem Paşa Hanında Erzurum'a özgü taşlardan hediyeler alıp günü tamamlıyoruz. Konaklamamızı lüks bir Pa-ländöken Otelinde yapıyoruz.

Erzurum'dan ayrılarak Aşkale, Bayburt ve Gümüşhane Karaca Mağarasından sonra, Hamsi-köy'de sütlacımızı alarak Trabzon'dan Giresun'a geçiyoruz. Akşam müzikli bir restoranda günümüzü tamamlıyoruz. Uzun bir yol olarak görülse de her gün bir yerde konaklayarak günlerimizi hoş hikâyelerimizle tamamlayarak OR-Gİ'den ayrılıyoruz.

Senenin ikinci toplantısını da, kalabalık arkadaşlarımız ve dostlarımızla birlikte, Antalya Kemer'de lüks bir otelde beş günlük tatille geçiriyoruz. Konum güzel, hizmetler ultra ve deniz imkânlarından çoğumuz faydalaniyoruz. Burada yakın çevre gezilerimizi de ihmal et-medik.

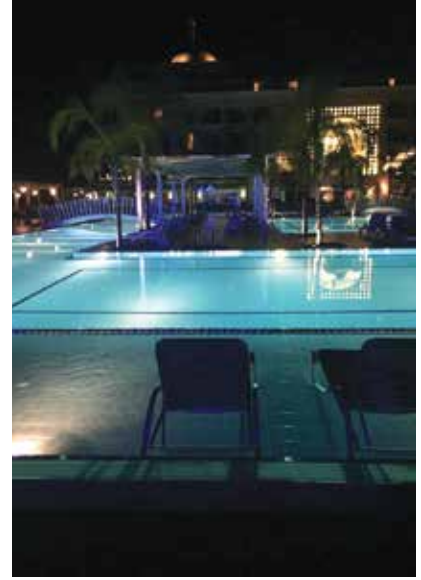

Adrasan Koyu, Olimpos, Tahtalı Dağına (2400 mt) 10 dakikada tırmanan teleferikle, bütün Antalya'yı açık havada panoramik seyretme imkânını bulduk. Burada çay molası ile öğlen çınar altında bol suların aktığı, çınarların altında alabalık ziyafetinden sonra otele mize döndük.

Otelde, bizleri yalnız bırakmayan hocalarımız, dostlarımız ile neşeli günler geçirdik. Son gece bir aile toplantısı tadında müzikli bir gece düzenledim, kardeşimiz (Urfalı) İlhan Harmancı'nın nağmeleri ve bizlerin korist olarak katılımı ile bu sene ki çeyrek asırlık ananevi toplantımızı tamamladık.

Dileğimiz, çeşitli nedenlerle katılamayan kardeşlerimizin de, sağlımız elverdikçe devam edecek bu toplantılara katılmalarını arzu etmekteyiz.

Sağlıklı günlerde, huzur içinde memleketimizin başka bir yöresinde seneye toplanmak üzere vedalaşarak ayrıldık.

Prof. Dr Kâni IŞIK

Orman Yüksek Müh., Biyolog,
Akdeniz Üniv. (Emekli),
isikkani74@gmail.com
TOD Üye No: 6487

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK:

II- İklim Değişikliğinin Canlı Türlerinin Yayılış Alanlarına Etkileri*

1. GİRİŞ

Bu yazı dizisinin birinci makalesi **Orman ve Av** Dergimizin bir önceki sayısında çıkmıştı. Bu ikincisi de onun devamı niteliğinde. Birinci makalede iklim ile biyolojik çeşitlilik hakkında bazı **temel kavramları** sunmuştuk (Işık, 2020). Bu makalemizde de iklim değişikliğinin, biyolojik çeşitlilik üzerinde yaptığı **etkiler hakkında bazı örnekler** vereceğiz. Bu ikinci makaleyi okurken, bir önceki makalemizde verilen **Çizelge ve Şekillere**, arada bir bakma ihtiyacı duyabilirsiniz... Umanım, “bakma ihtiyacı” ile ilgili bu son cümlemiz, bu makalenin geri kalan kısmını okuyup yorumlamanızı caydırıcı bir etki yapmaz. Eğer okuyup bu satıra kadar zaten gelmiş iseniz, sohbetimiz makalenin sonuna kadar devam edecek demektir. İyi okumalar dilerim...

* Bu makalenin kısa bir sürümü [Orman ve Av Dergisinin Ocak-Şubat 2020 (98, 1) sayısında çıkan makale ile birlikte], Türkiye Ormancılar Derneğinin (TOD) Kemer-Antalya’da (Türkiye) düzenlediği, “ICCCF’2019, International Conference on Climate Change and Forestry” (Nov. 12-15, 2019) kongresinde, Power Point görüntüleri eşliğinde, “IMPACTS OF CLIMATE CHANGE ON BIODIVERSITY: Range Shifts of Species in Time and Place” başlığı altında sunulmuştur.

2. İKLİM - BİYOÇEŞİTLİLİK ETKİLEŞİMLERİ

İklim Değişkenlerinin (İD) her biri, Biyoçeşitlilik Bileşenlerinin (BB) her birine, değişik şiddet ve sürelerde etki ederler. Her bir **ID** elemanı, her bir **BB**’ne tek tek etki ettiği gibi, genelde ikisi, üçü, beşi... bir araya geleerek, kombinasyonlar (birleşimler) halinde de etki ederler (Işık 2020, Makale I., Çizelge-1, 2 ve 3). Birleşimlere giren ID’ler birbirlerini **tetikleyici** (sinerjik, arttırıcı) yönde **etkiler** yapabildikleri gibi, birbirini **köstekleyici** (azaltıcı) yönde de etki ederler. Bütün bu ilişkiler, iklim değişkenlerinin canlılar üzerindeki etkilerini daha karmaşık hale getirmektedir.

ID bileşenlerinin BB bileşenlerine yaptıkları **etkiler** gibi, BB bileşenlerinin ID bileşenlerine gösterdikleri **tepkiler** de farklı ve karmaşıktır. Bu durumda, tüm İklim Değişkenlerini ve tüm Biyoçeşitlilik Bileşenlerini hep birlikte **aynı anda** ele alarak onların birbiri üzerindeki **etki-tepki** süreçlerini araştırıp göstermek, oldukça güç ve karmaşık görülmektedir. Bu nedenle, bu makalemizde verdiğimiz örneklerde, ID bileşeni olarak sadece **“sıcaklık”** etkenini, BB bileşeni olarak da sadece **bir canlı türünü** (ve onunla birlikte o türün beslenme zinciri içinde yer ve görev alan birkaç başka canlı türünü) ele alacağız.

3. CANLI TÜRLERİNDE YAYILIŞ ALANI KAYMASINA ÖRNEKLER

3.1. Tanımlar

Konumuz ile ilgili örneklere geçmeden önce, aşağıdaki kavramları kısaca tanıyalım. Yunus Emre’nin dediği gibi, önce “Gelin tanış olalım”, sonra da “İşi kolay kılalım”.

Yayılış Alanı Nedir? Canlı türleri evrimsel geçmişlerine ve ekolojik isteklerine bağlı olarak Yerkürenin değişik bölgelerinde yaşarlar. Yaşadıkları ekosistemlerde doğal halde yetiştikleri gibi, insan yardımıyla da getirilip oralarda yetiştirilmiş olabilirler. Deniz kıyısından başlayarak yüksek dağların doruklarına, Ekvatordan Kutuplara, nemli tropik bölgelerden kurak çöllere kadar değişen farklı ekosistemlere uyum sağlamış farklı canlı türleri vardır (Işık 2014, Türkeş 2015). Sadece sucul (tuzlu, tatlı sularda) ortamlarda yaşayan canlı türleri olduğu gibi, sadece karasal ortamlarda, ya da hem karada hem de suda yaşayabilen canlı türleri bulunur. Birlikte bulundukları başka türlerle rekabet halinde olabilecekleri gibi, birbirlerine destek sağlayıcı ilişkilerde de bulunabilirler (Işık 2008; Odum ve Barrett 2005). Doğal olarak bulundukları bölgede nadir ve/veya endemik bir tür olabilecekleri gibi, bol ve yaygın (kozmpolit) bir tür de olabilirler (Işık 2011). Sırf bu yayılış alanları ile ilgili farklı özellikleri nedeniyle, yeryüzü kabuğunun **biyosfer** tabakasında farklı yaşama ortamlarında yaşayan farklı canlı türleri, iklim değişikliğinden de farklı derecelerde etkilenirler.

Göç Nedir? “Göç”, genel anlamda, **bir canlı türünün bir yerden, nispeten uzak konumda bulunan başka bir yere taşınması** olayıdır. Buradaki “yer”, genel olarak başka bir yerleşim yeri, başka bir bölge, ya da başka bir ülkedir. Terk edilen yer ile ulaşılan yer arasında başka “yerler” bulunur. Kısacası, “göç”

olayı, genellikle, hemen bitişikteki araziye değil de, daha uzak mesafelere gitmeyi gerektirir. “Göç”, geri dönüşlü de olabilir.

“Yayılış Alanı Kayması” Nedir? **Yayılış Alanı Kayması olayında “terk edilen yer” ile “ulaşılan yer” arasında** (mekân ve zaman olarak) **komşu olma, birbirinin devamı olma ilişkisi** vardır. İklim değişikliğinin (küresel ısınmanın) etkisini gösterdiği bir bölgede “yayılış alanı kayan” bir canlı türünün popülasyonları, önceki yayılış alanının bitişikindeki yeni çevrede oluşan, “yeni optimal alana” doğru yayılırlar. Önceki yayılış alanının sıcaklığı artmış olan “uç” noktalarına “geri dönüş” genellikle olmaz.

Göçmen canlı türleri için şu noktayı vurgulamakta yarar var: **“Göç” ve “yayılış alanı kayması”** hakkında yukarıda verilen açıklamalar, sadece **göçmen olmayan** (yerleşik, sedantar) **canlı türleri** için geçerlidir. Özellikle, doğal olarak yayılış gösteren orman ağacı türleri ile doğal yayılışlı diğer bitki türleri, göçmen olmayan canlı türleri grubuna girerler. Kültüre alınmış çoğu bitki türlerinde ise “insan yardımıyla göç” olayı vardır ki, o türlerin tohum ya da başka vejatif bitki dokuları insan tarafından (bilerek ya da bilmeyerek) bir yerden (yakın veya çok uzak) başka yerlere taşınabilmektedir. Ayrıca, **göçmen olan canlı türleri** (mevsimlere, hava koşullarına, mevcut besin miktarına, üreme zamanına vb.ne bağlı olarak, genetik kaynaklı içgüdülerle) iklim değişikliği olmadan önce yaptıkları gibi, iklim değişikliği ortaya çıktıktan sonra

da, göç etmeye devam ederler (Moore 2011). Bu göçler, mevsimi gelince “geri dönüşlü” olan göçlerdir. Kuş, memeli, balık ve böcek... gruplarından bazı türler göçmen canlı türleri grupları içine girerler (Liedvogel ve Lundberg 2014).

Ancak burada şunu da hatırlatmak gerekir: İklim değişikliği, göçmen canlı türlerini de belirli yönlerde etkilemektedir. Örneğin, iklim değişikliğine bağlı olarak, göçmen canlı türlerinde de “göç”ün başlama-bitiş günlerinde, mevsimlerinde, izlenen rotada (yol güzergâhında) ve ara konaklama yerlerinde de, hem zaman ve hem mekân kaymalarına olmaktadır (Moore 2011).

3.2. İklim Değişikliğine Bağlı Yayılış Alanı Kayması Nasıl Gerçekleşir?

Bir canlı türünün yayılış alanı, çevresindeki biyotik ve abiyotik faktörlere bağlı olarak zamanla genişleyebilir, küçülebilir, ya da uzun yıllar sabit (stabil) kalabilir. Bir türün **“yayılış alanı kayması”** sürecini, aşağıda, “sıcaklık” değişkenine bağlı olarak, nispeten basitleştirilmiş bir model ile açıklamaya çalışalım.

Örnek olarak ele aldığımız türe kısaca T türü diyelim. Küresel ısınma ortaya çıkmadan önce T türünün yaşamakta olduğu ortama da O1 diyelim. T türünün **üreme olayı** ile ilgili başarı dağılımı da (Şekil 1-A’da görüldüğü gibi) bir çan eğrisi şeklinde olsun. Bu dağılıma göre, üreme mevsiminde, T türünün üreme başarısının en yüksek (optimal alan) olduğu ortamlarda sıcaklık ortalamasının da 22°C oldu-

ğunu varsayalım. T'nin yaşama ortamında belirli bir süreç (örn., 20, 50, 100, 150 yıl vb...) içinde, iklim değişikliği gerçekleştiğini ve sıcaklık derecesinin iki derece (2°C) arttığını düşünelim. Bu nispeten kısa süreçte, T türünün optimal üremesi için **sıcaklık isteğinin** genetik (evrimsel) olarak değişmediğini ve hala 22°C olduğunu varsayalım. Şimdi soru şu: Arka planda mevcut olan bu fiziksel ve biyolojik altyapıya ve varsayımlara göre, T türü “yayılış alanı kayması” bağlamında iklimdeki “sıcaklık” değişikliğine nasıl bir tepki gösterecektir? Maddeler halinde izlersek (Şekil 1-A):

(i) İklim değişikliği etkisini göstermeden önceki zamanlarda T türünün O1 yaşama ortamında başarılı olabilmesi için optimal alan (OA) ortalaması 22°C idi. Türün üreme başarısı da OA'da %100 değerine yakındı. İklim değişikliği süresince O1 ortamındaki sıcaklık 2°C yükseldi (Şekil 1-A, düz kırmızı ok) ve 24°C oldu.

(ii) Bu süreçte, T türünün değişik nedenlerle **yayılış alanını** fiziksel olarak **değiştiremediğini** ve türün ilgili popülasyonunun O1 ortamında yaşamaya devam ettiğini düşünelim. Bu durumda ne olur? Böyle bir değişim süreci sonunda O1 yetişme ortamında, önce (biyolojik çeşitlilik hiyerarşisinde değişik kademelerde, zincirleme olarak) değişik şiddet ve derecelerde kırılmalar, bozulmalar ve çöküntüler ortaya çıkar. Yaşamakta oldukları O1 ekosistemindeki bu değişikliklere paralel olarak, üreme ile ilgili konuda da T türü bireylerinin

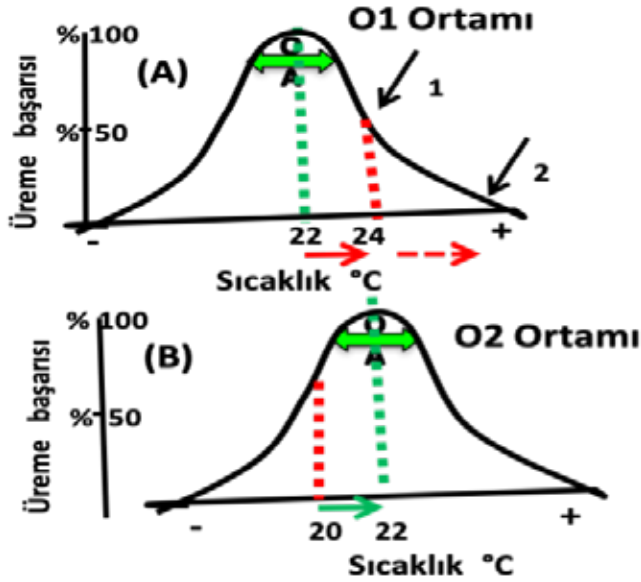
başarı oranı gittikçe azalır (Şekil 1-A'da en sağdaki 1 no'lu siyah ok işaretine dikkat! O1 ortamında sıcaklık artık 24°C'ye çıkmış ve T türünün üreme başarısı, %50 civarına düşmüştür). Küresel ısınma O1 ortamında etkisini gösterdiği ve sıcaklık 24°C'den daha yüksek derecelere doğru çıktığı sürece, T türünün nesli zamanla O1 ortamından yok oluşa doğru ilerler (Şekil 1-A, kırıklı kırmızı ok ve 2 no'lu siyah ok).

(iii) İklim değişikliği sürecinde, T türünün **yayılış alanını** fiziksel olarak **değiştirdiğini** ve sıcaklığı artmış eski ortamından ayrılıp, daha serin olan yeni ortamlara doğru yayıldığını varsayalım (Şekil 1-B). Bu yeni alanlar neler olabilir? **(a)** O1 alanı **dağlık bölgelerde ise**, yeni alanlar O1 alanına komşu olan, **daha yüksekte** ve daha serinde bulunan O2 alanları olabilir. **(b)** Eğer O1 alanı nispeten geniş **düzlük bölgelerde ise** yeni alan **daha kuzey enlem** derecelerinde ve daha serinde yer alan O2 alanları olabilir. O1 ortamında sıcaklık, 22°C'den 24°C'ye yükselme sürecinde iken, (daha yüksekte ya da daha kuzeyde yer alan) O2 ortamında da sıcaklık 20°C'den 22°C'ye yükselmiş olacaktır (en alttaki yeşil ok). Artık T türü bireyleri (ve onlardan türeyen yeni kuşaklar), üreme ile ilgili uygun OA sıcaklığına [optimal sıcaklığın (eskiden daha serin, ama şimdi 22°C) olduğu], sahip olan O2 ortamında zamanla çoğalmaya devam ederler (Şekil 1-B).

(iv) O1 ortamı ise fiziksel olarak yerinde durmakta, fakat sıcaklığı artmış bulunmaktadır. O1'de

sıcaklık devamlı artarak daha yüksek derecelere doğru çıktıkça, bu ortama artık daha yüksek sıcaklık derecelerine uyum yapmış olan (iklim değişikliği başlamadan daha önceki dönemlerde daha alçaklarda ya da daha güneyde yayılışı yapan) türlerin gelip yerleşme olasılığı vardır. Ama bu olasılık, her zaman ve her yerde “kesin gerçekleşecek” anlamında değildir.

(v) Hemen aşağıda a, b, c maddelerinde yazan özelliklere sahip olan türlerin, O1'den O2'ye yer değiştirmeseler bile, sıcaklığın artmış olduğu orijinal (O1) yaşama ortamlarına genetik yönden uyum sağlamaları ve azalmadan üreyip nesillerini orada sürdürebilme şansları daha yüksektir. (a) Biyolojik potansiyeli yüksek olan (yani, kısa sürede çok sayıda yavru vererek üreyebilen) türler. (b) Genetik çeşitliliği zengin, genetik tabanı geniş ve mutasyon yapabilme özellikleri yüksek olan türler. (c) Ortama uyum sağlama yönünde gösterdiği mutasyon hızı (genetik değişim hızı), yaşadığı çevredeki çevre faktörlerinin değişim hızından büyük olan türler... vb. (Işık 2011). Bu üç temel özelliğe sahip olmayan türler (özellikle çevresel değişikliklerin kısa süreler içinde ve sıklıkla sürdüğü bölgelerde), eninde sonunda nesil tükenmesine doğru giderler. Eğer çevresel değişikliklerin olduğu “bölge”, yerel değil de küresel ölçekte ise, vay o Yerkürede yaşayan ve yukarıdaki üç önemli özelliğe sahip olmayan canlı türlerinin haline! Ne yazık ki, o potansiyele sahip olmayan türler arasında insan türü de var.

Şekil 1. T canlı türünün, İklim değişikliği sonucunda “Sıcaklık 2°C artınca” ortaya çıkabilecek sonuçlar. **(A) O1 Yaşama Ortamı:** T türünün O1 ortamında OA (optimum alanı) 22°C çevresindedir (iki yönlü yeşil okla gösterilen zon). **İklim Değişikliği ile** O1 ortamında sıcaklık 24°C’ye çıkınca T türünün üreme başarıları yaklaşık %50 düşer (1 no’lu siyah ok). O1 ortamında kalmaya devam eden, ama üreme başarıları önce %50’ye düşen, sonra da popülasyondaki sayıları gittikçe azalan T türü bireyleri, zamanla (sıcaklık yükseldikçe) O1 ortamından yok olacaktır (Kırmızı oklar ve 2 no’lu siyah ok). Ya da, T türünün (bazı) bireyleri, O1 ortamına komşu (ve daha serin) olan (daha yükseklerde ya da daha kuzey enlemlerinde, kendi fizyolojik isteklerine uygun) yeni yetiştirme ortamlarına (örn., O2’ye) kayarak orada daha iyi gelişeceklerdir. **(B) O2 Yaşama Ortamı:** Bu yeni yaşama ortamına gelen T türü bireylerinin başarıları (yeni OA zonunda) %100’e yakın oranda devam edecektir. Daha önceki (daha aşağı yükseltide ya da daha güney enlemlerde bulunan) O1 ortamı ise, fiziki olarak yerinde durmakta, fakat O1 alanı yeni gelen başka türler tarafından işgal edilebilmektedir. Aynı şekilde, iklim değişikliğinden önce O2 ortamında yaşamakta olan türlerin de yayılış alanları daha yükseklerle (ya da Kuzeylere) kayabilmektedir (Tasarım ve çizim: Kani Işık).

(vi) T türünün yeni ortamlarında başarı derecesini gösteren dağılım eğrisinin şekli, standart sapması, Tolerans Alanı (TA) sınırları ve Optimum Alan (OA) genişliği de, bir önce yaşadığı eski ortamdaki değerlere nispeten farklılıklar gösterebilir. Bu değişikliğin derecesi de yeni çevredeki diğer çevresel (iklimsel, biyolojik, edafik, fiziksel,

kimyasal...) faktörlerin birbiriyle gösterdikleri etkileşimlerin nitelik ve niceliğine bağlı olarak şekillenir.

(vii) İklim değişikliği sürecinde belirli bir iklim değişkenindeki artış ya da azalmalar, nispeten kısa süreli zaman dilimleri içerisinde ve kesintisiz olarak devam ederse, T türünün adaptasyon (uyum) mekanizmalarında is-

tikrarsızlıklar ortaya çıkar. Örneğin, moleküler (özellikle DNA ve RNA) düzeyde belirsizlikler, dengesizlikler ve oynaklıklar devam eder. Bunlara bağlı olarak popülasyon büyüklüğünde artış ya da azalmalar sürer. Belirsizlik, dengesizlik ve istikrarsızlıklar, er ya da geç, kaçınılmaz olarak o sistemin çökmesine ve ilgili türün (ya da sistem bütünlüğü içinde onlara bağımlı olan türlerin) nesillerinin yok olmasına yol açabilir.

Yayılış Alanı Kaymasını böylece belirttikten sonra, mekân (coğrafik alan) ve zaman içinde (fenolojik, mevsimsel) alan kaymasına aşağıda örnekler vereceğiz.

3.3 Mekân İçinde Yayılış Alanı Kayması: Çam Kese Böceği (ÇKB) Örneği

Önce, ÇKB’nin “sıcaklık” etkeni ile ilgili bazı biyolojik özelliklerini kısaca hatırlayalım. Şöyle: ÇKB tırtıl halinde kış aylarında yaprak yiyerek beslenen zararlı bir böcektir. Daha çok çam türlerini tercih eder. Yaşam döngüsü de genel olarak bir yıldır. Kışın sıcaklık 0°C altına düştüğünde beslenmesini genellikle durdurur ve yuvasında korunmaya çekilir (Şekil 2, tırtıllar ve yuvası, en sağda). Hava sıcaklığı eksi 4°C’den aşağı düştüğünde faaliyeti tamamen durur. Ayrıca eksi 16°C ve daha düşük sıcaklıklarda ölüm oranı çok yüksektir. O nedenle ÇKB, genelde, kış ayları ılıman geçen Akdeniz iklimi özelliğindeki bölgelerde yaşayıp çoğalabilir. Küresel ısınmaya bağlı olarak kış aylarında ortalama sıcaklığın arttığı bölgelerde ÇKB’nin yaşama oranı (ve dolayısıyla bir sonraki kuşak

için üreme çağına erişen birey sayıları) artış göstermekte; yayılış alanı da genişlemektedir. Bu konuda, Battisti vd.nin (2005) yaptıkları bir araştırmaya dayalı sonuçlar aşağıda verilmiş ve yorumlanmıştır.

3.3.1- Yükseltiye Göre (Dikey Yönde) Yayılış Alanı Kayması

İklim değişikliği ile gelen sıcaklık artışı, dünyada çeşitli canlı türlerinde yayılış alanı kaymasına yol açar (örn. Battisti vd 2005, Lenoir vd 2008, Calosi vd 2010). Burada Battisti vd.nin (2005) bir çalışmasını inceleyeceğiz. Çalışma, İtalya'nın kuzeyinde arazide (Alp Dağlarında Venosta/ Vinschgau Vadisinde) yapılmış ve laboratuvar denemeleriyle de desteklenmiştir (Şekil 2). Bulunan sonuçlara göre, ÇKB'nin 1975 yılında **dikey yayılış sınırı** vadinin güneye bakan yamaçlarında deniz seviyesinden en yüksek 1150 m.'ye kadar çıkıyordu. Kuzeye bakan yamaçlarda ise bu sınır 920 m.'ye ulaşıyordu. Yirmi dokuz (29) yıl sonra (2004'de) yapılan gözlem ve değerlendirmelerde ise ÇKB'nin üst yayılış sınırı güney yamaçlarda 1150 m.den 1380 metreye, kuzey yamaçlarda ise 920 m.'den 1030 m.'ye kadar çıkmıştır. Başka bir anlatımla, ÇKB'nin yayılış alanı İtalya Alplerinde, 29 yıl içinde **dikey yönde** (yükseklere doğru) 110 ila 230 genişlemiştir. Bu genişleme daha sıcak olan güney yamaçlarda daha hızlı, daha soğuk olan kuzey yamaçlarda ise nispeten daha yavaş seyretmiştir. Başka bir deyişle, ÇKB'nin yayılış alanı dağların güneye bakan yamaçlarında her on yılda ortalama 70,0 m., kuzeye ba-

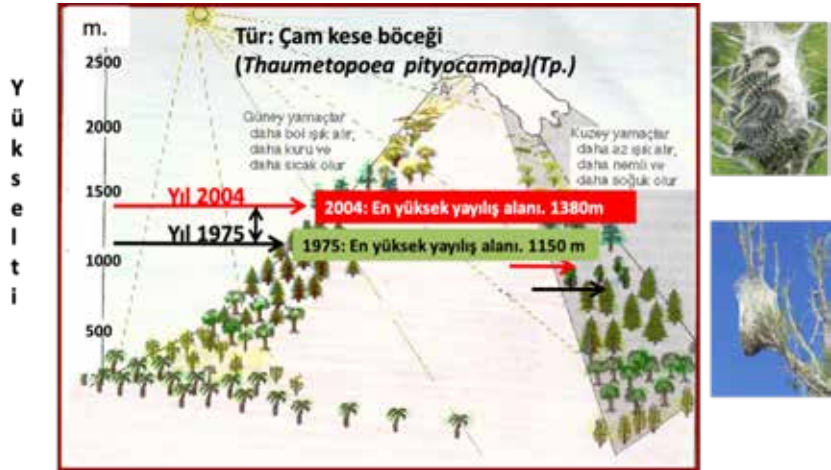
kan yamaçlarında ise ortalama 29,0 m. yüksekliğe kaymıştır. Küresel ısınma devam ettikçe, ÇKB türü önümüzdeki on yıllar içinde, daha önceki yıllarda yaşayamadığı ve daha yükseklerde yer alan ormanlarda yayılmaya devam edecektir.

3.3.2. Enleme Göre (Yatay Yönde) Yayılış Alanı Kayması

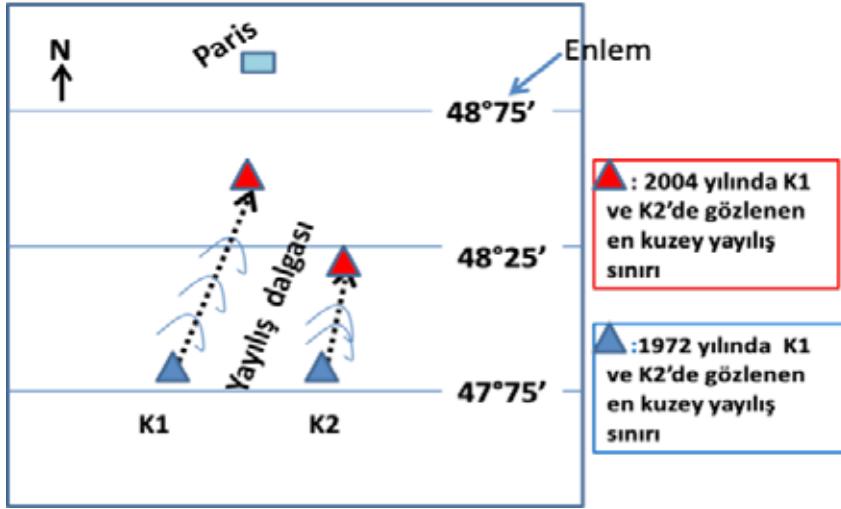
Battisti vd (2005) bu çalışmayı Orta Fransa'da (nispeten düzlük arazilerde yer alan) Paris Havzasında yürütmüşlerdir (Şekil 3). Bu amaçla güneyden kuzeye doğru, her biri yaklaşık 90 km uzunluğunda iki arazi kesiti (K1 ve K2) almışlar; her bir kesit boyunca da dörder adet deneme alanları belirlemişlerdir. Bulgulara göre, çam kese böceğinin (ÇKB) yayılış alanı 32 yıllık sü-

rede (1972-2004 arasında), **yatay yönde** 87 km kuzeye ilerlemiştir. Yayılış alanının kuzeye doğru kayması, dalga dalga her on yılda ortalama 27,0 km olmuştur. Buna ek olarak, son on yıldaki (1994-2004 arası) artış, daha önceki on yılların artışına göre iki kat daha hızlı (55,6 km) devam etmiştir.

Yukarıda verilen ve biri **dikey**, öteki de **yatay** yöndeki bu iki araştırmanın ortaya koyduğuna göre, yıllar ilerledikçe küresel ısınma hızlanmakta; buna bağlı olarak ÇKB'nin yayılış alanı da daha kuzeye (ve daha yükseklerle) kaymaktadır. Son on yılda sıcaklık artışı daha şiddetli olduğu için, ilgili canlı türünün yükseklere ve kuzeye doğru yayılışı da daha hızlı olmaktadır.

Şekil 2. Kuzey İtalya Alplerinde bir vadinin güneye ve kuzeye bakan yamaçlarında alçaktan yükseğe doğru toplanan verilere göre Çam Kese Böceği (ÇKB) türünde (*Thaumetopoea pityocampa*) alçaktan yükseklerle doğru alan kayması. [Yayılış alanı kayması, alçaktan yükseklerle doğru rakım olarak, her on yılda ortalama 29 m ile 70 m hızla devam etmiştir. Güney yamaçtaki yayılış alanı kayması, kuzey yamaçtakine göre daha hızlı olmuştur] [Şekil, Battisti vd (2005)'de verilen bilgilere dayanarak çizildi. (Tasarım ve çizim: Kani Işık)].

Şekil 3. Paris Havzasında güneyden kuzeye doğru alınan iki aynı kesit (K1, K2) üzerinde elde edilen verilere göre Çam Kese Böceğinin (*Thaumetopoea pityocampa*) güneyden kuzey enlemlerine doğru yayılış alanının kayması. [1972-2004 yılları arasındaki yayılış alanı kayması, güneyden kuzeye doğru dalga dalga genişleyerek, her on yılda ortalama 27 km (32 yılda toplam 87 km) olmuştur] [Şekil, Battisti vd (2005)'de verilen bilgilere dayanarak çizildi (Tasarım ve çizim: Kani Işık)].

3.4. Zaman İçinde (Fenolojik, Mevsimsel) Alan Kayması

İklim değişikliği olduğunda **zaman içinde** alan kayması ile mekân içinde alan kayması birbirinden farklı olaylardır. Yukarıda açıklanan **mekân içinde** alan kayması olayında, canlı türünün optimal yaşama alanı (OA), fiziksel olarak mekân içinde yer değiştirir. Oysa zaman içinde kayma olayında, ilgili canlı türü aynı mekânda kalır; ama o canlının bazı fizyolojik /biyokimyasal olaylarının “zamanlaması” [çevreden gelen uyarılara bağlı olarak], mevsim içinde (günlük, haftalık vb.) değişir. Sıcaklığın “iklim değişikliği” tanımına uygun biçimde artması sonucunda, fenolojik olaylar da, yılbaşından itibaren, senenin daha erken gelen günlerine kayar. Bu zaman dilimi, ilgili türün uyum mekanizmasına ve

fenotipik esnekliğine bağlı olarak ileri ya da geriye doğru (başka bir tarihe) kayar.

Zaman içinde alan kaymasına, kısaca **fenolojik** veya **mevsimsel** alan kayması da denir. Bu konuda, farklı canlı türleri üzerinde yapılmış araştırmalar var (örn., Clobert vd 1988, Visser vd 2006, Charmantier vd 2008, Charmantier ve Gienapp 2013, Gienapp vd 2013). Aşağıda sunulan örnekler, Visser vd (2006) ile Charmantier ve Gienapp'ın (2013) çalışmalarına dayanıyor. Şöyle ki: Visser vd (2006) Biyolojik Bileşen (BB) olarak bir kuş türünü (büyük baştankara, *Parus major*) ve onun başlıca besin kaynağı olan tırtıl türünü incelediler. İklim değişkeni (İD) olarak da “sıcaklık” etkenini ele aldılar. Ayrıntıları aşağıda sunuyorum:

3.4.1- İklim değişikliğinden Önceki durum

Visser vd'nin (2006), çalışması Hollanda'da yürütüldü ve 20 yıldan daha uzun sürdü. Bulunan sonuçlara ve ilgili yorumlara göre, **iklim değişikliğinden önce** ekosistemde durum, madeler halinde şöyleydi (Şekil 4-A):

(i) Büyük Baştankara türü (ki bu türe, makalemizin geri kalan bölümünde kısaca “K türü ya da Kuş türü” diyeceğiz), kuzey yarımkürede, geniş yapraklı ve iğne yapraklı karışık orman ekosistemlerinde yayılış gösterir. K türü popülasyonunda ilk yumurtlama günleri, yaklaşık nisan ayının ilk haftasında başlar (ki, yumurtlamaya başlama tarihi, 01 Ocak'tan itibaren senenin yaklaşık 90'ncü gününe denk gelir) (Şekil 4-A).

(ii) Senenin yaklaşık 110.ncü gününde K türü popülasyonunda en yüksek sayıda birey kuluçkaya yatmış olur [Şekil 4-A. Mavi renkli, kesiksiz normal dağılım eğrisi, K türünün zaman içinde kuluçkaya yatış sıklığını gösterir]. Dağılım eğrisinin şekli (baskılık, çarpıklık vb) ile standart sapması, o yılın mart ve nisan aylarındaki iklim değerlerine, anaç bireylerin genotipik yapısına ve fenotipik esneklik derecesine bağlı olarak ufak sapmalar gösterebilir.

(iii) Senenin yaklaşık 125.ncü gününde popülasyonda en yüksek sayıda civciv yumurtadan çıkmış olur (Şekil 4-A. Siyah renkli, kesikli normal dağılım eğrisi). K türü Popülasyonunun kuluçkaya yatması ile civcivlerin yumurtadan çıkması arası 13 ila

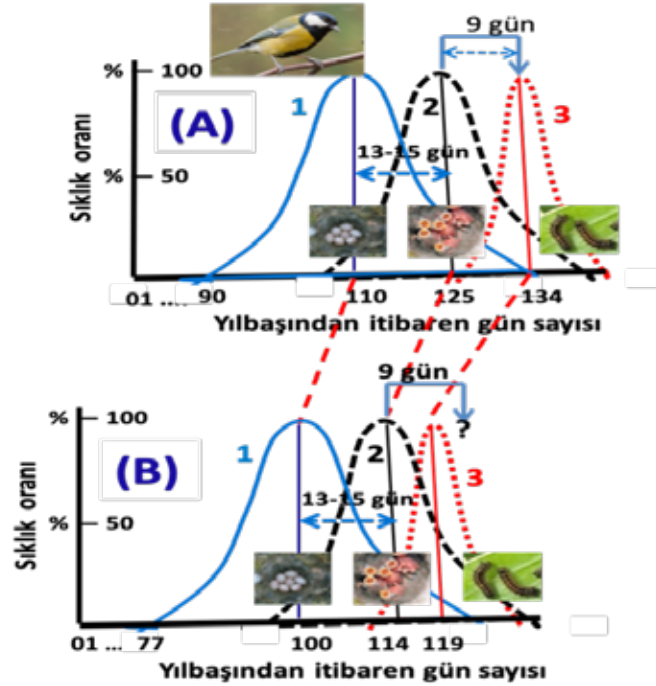
15 gün sürer. Cıvcivler çıktıktan sonra gelen 9. ± 2 .nci günler, K türü cıvcivlerinin en çok besine ihtiyaç duyduğu günlerdir (Şekil 4-A, sağda en üstte köşeli mavi ok). Ki, o günler, ocak ayı başından itibaren, yılın yaklaşık 134. ncü gününe denk gelir. Ekonomik terimlerle belirtirsek, 9.ncu günden sonra gelen süre, cıvcivler için **en yüksek gıda talebi zamanıdır (TZ)**.

(iv) Cıvcivlerin gelişim ve büyüme süreçlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları ve uçuş evresine geçmeden önce yeterli ağırlığa ulaşabilmeleri için, adı geçen 9.ncu günü izleyen günler, beslenme bakımından **kritik** günlerdir. Bu duyarlı günlerde yeterli derecede beslenen kuşların, yuvadan uçtuktan sonra gelen erken yaşlarda ölme (ya da kolayca av olma) riskleri azalacak, yaşama şansları artacak ve böylece üreme faaliyetlerine katılıp neslin devamını sürdürebilmeleri sağlanacaktır. Bu kritik dönemde, cıvcivleri hem anne hem de baba **birlikte** beslemektedir.

(v) Kuş türünde cıvcivler yumurtadan çıktığı dönemde onların başlıca besin kaynağını [geniş yapraklı (meşe, kayın vd.) ağaç türlerinin yapraklarını yiyerek beslenen] tırtıllar oluşturur. Geniş yapraklı ağaç türlerinin tohumcukları da, tam cıvcivler yumurtadan çıktığı dönemde açar ve yapraklar gelişmeye başlar. Taze yapraklarla beslenen tırtıl türü de yaklaşık nisan sonu, mayıs başlarında çıkmakta: yaklaşık mayıs ortalarında da (yılın yaklaşık 134. ± 2 gününde) tırtıl popülasyonu en yüksek düzeye

ulaşmaktadır (Şekil 4-A. Kırmızı renkli, kesikli normal dağılım eğrisi). Ekonomik terimlerle ifade edersek, cıvcivlerin yiyeceklerinin (yani tırtılların) en yüksek olduğu zaman dilimi, yılın

yaklaşık 134.ncü gününe denk gelir. Ki bu zaman, **en yüksek gıda arzı zamanı (AZ)** olduğu zamandır. Bu zaman dilimi, cıvcivler yumurtadan çıktıktan sonraki 9.ncu gün ile örtüşmektedir

Şekil 4. Büyük Baştankara (*Parus major*) kuş türünde yumurtlama, kuluçkaya yatma ve cıvcivlerin beslenme özelliklerinde, küresel iklim değişikliğine (özellikle “sıcaklık” bileşenine) bağlı olarak “optimal zaman” kayması. **Dağılım (çan) eğrileri:** 1 no’lu (kesiksiz çizgili) eğri yumurtlayan kuşların sıklığını ve zamanını, 2 no’lu (kesikli çizgili) eğri cıvcivlerin çıkış sıklığını ve zamanını, 3 no’lu eğri (kesikli, kırmızı) tırtıl popülasyonunun çıkış sıklığını ve zamanını gösterir. **(A) Üstteki: İklim değişikliği döneminden önceki “normal” yıllarda:** Cıvcivlerin en çok besin tükettiği (**talebin en yüksek olduğu**) “optimal zaman”, Şekildeki 2 no’lu eğrinin zirve noktasından 9 gün sonraya denk geliyor. **Talebin en yüksek olduğu zaman** ile **arzin en bol olduğu zamanın** [3 no’lu eğride tırtılların en çok olduğu noktanın] eş zamanlı olduğuna dikkat ediniz (Ayrıntı için metin içinde 3.4.1- no’lu alt-bölüme bkz.). **(B) Altteki: İklim değişikliği etkilerini gösterdikten sonraki yıllarda:** İlkbaharda havaların daha erken ısınmasına paralel olarak, fizyolojik süreçler ve o süreçlere denk düşen optimal zamanlar (yaklaşık 10-15 gün kadar), daha erken günlere kaymıştır. Öyle ki, sıcaklık artışına tırtıl türünün gösterdiği tepki, kuş türünün tepkisine oranla daha hızlı olmuştur. Böylece, **talebin en yüksek olduğu zaman (TZ)** ile arzin **en yüksek** olduğu zaman (AZ) arasında eş zamanlılık (senkronize durum) bozulmuştur. Ucu boştaki köşeli ok ile bu okun ucundaki soru (?) işaretine dikkat ediniz (Ayrıntı için metin içinde 3.4.2- no’lu alt-bölüme bkz.). [Şekil, Visser vd (2006) ile Charmantier ve Gienapp (2013)’da verilen bilgilere dayanarak çizildi (Tasarım ve çizim: Kani İşik].

(vi) Geçmişteki evrim sürecinin bir sonucu olarak TZ ile AZ eş zamanlı (senkronik) olmakta; böylece doğanın ekolojik dengeler demeti içinde, TZ = AZ dengesi de sağlanmaktadır. Haziran sonlarında da (yılbaşından itibaren yaklaşık 145.nci günden sonra) palazların hepsi yuvadan uçmuş, tırtıllar da kaybolmuş (toprak altına girerek pupa evresine geçerler) olmaktadır (Şekil 4-A). Her iki türün (kuş ve tırtıl) üreme ve beslenme biyolojisi ile ilgili bu süreçler, iki tür arasında evrim süreci boyunca **birlikte-evrim** olayı sonucunda (co-adaptation) ortaya çıkmıştır. Genetik yapıları nedeniyle bu sürece uyamayanlar, elenmişler, yok olup gitmişlerdir. Peki, İklim değişikliğinin etkileri görüldükten sonra ne olmuştur?

3.4.2. İklim değişikliğinden sonraki durum

(i) Küresel ölçekte iklim değişikliği etkilerini göstermeye başlayınca, ilkbaharda havalar da daha erken ısınmaya başladı (Şekil 4-B). “Sıcaklık” faktörünün etkisiyle canlı türlerinin fizyolojik/ biyokimyasal süreçleri ve her bir fizyolojik/biyokimyasal sürece denk düşen “optimal zaman dilimleri” de (yaklaşık 10-15 gün kadar), daha erkene kaydı. Örneğin, iklim değişikliği ortaya çıkmadan önce, yılbaşından itibaren 90.nci günde yumurtlamaya başlayan Kuş türü, iklim değişikliğinden sonra 77.nci günde yumurtlamaya başladı (Şekil 4-A ve 4-B).

(ii) Daha önceki (iklim değişikliği olmadan önceki) yıllarda en yoğun civciv çıkışı 125.nci günde olurken, havaların erken ısın-

masıyla bu zaman dilimi, yılın 114.ncü gününe kaydı.

(iii) Daha önceki yıllarda, ağaç tepe çatısında yaprakla beslenen tırtıl popülasyonu yılbaşından itibaren 134.ncü günde en yüksek sayıya ulaşırken, artık daha erken (119.ncü günde) en yüksek sayıya ulaşmaya başladı.

(iv) Ancak şu beklenmiyordu: İklim değişikliğinden sonra, aynı türün farklı fizyolojik/ biyokimyasal olayları, aynı olaya karşı birbirlerinden farklı tepkiler gösterdiler. Örneğin, K türünde civcivlerin yumurtadan çıkma süresi daha önce olduğu gibi (13-15 gün) aynı kaldı, fakat kuluçkaya yatma zamanı ilkbaharda 10 gün kadar erkene kayd (90.nci günden 77.nci güne kayış) (Şekil 4-B). Şu da beklenmiyordu: K türünün civcivlerinin yumurtadan çıkma zamanı 11 gün erkene (125.nci günden 114.ncü güne) kayarken, tırtılların yumurtadan çıkıp en yüksek sayıya ulaşım zamanı 15 gün erkene (134'den 119'a) kaymıştır. Şekil 4-B'de 2 ve 3 no'lu dağılım eğrileri arasında, ucu boşta kalan köşeli (mavi) okun ucundaki soru (?) işaretine dikkat ediniz. Görüldüğü gibi, talebin en yüksek olduğu zaman (TZ) ile, arzın en yüksek olduğu zaman (AZ) arasında (evrimsel süreç içinde) devam ede-gelen eş zamanlılık (senkronize durum) bozulmuş oldu.

(v) İklim değişikliği yüzünden ortaya çıkan fenolojik “zaman kayması”nın şiddeti, farklı canlı türleri için farklı olmuştur. Aynı dış etken (sıcaklık ya da başka bir etken), farklı türlerde farklı tepkiler doğmasına yol açmıştır.

Örneğin, **sıcaklık** artışına karşı, tırtıl türü, kuş türüne göre daha büyük tepki göstermiş ve zaman kayması daha geniş olmuştur. Zaman kayması dengesi bozulunca, yuvada talep en yüksek iken, yapraklarda böcek miktarı yok olmak üzeredir. Bu yüzden anne-baba bireyler yeterli besin bulup yuvaya getirememekte, sonuçta civcivlerin çoğu açlıktan ölmektedir. Bu durum yıllarca devam edince, K türü popülasyonu yıllar gittikçe azalmaktadır (Şekilde verilen rakamlar, ilgili canlıların fenotipik esneklik sınırlarındaki değişimleri de dikkate alarak yaklaşık değerler olarak verilmiştir).

(vi) İklim değişikliğine bağlı olarak, bir ekosistemde canlı türleri arasında beslenme zinciri (trofik) düzeyinde, yukandaki örnekteki gibi zamanlama bozuklukları sıklıkla görülür. Bu çeşit zamanlama bozuklukları, komünitede (canlı birliklerinde), ilgili canlı türleri arasındaki etkileşimlerin çeşidine (beslenme, parazitlik, karşılıklı yarar sağlama...) bağlı olarak, beslenme zinciri ile (uzaktan, yakından) ilgisi olan pek çok tür üzerinde değişik uyumsal ve evrimsel sorunlara yol açmaktadır (Odum ve Barrett 2005).

4. ÖZET VE SONUÇ

Bu makalede İklim Değişkenlerinden (İD) sadece **“sıcaklık”** etkenini inceledik. Aynı şekilde, Biyoçeşitlilik Bileşenlerinde de (BB), sadece **“tür”** düzeyini ve o türün sadece **üreme** olayını inceledik. Oysa hem İD, hem de BB içinde birçok başka düzeyler de bulunuyor (bkz., Işık 2020, Orman ve Av, Çizelge-1, Çizelge-2,

Çizelge-3). Üstelik bu elemanların her biri içinde de değişik parametreler (göstergeler) var. Ayrıca, verilen örneklerimiz de coğrafik olarak Avrupa kıtası ve karasal yaşama ortamları ile sınırlı kaldı.

Oysa son yirmi yıl içinde Yerkürenin hem karasal hem de sucul ekosistemlerinde pek çok başka canlı türleri ve o canlı türlerinin biyoçeşitlilik ile ilgili özellikleri üzerinde yüzlerce başka araştırmalar yapılmıştır. Buradaki sınırlı sayfalarımızda hepsinden örnekler vermeye yer/zaman izin vermedi... Ama yukarıda anlatılan ve benzeri çalışmalardan (pek az yanılma payı ile) aşağıdaki genel sonuçları çıkarabiliriz.

1- İklim değişikliği yaklaşık son yüz yıldan beri (ve son 40 yıl içinde de hızla artan oranda) küresel ölçekte devam etmektedir (IPCC 2014). Bu değişikliğin en önemli nedeni de bellidir: Nedeni, insan türüdür. İnsan türünün gittikçe artan oranda kullandığı fosil yakıtlardan açığa çıkan gazların, atmosferde birikip sera etkisi yaparak Yerkürenin ısınmasına yol açması...

2- Yerkürenin değişik ekosistemlerinde yapılmış ve yapılmakta olan bilimsel çalışmalar şunu gösteriyor: **Moleküllerden başlayıp Biyomlara ve tüm Yerküre'ye kadar uzanan tüm biyolojik sistemler, küresel iklim değişikliğinden değişik düzeylerde etkilenmiş ve etkilenmektedir.** Etkilenen ve etkilenebilecek bu biyolojik sistemler içine, Yerkürenin farklı coğrafik bölgelerinde (karada ya da suda) bulunan 10 milyondan

fazla canlı türü ile canlı/cansız tüm moleküler yapılar da dahildir.

3- İklim Değişkenleri (İD) ile Biyoçeşitlilik Bileşenleri (BB) arasında çok karmaşık düzeyde **te-tikleyici** ya da **engelleyici** etkileşimler bulunmaktadır. Bazıları birbirlerine artıncı (sinerjik) yönde etki yaparken, diğer bazıları da birbirlerine azaltıcı yönde etkiler yapabilmektedir.

4- Belirli bir iklimsel değişkene karşı, her canlı türünün tepkisi aynı şiddette ve aynı yönde olmayabilir. Benzer şekilde, belirli bir iklimsel değişkene karşı, aynı türün farklı biyolojik bileşenleri (fizyolojik, davranışsal vd) de, aynı yönde ve aynı ölçüde tepki göstermeyebilir.

5- Küresel ölçekteki iklim değişikliğinden kaynaklanan bu şekilde farklı etki /tepkilerin sonucunda, ekosistemlerde canlılar arasındaki yerleşik (uyumsal) ilişkilerde çok şiddetli, yaygın ve geri dönüşü olmayan kırılmalar olmakta, doğanın sunduğu ekolojik hizmetlerde – korona-19 kırımında da olduğu gibi- tamiri güç (ya da olanaksız) hasarlar ortaya çıkabilmektedir.

6- Bu durum Yerküredeki tüm insanları ve "Ortak Geleceğimizi" etkilemektedir. Bu nedenle bu sorunlara karşı tüm ülkelerin yöneticileri, devlet adamları, bilim insanları ve Birleşmiş Milletler bünyesindeki kuruluşlar, gerekli önlemleri zaman geçirmeden almak zorundadır. Konu sadece çevrecilerin, biyologların, tarımcıların, ormancıların, balıkçıların, sağlıkçıların vb.nin sorunu değil, tüm mesleklerin, tüm insanlığın sorunu olarak algılanmalıdır.

Son söz olarak, "ÖNCE SAĞLIK" diyorum. Tabii ki bu dileğim sadece (kendimin de sade bir bireyi olarak üyesi olduğum) **"insan türü"** için değil, o insan türünün sağ kalmasını sağlayan Yerküre **"ekosistemlerinin"** ve oradaki ekolojik dengenin sürdürülmesinde görev yapan **"diğer canlı türlerinin de"** SAĞLIĞI içindir (Not: Korona ve onun gibiler hariç....) Saygılarımla...

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Battisti A, Stastny M, Nethe-
rer S, Robinet C, Schopf A, vd
2005. Expansion of geographic
range in the pine procession-
ary moth caused by increa-
sed winter temperatures. Ecol.
Appl. 15:2084–96.
- Calosi P, Bilton DT, Spicer
JI, Votier SC, Atfield A. 2010.
What determines a species'
geographical range? Ther-
mal biology and latitudinal
range size relationships in
European diving beetles (Co-
leoptera: Dytiscidae). Jour-
nal of Animal Ecology, 79,
194–204. (doi: 10.1111/j.1365-
2656.2009.01611.x) (Erişim:
Kasım 2019).
- Charmantier A. ve Gienapp P.
2013. Climate change and ti-
ming of avian breeding and
migration: evolutionary ver-
sus plastic changes. Evolu-
tionary Applications. Wiley
Online Library, (https://doi.
org/10.1111/eva.12126) (Eri-
şim: Kasım 2019).
- Charmantier, A., R. H. McCle-
ery, L. R. Cole, C. M. Perrins, L.
E. B. Kruuk, and B. C. Sheldon
2008. Adaptive phenotypic
plasticity in response to cli-

- mate change in a wild bird population. *Science* 320:800–803.
- Clobert J, Perrins CM, McCleery RH, Gosler AG. 1988. Survival Rate in the Great Tit *Parus major* in Relation to Sex, Age, and Immigration Status. *Journal of Animal Ecology*. Vol. 57, No. 1 (Feb., 1988), pp. 287–306. British Ecological Society.
 - Gienapp, P., M. Lof, T. E. Reed, J. McNamara, S. Verhulst, and M. E. Visser 2013. Predicting demographically sustainable rates of adaptation: can great tit breeding time keep pace with climate change? *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences* 368:20120289.
 - IPCC, 2014. Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, 151 pp.
 - Işık, K. 2008 (5. Basım 2016) (Çeviri Edt). *Ekolojinin Temel İlkeleri*. Palme Yayıncılık, Ankara (Kitabın Özgün adı: *Fundamentals of Ecology*. Yazarlar E.P., G.W. Barrett. Thomson). 624 ss.
 - Işık, K. 2011. Rare and Endemic Species: Why are they prone to extinction? *Turkish Journal of Botany* 35(4):411–417, DOI: 10.3906/bot-1012-90. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/122363>) (Erişim: Aralık 2019).
 - Işık, K. 2014. Biyolojik Çeşitlilik: Herkes İçin Okuma Parçaları. (ANG ve TEMA Vakıfları İşbirliği ile). ANG Vakfı Yayın No: 2, sayfa: 19–34. İstanbul, 224 sayfa. (bkz. sayfa 19–34, okuma parçası: “Bitkilerden Mektup Var”. (http://www.tema.org.tr/web_14966-2_1/neuralnetwork.aspx?type=94) (Erişim: Nisan 2020).
 - Işık, K. 2020. İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik: I- Temel Kavramlar ve Aralarındaki Etkileşimler. *Orman ve Av Derg. Türkiye Ormancılar Der. Yayını*, Ankara, Cilt 98; Sayı 1, ss: 11–19. (Derginin Ocak-Şubat, 2020 sayısına şuradan ulaşılır. https://www.ormancilarderneği.org/userfiles/file/orman_av_ocak_subat.pdf .) (Erişim: Nisan 2020)
 - Lenoir J, Gégout JC, Marquet PA, deRuffray P, Brisse H. 2008. A Significant Upward Shift in Plant Species Optimum Elevation During the 20th Century. *Science*. 27 June 2008 Vol 320. *Science*, pp: 1768–1771.
 - Liedvogel M, Lundberg M. 2014. The genetics of animal movement and migration syndromes. Bölüm 12, ss:219–231. Yeri: *Animal Movement Across Scales*. Publ.: Oxford University Press, Eds: Lars-Anders Hanssen, Susanne Akesson (https://www.researchgate.net/publication/274009781_The_genetics_of_animal_movement_and_migration_syndromes) (Erişim: Ocak 2019).
 - Moore, T. 2011. Climate Change and Animal Migration. *Environmental Law*, [Vol. 41:393–405
 - Odum EP ve Barrett GW. 2005. *Fundamentals of Ecology*. Thomson, 624 ss. (Türkçe çevirisi yapılmıştır. Bkz. Işık K. 2008, Palme Yayınevi).
 - Türkeş, M. 2015. *Biyocoğrafya: Bir Pleocoğrafya ve Ekoloji Yaklaşımı*. Kriter yayınevi, İstanbul, 450 ss.
 - Visser, M. E., L. J. M. Holleman, and P. Gienapp 2006. Shifts in caterpillar biomass phenology due to climate change and its impact on the breeding biology of an insectivorous bird. *Oecologia* 147:164–172. DOI 10.1007/s00442-005-0299-6

SUYA YAZILMIŞ YAZILAR, HAVAYA SAVRULMUŞ SÖZLER...

Tuncay NEYİŞÇİ - tneyisci@akdeniz.edu.tr

Kimden duyduğumu ya da kimin söylediğini hatırlamıyorum. Ancak, 1970'li yılların başında İÜ Orman Fakültesinden mezun olur olmaz araştırma biriminde çalışmak isteyen ilk orman mühendisi olduğumdan söz ediliyordu. Doğrudur, mezun olur olmaz araştırma kurumuna girmek istemiş, hatta epey de uğraşmış, bir Senatörü bile araya koymama karşın, başarılı olamamıştım. İlk örnek olup olmadığım konusunda bir şey söyleyemem.

Batı Akdeniz Araştırma Müdürlüğünde göreve başlamam, mezuniyetimden ancak dört yıl sonra, 1976 yılı sonlarını buldu.

Ekoloji, özellikle de yangın ekolojisi konusunda doktora çalışmam, saygıdeğer hocam Necmettin Çepel danışmanlığında, 1979 yılı sonu 1980 yılı başında başladı. O yıllar, sadece ülkemizde değil tüm dünyada, ekonomi paradigmasından ekoloji paradigmasına geçişin kendini hissettirmeye, çevreci hareketin yaygınlaşmaya başladığı yıllardı. Orman ekonomisi çalışan sınıf arkadaşım Yücel Çağlar'ın ekonomi ve ekoloji sözcükleri arasındaki benzerliğe dikkat çekerek ekoloji alanını seçmemi makaraya aldığını hatırlıyorum. Ormancılarının kurduğu ve dünyanın en eski çevre derneklerinden biri olan Türkiye Tabiatını

Koruma Derneği'nin Antalya Şubesini açmamız da bu yıllara (1985) rastlar. Daha sonraları, Orman Bakanlığı ile Çevre Bakanlığının birleştirilmesi konusuna akademisyenlerimiz de dâhil pek çok meslektaşımın şiddetle karşı çıkmasını bir türlü anlayamamıştım.

Doktoram bittikten sonra, meslek kamuoyu tarafından ekoloji uzmanı olmaktan çok yangın uzmanı olarak kabul edildim nedense. Bunda yangın ekolojisi çalışmış olmam kadar, meslek kamuoyunda orman yangınlarının ekolojiden çok daha önemli görülüyor olmasının da önemli payı olduğunu düşünüyorum.

Doktoramı yaptığım fakültemde yangının Akdeniz orman ekosistemlerinin bütünleyici, ayırmaz ekolojik bir bileşeni olduğu konusundaki saptamamın eleştirildiğini hissediyor, hissetme ötesinde duyuyordum da. Ama fakülteye çağrılıp bulgularımı, görüşlerimi açıklamama neden ortam hazırlanmadığını da anlayamıyordum. Akademisyenlik bunu gerektirirdi çünkü. Varsa bir yanlışım, konunun uzmanı akademisyen meslektaşlarım ağzımın payını verirler, yanlışımı düzeltirler, sesimi keserlerdi. Sonradan yangın ekolojisi konusundaki görüşler köklü değişimlere uğramış olsa da, sergilenen bu tavnı bugün hala anlayabil-

miş, akademik anlayışa yakıştıramılmış değilim.

Antalya sık sık yangın, silvikültür, ağaçlandırma, amenajman, vb. farklı konularda düzenlenen seminerlere sahne oluyordu. Doktora tezimin yangınla ilgili olması, bitki türlerinin yanma dirençleri de dâhil orman yangınlarıyla ilgili konularda yaptığım çalışmalar nedeniyle olsa gerek, yangın seminerlerine çağırılıyordum. Sanıyorum ülkemizde bir yangınla karşı karşıya kalındığında can güvenliğimizi nasıl sağlayabileceğimiz konusunu ilk ve son kez ben işlemiştim. İlginç olan, genellikle seminer sonuna denk getirilen bu, en azından silvikültür, ekoloji kadar önemli konuya katılımcıların pek ilgi göstermemeleriydi. Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) gösterdiği de söylene-
mez, çünkü bu konu, bildiğim kadıyla, hala meslek içi eğitim programlarında yer almıyor. İlgi gösterilseydi Talat Göktepe, Osman Çolpak gibi meslektaşlarımızı şehit vermeyebilirdik. Silvikültür ya da ekoloji uygulamalarında yaşamını kaybeden meslektaşımızı hatırlıyor musunuz?

Orman yangınlarıyla mücadele stratejilerinde önemli yapısal değişimler yaşanmış, can ve mal güvenliği öncelik almış olmasına karşın bu konuda hala

ülkümüzde orman yangınları konusunda uzman yok

çok eksikimiz olduğunu düşünüyorum. Çıkan her yangını, ne pahasına olursa olsun en kısa sürede söndürme ile sınırlı, agresif yangınlarla mücadele anlayışından yangınlarla uyumlu yangın yönetimi aşamasına bir türlü geçemedik.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı yangını (1994-4050 Ha), Marmaris Çamlı Köyü Devlet Planlama Teşkilatı dinlenme tesislerinde 1996 yılında çıkan ve 7 100 hektarlık alanı etkileyen yangın ve Serik Taşağıl yangınları (2008-17 000 Ha) üzerine bireysel ya da ekip üyesi olarak raporlar hazırladım. Her noktasında ayak izim olan, derinlemesine incelediğim, rapora bağladığım Gelibolu Yarımadası yangınından sonra “ülkümüzde orman yangınları konusunda uzman yok” ifadem nedeniyle neredeyse meslekten aforoz edildim. Ama gerçekten yoktu. Hala da yok. Bu yangına, bırakın başka örnekleri bir kenara, 150 damperli kamyonun ne amaçla dahil edilmiş olabileceğinin cevabını bulmaya çalışın, yeter. Yaklaşık 20 sayfalık yayınlanmış (Orman Mühendisleri Odası Yayın No: 18, Eylül 1994) bu raporu kaç kişinin incelemiş olduğunu

gerçekten merak ediyorum. Bu tür raporlar yazılıp gerekleri yerine getirilmeden uzman olunamaz. Aşağıdaki çizim bu yangının seyrini analiz etmektedir.

Orman yangını gibi denetim altına alınamayan parametresi bol bir konuda uzman olabilmenin neredeyse imkânsız olduğunu anlayabilecek kapasitede olmayışımız hala anlayabildiğim bir şey değil. Fedakârlık, canı dişe katarak çaba harcamak, bin kez orman yangınına gitmiş olmak başka şey, saygı duyulacak şeyler olabilir ancak uzmanlık için yeterli değil. Uzmanlık çok başka bir şey. Yangın uzmanı olduğunu ya da bu konuda deneyimli olduğunu ileri sürenlerin, katıldıkları yangınlar konusunda, basit de olsa, kaç rapor yazdıkları, yazılmış kaç raporu incelediklerinin sorgulanması yeterlidir. Merak ediyorum, OGM'nin bir yangın raporları arşivi var mıdır?

Silvikültür, ağaçlandırma seminerlerinde ekoloji konusunda sunu yapma konusunu gündeme getirebildiğimi sanıyorum. Seminerlerde duayen meslektaşlarımızın çizdikleri orman kesiti üzerinden “hangisini alırsın” diyerek tartışmalarının aslında ne denli yanlış olduğunu anlatamadığımı da hatırlıyorum. Hangi ağacın kesilip çıkarılacağı değil önemli olan. Hangi ağaç-

ların bırakılacağıdır. Hangi ağacın kesileceğine öncelik vermek, devamlılık ilkesine ters düştüğü gibi, ister istemez “eta” doldurma kaygısını yansıtır. Aksine

hangi ağacın kalması gerektiği sürdürülebilirliğe (devamlılığa) odaklandığı gibi, ekolojik bir kaygıya da vurgu yapar. Biri silvikültür diğeri ekoloji temelli yaklaşımdır. Ya da bu, biri ekonomi diğeri ekoloji temellidir biçiminde de okunabilir. Ancak aralarında, genel ormancılık anlayışımızı yansıtan, çok büyük bir anlayış farkının bulunduğu kesin.

Bize fakültede silvikültür temelli bir ormancılık eğitimi verildi. Türkiye’de bir ilk olan ekoloji dersimizi bir aksesuar olarak gördük gibi geliyor bana. Ders yükleri de bunu gösteriyor zaten. Silvikültür, mühendis olma nosyonumuzun anahtarıdır. Bunda kuşku yok. Ancak, iyi bir silvikültür uygulayıcısı olmak için de, başarılı bir orman mühendisi olmak için de iyi bir ekoloji uzmanı olmak zorunluluğu vardır. Çünkü silvikültüre ilişkin kararlar, uygulamalar ağırlıklı olarak ekolojik etkenler, parametreler tarafından belirlenirler. Orman mühendisleri bu nedenle uygulayıcı ekolojistler olarak bilinirler. Hangi ağacın çıkarılacağı ya da hangilerinin bırakılacağı kararı bu nedenle

bu kadar önemlidir. Silvikültür seminerlerine ekolojiyi eklemlemeye çalışmanın nedeni bu.

Bir başka önemli ekolojik noktada da, bırakmayı planladığınız ağaçlara daha fazla ışık, toprak, vb. vermek için kesip çıkarmayı planladığınız her ağaç m³ talebini karşılayacaktır kuşkusuz. Ancak bu aynı zamanda, meşçere içindeki yanıcı miktarı (üretim artıkları), güneşlenme oranı ve rüzgar hızı gibi parametrelerin de artmasına yol açabilecektir. Bu ise ekolojik bağlamda yanma riski ve tehlikesinin de artması anlamına gelir. Silvikültürün ekoloji temelleri üzerine inşa edilmesi bu nedenle gereklidir. Yoksa geleceğe yönelik olarak planladıklarınız bir yangınla kül olabilir. Silvikültürel müdahale değişime neden olur, ekoloji de bu değişimleri inceler.

Kızılçam ormanlarının tohumla (buna doğal gençleşme diyoruz) yada fidanla (buna da ağaçlandıırma diyoruz) gençleştirme çalışmalarında sorunlar yaşadık. Bir seminerde doğal gençleştirme için tüm silvikültürel gerekleri (tohumlama kesimi, diri örtü temizleme, vb.) yerine getirdiğini söyleyen bir meslektaşım, yeterli tohum dökülmediği için gençliğin gelmediğini söyledi. "Tohum takviyesi yapsaydın" ikazı üzerine verdiği yanıt çok çarpıcıydı. "O zaman suni gençleştirme olurdu"! Bazen kavramların açık, amaca yönelik olmaması bile ciddi sorunlar yaratabiliyor.

Seminerlerde incelediğimiz pek çok gençleştirme alanında benzeri sorunlarla karşılaştığımızı hatırlıyorum. Tüm silvikültürel

gerekler yerine getirilmiş ancak gençlik gelmemişti. Tohum takviyesi yapılmış olmasına karşın gelmemişti. Gelmemesinin nedeni kızılçamın döktüğü kendi ibreleri ile kendi tohumlarının çimlenmesini engelleyici asidik bir ortam yaratıyor olması (alelopati) ile ilgilidir.

Tohumların çimlenebilmesi için tohum yastığının pH derecesinin yükselmesi gerekir. Doğa bunu yangınla yapar. Eğer bu basit ekolojik ilişki bilinmezse silvikültür iflas eder. Binlerce hektar alanda etti de. Kızılçamın yangın sonrasında kolaylıkla gençleşmesinin nedenlerinden biri budur. Silvikültür konusunda çok deneyimli olduğuna inanan meslektaşlara bu basit ekolojik ilişkiyi anlatabilmenin bir yolunu bulamadım. Yangın kültürüne karşı olabilirsiniz, ancak pH derecesini bir başka yöntemle, örneğin kireçlemeyle, yükselmek zorunda olduğunuz bilmek zorundasınız.

Kızılçam tohumlarının çimlenme ekolojisi ve farklı sıcaklık derecelerine maruz bırakılan çıplak ve kozalak içindeki kızılçam tohumlarının çimlenme oranları ile ilgili bir TÜBİTAK projesi hazırlamıştım. Jüri, proteinlerin 65°C parçalandığını ileri sürerek, 90, 100, 120, 150°C derecelerini kapsam dışı bırakmamı istemişti. Tohum kabuğunun yalıtıcı özelliğini hesaba katmamışlardı. Tohumlar 150°C 5 dakika ki yangın için uzun bir süredir) süreyle maruz bırakıldıklarında bile %10 çimlenme gösterebiliyorlardı.

Düzlerçamı'nda bir kızılçam ağaçlandırma seminerinde

“ Keçi ile orman arasındaki ilişkiye yaklaşımımız da ekolojik değil, mitolojik kökenli. Pek çok toplantıda keçiler ile ormanlar arasındaki ilişkiler konusunda sunumlar yaptım, adım keçi profesörüne bile çıktı.

(1985) boyu 3 metreyi aşmış 3X3 m aralık/mesafe ile dikilmiş ve her yıl diskaro ile bakımı yapılan alana niye keçi ya da koyun otlatması için yem bitkileri getirilmediğini sorduğumda da meslekten aforoz edilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığımı hatırlıyorum. O alan halk ile ilişkilerin sorunlu olması nedeniyle yanmış (yakılmış) ve sonrasında ağaçlandırılmıştı. Keçilerin fidanlara zarar vermesi mümkün değildi ve agroforestry uygulamalarının yaygınlaşmaya başladığı bir dönemdi. Keçi ile orman arasındaki ilişkiye yaklaşımımız da ekolojik değil, mitolojik kökenli. Pek çok toplantıda keçiler ile ormanlar arasındaki ilişkiler konusunda sunumlar yaptım, adım keçi profesörüne bile çıktı.

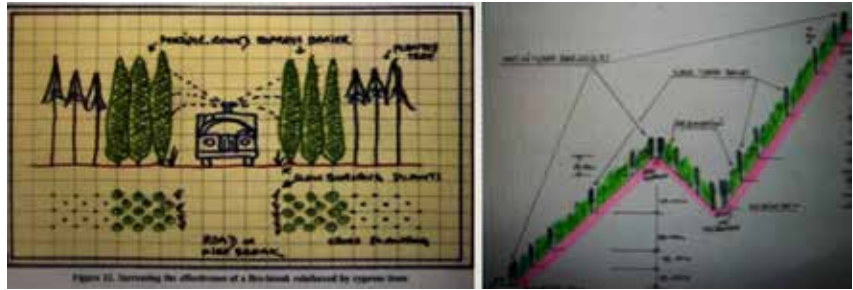
Sanıyorum makilik alanlar konusuna el atan ilk ormancılardan biriyim. Mersin'de gerçekleştirilen "Doğu Akdeniz Ormancılığı Sempozyumu" için makiler ve keçilerle ilgili bir makale hazırlamıştım. Dönemin Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürü katılmama izin vermemişti. Şaşırp kalmıştım.

Ağaçlandırma alanlarının yol kenarlarına okalıptüs dikmek yaygındı bir zamanlar. Benim yangına dirençli orman kurma çalışmalarımın bir uygulaması olarak yol ve yangın emniyet yolu kenarları için servi dikimini önerdiğim dönemlerdi (1990). Okalıptus'un kolay ve yüksek enerji çıkararak yandığını, çok uzak mesafelere kıvılcım attığını dile getirmeme karşın, dikilmeye devam edildi. Ağaçlandırma seminerlerine yangına dirençli orman kurma konusunda bilgi vermek için çağıldım. Servilerin, özellikle piramidal servilerin sıralar içinde en fazla 1 m aralıkla dikilmesi gerektiğini anlatmama karşın, seminer yöneticisinin yine de talimatlara uyulması (3 m) gereğini hatırlatmasını bu gün bile gülümseyerek hatırlıyorum. Etrafta gördükleriniz, talimata uygun olarak dikilmiş olanlardır. Talimat yerine getirilmiş ancak servi dikiminin yangın önlemeyle ilişkisi kalmamıştır.

Orman Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanan YARDOP kitapçığı, konunun özü, arka plandaki çok yönlü birikimin değeri anlaşılmadan hazırlanmış bir çalışmadır. Çok yönlü sorgulayıcı bir kültürel altyapı olmadan hiç bir konu çözüme kavuşturulamaz. Aşağıdaki resme baktığınızda bunu kolaylıkla kavrayabilirsiniz. Bu ateşin arasına arazözle girip su sıkarak yangını söndürmeyi tasarlayan biri, yangından hiç anlamadığını haykırmanın dışında, şehit olmayı kafasına koymuş demektir. YARDOP hazırlanışında hiç bilginin ve bu nedenle katkımın olmadığını söylemek durumundayım.

Bu resmin tarafımdan hazırlanan ve AB projelerinde yayınlanan orijinali ise şöyle; Yangın güvenli uzaklıkta iken, arazözle, sırt gibi kritik noktalardaki servi sıralarını, gerektiğinde iki yönlü, ıslatarak (bu yanma geciktirici de olabilir) yanma dirençlerinin artırılması. Uzman olmakla olmamak arasındaki fark bu kadar açıktır.

Yangına Dirençli Orman Kurma 1980'li yıllardan başlayarak gerçekleştirilmiş araştırma çalışmaları ve en azından 20 büyük yangın alanının derinlemesine incelenmesinin ardından gerçekleştirilmiş ve yayınlanmış çalışmalar toplamıdır. Ana fikri ülkemize ait bu konuda İtalya, İspanya, Portekiz gibi ülkelerin katılımıyla, Avrupa basınında yankı uyandırmış, AB projeleri (Toplam 3 milyon Avro), sonuçlandırılmış, Floransa/İtalya (2011) ve Algarve/Portekiz'de (2012) ülkemizden orman mühendislerinin de katıldığı uluslararası eğitim programları düzenlenmiştir.

Ülkemizde çıkmış büyük orman yangınlarının pek çoğu bir anız (tarım alanı/ orman arakesiti) yangını ile başlamıştır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli parkı yangını da, Uzun Dönemli Uygulama Planında "hasat mevsimi ve sonu tarım alanlarındaki artıkların yakılmasında kontrolün sağlanması gereği"nin altının çizilmiş olması

na ve Çanakkale'de orman yangınlarının %90'nın anızla ilişkili olduğunun bilinmesine karşın, bir anız ateşiyle başlamıştı. Yangına neden olduğu ileri sürülen anız tarlası ile orman arasında en küçük ve en basit bir önlemin alınmamış olduğunun bizzat tanığıyım. Daha da önemlisi, tarlaya bitişik orman tabanındaki, kolaylıkla ateş alabilen ince ve kuru yanıcı miktarının 12-20 ton/ha olduğunu hesaplamış olmamdır. Biz anızı yakan köylüyü suçladık, kendimizi akladık, anız yakma yasağıyla sorunu çözdük! Uzmanlık hatalardan dersler çıkarabilmekle elde edilebilir.

Gelibolu Yarımadası yangını sırasında Akdeniz Üniversitesinde çalışıyordum. Tamamen kendi isteğimle ve saygıdeğer Rektörümünden aldığım özel izinle yangın alanına gittim. Çok iptidai koşullarda ve tümüyle kendi imkânlarımla 3 gece konaklayarak alanın tamamını yürüyerek inceledim ve raporumu hazırladım. Gidişim için iki temel nedenim vardı. Biri yol kenarlarına dikili servilerin yangına gösterdikleri tepki, diğeri de yol

kenarlarında 10 m genişliğindeki şeritlerde gerçekleştirilen dal budama artıkları istiflerinin durumuydu. Seminerlerde bu istiflemenin yarardan çok zarar getireceğinin, örtü yangınlarını tepe yangınına, iki boyutlu yangınları 3 boyutlu yangına dönüştüreceğinin altını ısrarla çiziyordum. Serviyeler gelince, zaten uzun zamandan beri servinin yanmaya dirençli bir tür olduğunu, laboratuvar çalışmalarına dayanarak iddia ediyor yangına dirençli orman kavramının başrol oyuncusu olduğunu ileri sürüyordum. Seminerlerde, özellikle Çanakkale gibi, orman yangınının topoğrafyadan çok rüzgar etkisinde geliştiği yerlerde, servinin rüzgar kontrolü (rüzgar perdesi) amacıyla kullanılmasının öneminden söz ediyordum.

Bu, her bir saatinde 89 ha orman ve 100 bin ağacın yandığı, her 4 saatinde Hiroşima'ya atılan atom bombasına eş değer enerjinin açığa çıktığı şiddetli yangında servilerin yüksek performansını gördüm. Böylece laboratuvar bulgusu, şiddetli bir yangınla desteklenmiş, doğrulanmış oldu. Dal artıklarının

yığıldığı kilometreler uzunluğundaki şeritler de, beklediğim gibi, yanmanın çok şiddetli gerçekleştiğini haykıran kar beyazı çizgiler halinde uzanıyorlardı.

İçimi burkan bir başka konu da, Ankara'daki Ormancılık Araştırma Enstitü Müdürlüğünden, Tuncay yangınla ilgili çalışma yapmasın yollu bir haberin gelmiş olmasıdır. İçim burkuldu ama şaşırmadım. Daha önce de, 45 bitki türünün ateş alma gecikim süresiyle ilgili çalışmam ki yangına dirençli orman kurmanın ilk adımını oluşturur, yayınlanmaya değer bulunmamıştı. Bu çalışmayı TÜBİTAK Doğa dergisinde yayınlamamın nedeni budur. Gelibolu Yarımadası yangınından sonra bu çalışma aranır hale geldi ve tesadüfe bakın, aynı Enstitü Müdürü bu kez yüzüme karşı, bu yayının kopyalarını çıkartıp ilgili birimlere dağıttığını söylüyordu. Dondum kaldım!

Aradan çeyrek yüz yıldan fazla bir zaman geçti, nedense hala su üstüne yazmaya çalışıyor, havaya sözler savuruyormuş gibi bir hisse kapılıyorum; sık sık...

BAŞKENT ANKARA'DA ORMAN ENDÜSTRİSİNİN DURUMU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Can Hayat ÖZYURT

Orman Endüstri Müh. - Ankara

TOD Üyesi

canhayat.ozyurt@gmail.com

Özgeçmiş: 1966 yılında İstanbul'da doğdu. Ordu-Mesudiye'li. Yaşamının çok uzun bölümünü Ankara'da geçirdi. Halen Ankara'da yaşıyor. İlkokul, Ortaokul, Lise öğrenimi Ankara'da, yükseköğrenimi K.T.Ü Orman Fak. Orman End. Müh. Bölümünde 1988 yılında tamamladı. Kısa dönem 8 ay askerlik görevinden sonra 15 ay Garanti Bankasında (İstanbul) çalıştı. Daha sonra ORÜS Kurumu Akkuş İşletme Müdürlüğü-Ordu'da özelleştirme sürecine kadar 6,5 yıl çalıştı. Sonrasında değişen teşkilat yapılanı içerisinde; Çevre Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı şu anda ise Tarım ve Orman Bakanlığı adı altında DKMP Genel Müdürlüğünde Av Yönetimi Dairesinde görev yapmakta.

Ankara başkentimiz, milletimizin baş tacı olan kent. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK ve arkadaşları tarafından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu kent. Ankara, tarihsel süreç boyunca sürekli önemli kent özelliği göstermiştir. Ahi teşkilatının, lonca sisteminin örgütlendiği bir kent olarak öne çıkmıştır Ankara.

Cumhuriyetin ilanı ile modern ve planlı şekilde büyümüş ve ilklerin kenti olmuştur. Türkiye ormancılığının saygın kurumu olan Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) ve onun efsanevi dergisi Orman ve Av Dergisi aracılığı ile Ankara'yı orman endüstrisi alanında incelemek istedim. Buna yer veren dergi yönetimine teşekkür ederim.

Ankara'nın yüzölçümü 25.632,00 km² bir diğer söyleyişle 2.563.200,00 Ha hektardır. Yaklaşık %15'lik alanı orman olan (397.377,80 Ha.) Ankara diğer illerle kıyaslandığında; 81 il orman varlığı sıralamasında 57. sırada yer alır. Ankara'dan daha az orman varlığı olan 24 il bulunmakta ve bazılarının orman yüzdeleri %1'ler düzeyindedir. Buna karşılık Ankara orman varlığı olarak 81 il içerisinde 57. sırada olmakla birlikte orman endüstrisinin önemli bir kolu

olan mobilya sektöründe ön sıralarda yer almaktadır.

Mobilya sektöründe istihdamın en yoğun olduğu ilk 10 il sırasıyla İstanbul, Bursa, Kayseri, Ankara, İzmir, Kocaeli, Antalya, Düzce, Sakarya ve Mersin olarak sıralanmakta olup Ankara'nın bu sektördeki önemi gözler önüne serilmektedir.

Uzun yıllar Ankara mobilyanın da başkenti olarak anılmakta idi. Ülkemiz insanların mobilya deyince yakından bildiği Ankara Siteler'i herkes duymuştur. Mobilya edinmek için yeni evli çiftler İstanbul ve Marmara bölgesinde İnegöl'ü tercih ederken İç Anadolu, Doğu Anadolu, Karadeniz Bölgelerinden insanlar Ankara Siteler Mobilyasını uzun yıllar tercih etmişlerdir.

Ancak değişen yaşam koşulları ve ekonomik tercihler günümüzde dönüşümlere neden olmaya başlamıştır. Artık daha ucuz ve ülkemizin birçok yerinde bayilik sistemi ile çalışan mobilya zincir markaları oluşmuştur.

Ankara'da Siteler semtindeki yoğun mobilya üretimi, tahmini 5.000'i aşan işyeri ile sürdürülmekte olup ayrıca İvedik Organize Sanayi Bölgesi, Sincan Or-

ganize Sanayi Bölgesi, Akyurt ve Çubuk ilçelerinde yoğunlaşmıştır.

Ankara ili orman varlığı yönünden çok zengin olmamakla birlikte orman endüstrisi alanında özellikle mobilya sektöründe öne çıkmıştır. Siteler mobilyası daha çok- kişiye özel, klasik veya modern özel koleksiyonların sunulduğu ortamdır. Orman alanı ve buna paralel olarak orman ürünleri üretiminde ülke ölçeğinde gerilerde olan Ankara'nın orman endüstrisinin satış, pazarlama, üretim alanlarında önde olması göze çarpmaktadır.

Mobilyadan ayrı olarak levha sektöründe de Ankara uzun yıllar sektörde yer almıştır. Ülkemizde ilk kez çimentolu yonga levha Ankara'da üretilmiştir. Tepe Mobilya 1984 yılında başladığı bu üründe ülkemizde tek üretici konumundadır. 1987 yılında kurulan ORÜS Arhavi Çimentolu Yonga Levhasının özelleştirme sonucunda faaliyetine son verilmesinin ardından ülkemizdeki tek çimentolu yonga levha üretimi Ankara'da sürdürülmektedir.

Yonga levha üretimi de bir dönem Ankara'da gerçekleştirilmekte idi. Etimesgut semtinde

Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumuna (MKE) bağlı ağaç sanayi ürünleri fabrikasında yonga levha üretimi yapılmış olup, bu kurumun 1998 yılında anılan fabrikayı Özelleştirme İdaresine devretmesi neticesinde fabrika üretime son vermiştir. Yine orman endüstrisinin bir sektörü olan kâğıt üretiminde de ilk özel sektör kâğıt üretimi Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizdeki kereste üretimi ve rileri oldukça dağınık ve kapasite bilgileri çok değişken olmakla birlikte TOBB sektör raporları incelendiğinde ülkemizdeki ilk 50 büyük ölçekli kereste üretim tesislerinin içinde 5 tane Ankara firması yer almaktadır. 50 firma içinde büyük ölçekli kereste üretim firmaları ve bulunduğu iller sıralamaları şu şekildedir.

Düzce	: 7	Konya	: 1
Adana	: 1	Erzurum	: 2
Ankara	: 5	Mersin	: 1
Bartın	: 1	Isparta	: 2
Bursa	: 4	Muğla	: 1
Burdur	: 1	İstanbul	: 2
Samsun	: 4	Sakarya	: 1
Hatay	: 1	Karabük	: 2
İzmir	: 3	Sinop	: 1
Kocaeli	: 1	Kastamonu	: 2
Balıkesir	: 2	Tekirdağ	: 1
Kayseri	: 1	Zonguldak	: 1
Bolu	: 2		

Ankara parke, ağaç kaplama ve ahşap kapı doğrama sektörlerinde de üretimi ile sektörde yer bulmuş durumdadır. Bu araştırma ile Ankara'nın özellikle mobilya alanında öne çıktığı görülmektedir. Orman endüstrisinin ülke genelindeki illerdeki yayılışı dikkate alındığında Ankara'nın bu endüstri dalında

önemli yerde olduğu sonucuna ulaştım.

İnsan davranışları ve tüketimleri dönem dönem farklılıklar gösterebilmektedir. Bir dönem ahşaba olan talep azalmış yerine ikame olan ahşap benzeri ürünler daha ekonomik ve kurulumu kolay olmakla birlikte süreç boyunca ahşaba olan talep ve ahşabın bitmek bilmeyen güzelliği ve insanlara verdiği olumlu his yeniden buna olan talebi canlandırıcaktır. Bir dönem ahşap doğramalar sökölüp yerine PVC doğramalar konulmuş bunu yaparken renk uyumu dahi gözetilmemiş Karadeniz yaylalarında beyaz PVC doğramalı doğa ile uyumsuz binalar çokça görülmüştür. Ben şu örneği dahi kendim bizzat gördüm, duysam inanmazdım; ahşap parkenin üzerine laminat parke döşeten komşular!

Ahşabın güzelliği bitmez; zamanla ona olan talep dalgalanabilir ekonomik nedenlerden dolayı, fakat ahşabın evrenselliği sürer gider diye düşünüyorum. Ankara'nın bu sektörde önde olan konumu ise bu sektördeki firmaların ve bu firmaların söz sahibi kişilerinin markalaşmaya önem vermeleri, müşteri ile olan ilişkilerinin eskiye göre daha fazla müşteri odaklı olmaları gerekliliğine inanmaları ve bunun gereğini yerine getirmeleridir. Çok defa Sitelerde mobilya veya ahşap ürünler alışverişine gittiğimde kendim bizzat yaşadım- mutsuz döndüğümü biliyorum. Alırsan al- almazsan alma edasında satıcılar, ürünü aldığımızda otomobilimize sıkıştıkış konulduğu durumu yaşadım, siz getirseniz aracınızla dediğimizde bunun için gelemeyiz diyerek küçümsemeler çokça yaşadık. Tabii bir de en önemli

husus fiyatların kişiye göre farklılığı, burada fiyat istikrarı olmasından dolayı aynı ürünü bir insan 500 TL'ye alırken, pazarlık yapabilme yeteneği sayesinde ya da başka bir özelliğinden dolayı diğer bir insan 300 TL'ye alabiliyor. Ankara Siteler mobilyası ürün çeşit ve kalitesi olarak üst seviyede olmasına rağmen satış ve diğer konularda müşteriye mutlu edecek seviyede olmadığı düşüncesindeyim.

Ankara'nın orman endüstrisi ve mobilya sektöründe önde olan bu durumunu koruyabilmesi için üreticilerin markalaşma ve müşteri odaklı olması gerekliliğine inanıyorum. Türkiye Ormancılar Derneğimizin Orman ve Av Dergisi'ne bu fırsatı verdiği için tekrar teşekkür eder, tüm camiaya selam ve sevgilerimi sunarım.

Kaynaklar

- TOBB, Türkiye Mobilya Ürünleri Meclisi Sektör Raporu, 2017-2011
- Ankara Valiliği web sayfası
- Ankara Kulübü Derneği web sayfası
- OGM web sayfası
- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Ağaç ve Orman Ürünleri Sektör Raporu
- 10. Kalkınma Planı (2014-2018) Mobilya Çalışma Grubu Raporu
- Ankara Sanayi Odası (ASO) Orman Ürünleri Sektörü Raporu
- Ankara Kalkınma Ajansı Siteler, Mobilya ve Ankara Raporu

BÖLGE ŞEFİ

M. Salih KOÇ - Orman Yüksek Mühendisi

*Bir şeyin hayali gerçeğinden daima çok daha güçlü ve güzeldir.
Korku da buna dâhildir.*

Artık tecrübeli bir bölge şefiyim. Bölge Şefi olarak beş yılı tamamladım. Müdür Muavinliği sıram geldi. Üç hafta sürecek seminer için Kızılcahamam Eğitim Merkezi'ne çağırıldım.

O yıllarda sadece başarı ve liyakate bakılır, başarılı kabul edilen şefler, İşletme Müdürünün teklifi, Bölge Müdürünün inhası ve Genel Müdürlüğün onayı ile doğrudan müdür muavini olarak atanırlardı. Bu kurs işi de ilk defa bu sene çıktı.

En büyük kâbusumuz da başarılı bulunmayıp müdür muavini olamamaktı. O vakit ailelerimizin ve memurlarımızın yüzüne nasıl bakardık. Bırak memurları, hatta her gün muhatap olduğumuz orman köylülerimiz bile köy kahvesinin ortasında "Bizim şefte iş yokmuş la, baksana bütün emsalleri gitti de bizimki evde kaldı" dediklerini ve arkasından da güldüklerini duyar gibi olurduk.

Bu yüzden çok çalışmak, gece gündüz çalışmak gerekirdi (1). Her zaman gündemde olan torpil yok muydu? Tabii ki vardı. Ancak bunu yapan veya faydalanan kişi meslek kamuoyu önünde rezil olur ve inkâr et-

mek zorunda kalırdı. Bu yüzden de torpil çok az olurdu (2).

1973 yılı ocak ayı, bütün kış çalışmış, dikili ağaç damgasını bitirmiştik. Köylüler heyecanlı, uzun yıllardan sonra ilk defa iş yapıp para kazanacaklar. Damga esnasında yaptığımız sohbetlerde köy ve köylü hakkında epey bilgi edinmiş durumdayım (3).

Nihayet ocak ayı sonlarına doğru köye haber saldık, şef bu akşam köye gelecek ve iş dağıtacak. Tabii ki daha önceden köy muhtarından köy hane halkının isimlerini liste halinde almış, toplam dikili ağaç miktarı köy hane âdetine bölmüş, böylece hane başına isabet eden ağaç miktarını bulmuştuk. Dikili ağaç zabıtnamesinde bulunan ağaçların hacimlerini 1 numaralı ağaçtan başlayarak son numaraya kadar büyük bir titizlikle köy hane âdeti sayısı kadar parçaya bölmüş, küçük kâğıt parçalarına yazılarak torbaya doldurmuştuk. Eğer anlaşma sağlanırsa her hanenin reisi tek tek çağrılacak, huzurda elini torbaya sokacak ve çıkan kâğıdı katip-mutemedimiz alacak ve yüksek sesle okuyacak. Şahsın ismi bölme teslim-tesellüm tu-

tanağına yazılacak, şahıs isminin karşısını imzalayacak.

Teslim-tesellüm tutanakları matbu halde gelirdi. Ne mi vardı tutanakta? Yanlış hatırlamıyorsam, özetle üretime verilen bölme güya Bölge Şefi, Muhafaza Memuru, üretim işini yapacak olan kişi ile birlikte gezilmiş, ormanda hiçbir usulsüz kesime rastlanmamış, -eğer varsa usulsüz kesim damgası ile damgalanmış- ve bölme tertemiz olarak teslim edilmiş oluyor. Ayrıca üretimin nasıl yapılacağı, nelere dikkat edileceği yazıyordu. Hiç kimsenin okumadığı, tamamen formalite gereği düzenlenmiş ve gerçekte içinde ne yazılı olduğunu kimsenin bilmediği ve merak da etmediği bir evrak.

Tabii yanımıza FACİT marka hesap makinesi, dikili ağaç zabıtnamesi, bölme teslim-tesellüm zabıtnameleri. Istampada aldık. Istampada ne olacak dersiniz anlaşma sağlanırsa işçiler bölme teslim-tesellüm belgelerini imzalayacaklar ya okuma yazma bilmeyenlere parmak bastıracağız.

Sözleştiğimiz gibi akşam yemeğini herkes evinde yedikten sonra yola çıktık. Kâtip-mutemet Ahmet Derici, Ölçü-kesim memuru Abdullah Efendi, ben ve Bölge Şefi Refiki Erdal Bey (Kubila), şoför Ferhat Efendi yöne-

timindeki 37 AC 086 plakalı JEEP e doluştu.

Doğru köy kahvesine gittik. Kahve lebalep dolu, bizi kapıda karşıladılar. Tabiidir ki herkesin elini tek tek sıktık. El sıkma merasimi bitip de yerimizi almamız en az yarım saat sürdü. Bu gibi durumlarda genç arkadaşlara öğüdümdür, sakın ola kimseyi es geçmeyin, hatta elini sıkıttığınız kişinin gözünün içine bakın. Bakın ki o kişiye ne kadar değer verdiğiniz belli olsun (4).

Bizler sahne gibi yüksekçe bir masada, köylüler ise masalarda otururlarsa kahveye sığmaları mümkün olmayacağından okul sırası düzeninde sıralanmış sandalyelerde oturmuşlardı. Ön sıralarda köy muhtarı, ihtiyar heyeti azaları, köyün önde gelen kişileri, orta sıralarda iş yapacak köylüler, arka sıralarda da köyün gençleri ve yaylacılar oturmuşlar. (O sıralar sınıfta ders dinlemeyi sevmeyen öğrenciler arka sıralarda otururlardı. Onlara yaylacı derdik.)

Kısa bir konuşma yaptım. Konuşmamda köyün insanlarını yeni tanıdığımı, bundan çok mutlu olduğumu, onlarla bundan sonra da çok işler yapmak isteyeceğimi, ancak (biraz da öğünerek) İşletme Müdür muavinliği kursuna çağrıldığımı, bunun bu yüzden maalesef mümkün olmadığını, Erdal Beyi göstererek bundan sonra işte yeni şefiniz, dedim ve alkış aldım.

Daha sonra biz buraya sizlere iş dağıtmaya geldik. İstihsal ve sürütme (ağaçların devrilmesi, soyulması, boylanması, kamyonların yanaşabileceği uygun

bir yere -rampaya- taşınıp orada istif edilmesi) işi için işletmenin belirlediği en yüksek fiyatı ödeyeceğimizi açıkladım. Hem fiyatın kaç lira olacağını ima etmek ve biraz da iştahlandırmak için "Sizlere Allah nasip ederse iki ay sonra yine bu kahveye aynı ekip ile bu sefer içi para dolu çantayla geleceğim ve kişi başına ortalama iki bin ile iki bin beş yüzer lira civarında para dağıtacağım" dedim (5).

O sıralar köylüye üretim işi böyle verilirdi. Üretim işi vahidi fiyat usulü ile yapıldı. Vahidi fiyat ne demektir? Ölçer biçersin, hesabını yaparsın, işin zorluğuna, taşıma mesafesine göre fiyatı tespit eder, köyde ilan edersin, çalışmak isteyenler gelir işlerini alırlar, işi bitirdiklerinde de istihkakını kesersin, ücretlerini alırlar. Kısaca bu ama pratikte öyle olmuyor. Pratikte üç aşağı beş yukarı hep benzer sahneler yaşanıyordu. Ve ömründe pazarlık yapmayı hiç sevmeyen ben usta pazarlıkçılara taş çıkartıyordum.

O esnada arkada oturan yaylacılardan bir genç, söz istemeden, yerinden bile kalkmadan, "Şefim yetmiş lira, verirsen ver, vermezsen daha çok gelir gidersin bu köye." sesi duyuldu. Ben ağır ağır o tarafa döndüm, yüksek fakat sakın (6) bir sesle "Kimdi onu söyleyen?" diyerek etrafı süzmeye başladım. Koca kahvede çıt yok. Aslında gördüm, kim olduğunu biliyorum (7) Esas iş yapacaklara gözüm aldı, korku içindeler, iş bozulursa ne yaparsınız gibilerden...

O tarafa doğru hitaben "Allah da kul da biliyor ki ben bu köyü,

Şefim yetmiş
lira, verirsen
ver, vermezsen
daha çok gelir
gidersin bu
köye

köylüyü çok severim. Hani işim olmasa da her gün gelsem sizlerle sohbet, muhabbet etsem (8). Fakat bu maalesef mümkün değil." ve çalışma arkadaşlarıma dönerek "Haydi gidiyoruz." dedim. Köylüler ayaklandılar, yahu şefim gitme, o cahil herif bir laf etti diye gitmen gerekmez. Biz onun dersini veririz. Gel otur sohbet edelim diyerek korku ve endişe içinde neticenin ne olacağını kestirmeye çalışıyorlardı. Öyle ya buradan kazanacağı para ile kimisi düğün yapmayı planlamış, çoğu da bu paraya güvenerek borç yapmış.

Bu iş bozulursa halimiz nice olur (9).

Ben bu hareketi yapmakla tok satıcıyı oynamış oldum. Bir de o sıralar bir dedikodu yayıldı etrafı. Şef, Akılçalman köyü taraflarında damga yapmaya hazırlanıyormuş diye. Bu dedikodunun çıkmasında benim hiç dahlim (!) olmadı (10).

Çarşamba günü Daday'ın pazarı idi. O gün köyün muhtarı, ileri gelenleri toplu halde bana geldiler. Bana önce duydukları dedikodunun doğru olup olmadığını sordular, ben de cevaben şimdilik böyle bir şey yok, ancak

olmayacak diye de bir şey yok. Çünkü piyasanın istekleri doğrultusunda bizim bölgemizce üretmemiz gereken bir miktar var, bunu üretmek zorundayız, amma sizin oradan, olmadı Akılçalman, yine olmadı Ertaş köyü civarından. Ama mutlaka üretilecek.

Köylüler bana şefim, bize o akşam işletmenin tespit ettiği azami fiyatı vereceğinizi söylemişsiniz. Sözüünüzde misiniz diye sordular. Tabii ki sözümdeyim, devlet verdiği sözden cayar mı? Sonra niye döneyim ki sözüm-den. O sırada içeriye İşletme Müdürümüz Mustafa Şamlı girdi. O da oturduğu odasından köylülerin geldiğini görmüş, pazarlıkta anlaşılamayız endişesi ile ne olup bittiğini merak etmiş. Ben müdürümüzü görünce abartılı bir şekilde ayağa kalktım, hemen ceketimi ilikledim, buyurun Müdür Bey dedim. Ben öyle davranınca misafirlerimiz de önlerini iliklediler ve yer vermek istediler. Ben koltuğumdan kalktım, yerimi verdim ve oturma işini böylece hallettik (11).

Hoşbeşten sonra İşletme Müdürü ne yaptığımızı sordu. Önemsemez bir tavırla cevaben henüz anlaşılmadık, ama anlaşırız sorun yok dedim. Muhtar,” müdür bey biz şefimizle anlaştık sayılır, ancak şimdi siz geldiniz, sizden bir jest bekliyoruz” dedi. İşletme müdürü önce köylülere döndü, Şefiniz size en yüksek rakam olan 30 lira verdi zaten, bana verecek bir şey bırakmadı dedi. Hemen devreye girdim, Müdür bey, yalnız şartlar çok zor ve de sürütme mesafesi hakikaten çok uzun ve bu insanlar ilk

defa istihsal yapacaklar dedim. Bu sefer bana döndü, bilirsin ben bu işlere karışmak istemem ama sen bunlara 2 lira daha ver dedi. Hayhay cevabım üzerine anlaşma sağlandı ve mutlu bir şekilde köylerine döndüler.

Daha önce hazırladığımız usulde ağaçları dağıttık ve üretim başladı. Şubat ve mart aylarında üretim ve sürütme işleri tamamlandı. Emvalin tamamı köyün yukarısında köy toplu tarım arazilerinin baş tarafına istiflendi. Ana yol çok uzaktı, kamyonla taşımaya sıra geldiğinde bir şey yapar, kamyonları tarlanın başına getiririz diye düşündük. Bu arada mart ayında ben kursa gittim.

Kursta iken telefonla Erdal Bey’le işlerin nasıl gittiğini konuştuk. Bana her şey yolunda, ancak Karamuk Köyünde problem çıktı, orada nakliyatı başlatamadık dedi. Neden diye sorduğumda, tarla sahiplerinden biri (İsmi de veriyor) tarlasından kamyonların geçmesine izin vermiyor dedi. Tarlada verdiğimiz zarar bir şekilde ödeyeceğimizi söylemedin mi? Söylemez olur muyum, ancak Nuh diyor peygamber demiyor dedi. Cevaben kurs zaten bitiyor, önümüzdeki hafta sonu oradayım. Canın sağ olsun Erdalcığım, meseleyi olduğu gibi bırak, sakın ısrarcı olma, geldiğimde konuyu görüşür, hallederiz dedim (12).

Hafta sonu cumartesi gece Da-day’a döndüm (13). Pazar günü doğru köye gittim. Önce istifleri gezdim, vatandaş zorlamadan tarlanın kenarında, ormanın içinde kolayca muvakkat da olsa yol yapıp yapılamayaca-

ğını anlamaya çalıştım. Evet yapılabilirdi, fakat birçok ağacın kesilmesi ve de epeyce masraf gerektireceği cihetle vatandaşın ikna edilmesinin daha uygun olacağına karar verdim.

Dönüş yolu köyün içinden geçmektedir. Tam malum şahsın kapısından geçiyordum. Şoföre, Ferhat Efendi şurada duruver dedim. Araçtan indim, uzun uzun kornaya bastırdım. Sonra elini kornadan çekmesini işaret ettikten sonra bu sefer ben avazım çıktığı kadar Şükrü Ağa diye bağırdım. Bu arada Şükrü Ağa evinin penceresine çıkmış, buyur şefim diye bana sesleniyor. Neyse ben bağırışmamızı duymayan kalmadığına kanaat getirince,

-Yahu neredesin Şükrü Ağa, öğle oldu sen hala uyuyor muydun yoksa?

-Ne uyuması şefim, sen kendi bağırmandan beni duymuyorsun ki.

-Sabah evden erken çıktım, öldüm acından, sen bana bir tas yoğurt, varsa yufka ekmeği ve birazcık da tereyağı getiriver, ölmüşlerinin ruhu için.

-Ne demek şefim, yukarı gel evde yiyelim bir şeyler.

-Yok Şükrü Ağa işim çok acele, biliyorsun üç haftadır yoktum, bütün işler birikmiş. Hatta burada da yemeyeceğim, yolda giderken hem gider hem de atıştırmam.

Şükrü Ağa (!) büyük bir keyifle istediklerimi getirdi.

Yola çıktık, Ferhat Efendi bana şefim şimdi nereye gidiyoruz,

İşte liyakat esasına uygun atama ve terfi politikasının faydaları

diye sordu. Bende gülerek bu günlük bu kadar, dedim. Şükrü Ağa'nın getirdiklerinden bir parça kopardıktan sonra geri kalanı ona verdim. Bir tas dolusu yוגurdu, zaten orada başıma dikmiş, bitirmiştim (14).

Çarşamba günü geldi, Daday'ın haftası. Ferhat efendiyi yolladım, git pazarda Şükrü Ağa'yı bul gel dedim. Bana hitaben "Şefim be, adamı ağa yaptın ya, sana helal olsun." dedi, biraz da bozulduğunu fark ettim. Sakın ha! Ferhat Efendi adama sakın saygıda kusur etme diye sıkıca tembih ettim. Ne olur ne olmaz, Ferhat Efendinin korumacılık içgüdüğü bir çuval inciri berbat edebilir.

10-15 dakika sonra Şükrü Ağa kapıda gözüktü, ben hemen kalktım, kucaklaştık. O sırada odada bir şeylerle meşgul olan Erdal Bey, başını işinden kaldırdı, Şükrü Ağa'ya hoş geldin dedi. Hali tavrına bakılırsa durumdan pek hoşnut değildi.

Ben canı sıkılmış pozlarında:

- Bak Şükrü Ağa, seni sever sayarım, bunu iyi bilirsin. Sizin köyde birileri çıkmış yol vermem de vermem diyormuş, tabii ortada sen varken benim orada insanlarla uğraşmam her şeyden önce sana saygısızlık olur. Sen o

kişilerle konuş, meseleyi hallet, halledemezsen ben yapacağımı bilirim. Dedim birazcık da tehdit havası kattım. O sırada Erdal Bey, bana sürekli kaş-göz yapıyor, yolu vermeyen kişi zaten budur demeye çalışıyordu. Ben de ona sadece onun anlayacağı bir hareketle sabırlı olmasını işaret ettim.

Şükrü Ağa cevaben, üzüldüğün şeye bak şefim, sen canını hiç sıkma, sen bu meseleyi hallolmuş bil dedi.

-Bak Şükrü Ağa emin misin? Biz idare olarak vatandaşın zararını karşılırsınız, bunu da söylemeyi unutmaya mı?

- Yahu şefim düşündüğün şeye bak, altı-üstü bir teneke, bilemedin iki teneke buğday lafımı olur. Sen şimdi şoförler cemiyeti başkanını ara yarın kamyonlar gelsin, nakliyat başlasın dedi (15).

Gerçekten de ertesi günü değil ama birkaç gün içinde nakliyat başlamış, hatta Şükrü Ağa bir de jest yapmış, nakliyatın başladığı gün bir davar kurban kesmiş, herkesi şaşırtmıştı.

Anlatılan olaylar birebir gerçek, ancak Şükrü ağanın adı gerçek olmayabilir, olayın üzerinden 48 yıl geçti. Unutmuş olabilirim. Adı geçen kişilerden Mustafa Kemal Şamlı İzmir'de, Erdal Kubilay İstanbul'da yaşamaktadırlar. Allahtan uzun ve sağlıklı ömür diliyorum. Diğerleri Kâtip-mutemet Ahmet Derici, Ölçü-kesim memuru Abdullah efendi çok önce, şoför Ferhat Efendi de yaklaşık on yıl kadar önce rahmetlik olmuşlar. Allah gani gani rahmet eylesin. 11.04.2020

(1)- İşte liyakat esasına uygun atama ve terfi politikasının faydaları.

(2)-Nitekim yaklaşık bir yıl sonra Ecevit- Erbakan koalisyonu sonucunda kurulan hükümet sonrasında o zaman 26 olan Orman Bölge Müdürlerinden sadece 2 tanesi değişmiş, geri kalan 24 Bölge Müdürü yerini korumuştur. Bu durum son derece doğal bulunmuştu. Çünkü atanmış bölge müdürleri o makama bileğinin hakkıyla gelmiş meslek camiasında saygın kişilerdi. Zaten o yıla kadar uygulama hep öyle olagelmisti. Ne zamana kadar, 1975 yılında kurulan 1. Milliyetçi Cephe hükümetine kadar.

(3)- İyi bir yönetici her zaman muhatabı olan kişileri iyi tanımalıdır.

(4)- İyi bir yönetici çalışma arkadaşlarına değer verir.

(5)- Havuç politikası eğer ustaca yapılırsa her zaman iyi sonuç verir.

(6)- İyi bir yönetici hiçbir zaman öfkelenmez. (Öfkelenirse de belli etmez)

(7)- Bir şeyin hayali gerçeğinden daima çok daha güçlü ve güzeldir. Korku da buna dâhildir.

(8)- Her ne olursa olsun toplumu karşına almayacaksın. Eğer mümkünse hasmını (O anda karşısında olduğun kişi) toplumla karşı karşıya getirmelisin.

(9)- Her zaman ve her yerde bir şeyi ne kadar istediğini belli etmeyeceksin. Aksi halde yumuşak karnını göstermiş olursun.

(10)- Pek ahlaki bulunmasa da beyaz yalan bazen faydalı olabiliyor. Havucun karşılığı olarak sopanın ucunu göstermek gerekebiliyor. Ancak sıklıkla başvurulmamalıdır.

(11)- Bu gibi durumlarda saygının bir kişiliğin bulunması her zaman faydalıdır. Eğer taraflardan biri onu tanımıyorsa onun ne kadar saygıya değer bir kişi olduğunu göstermek lazım geliyor. Kaldı ki Mustafa Kemal Şamlı (Allah uzun ömür versin.)

gerçekten de o saygıyı fazlasıyla hak eden bir kişidir.

(12)- Her zaman ısrarcı olmamak gerekir. Aynı şartlarda ısrar etmek karşı tarafı daha çok defans yapmaya iter, meseleyi çözümsüz hale getirebilir.

(13)-O sıralar cumartesi günü öğleye kadar mesai vardı.

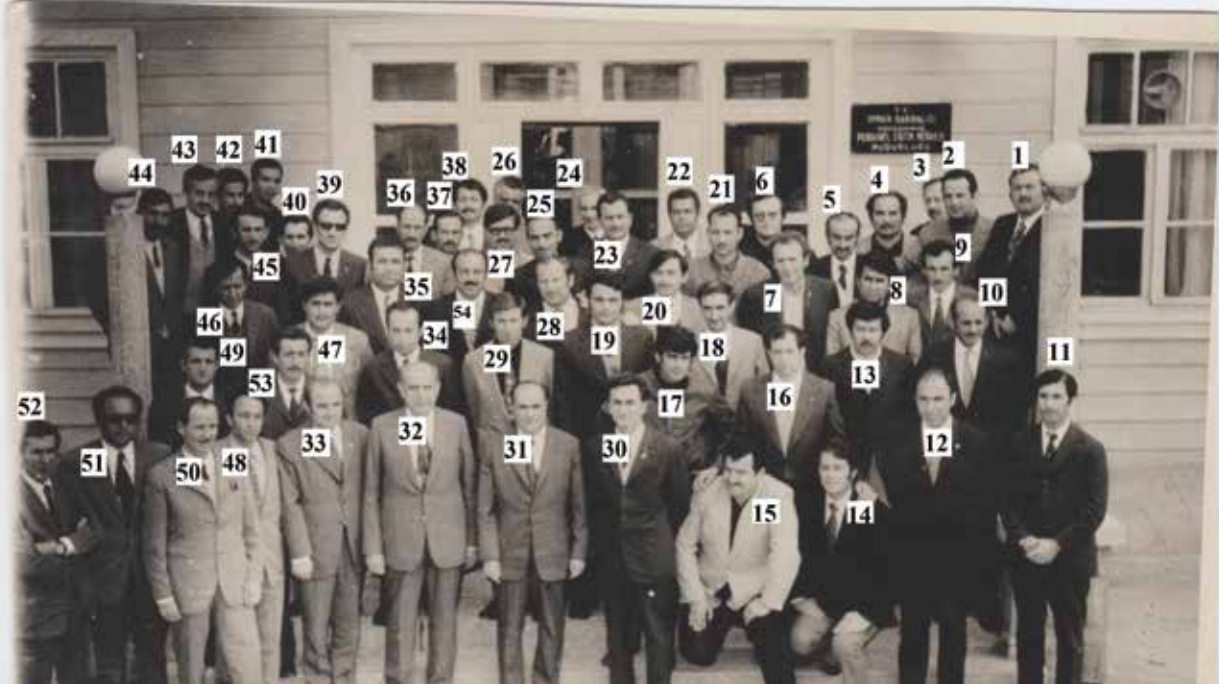
(14)- Kaybedecek bir şeyi olmayandan korkulur. Ancak Şükrü ağanın artık kaybedecek bir şeyi vardı, itibarı.

(15)- Yapılan iş aslında hatalıdır. Kimseye hak ettiğinden fazla değer vermeyeceksin, prensibine aykındır. Aynı hatayı bir kere de daha önceki şefliğimde yapmış, kişi adıma rüşvet toplamaya çıkmış, durumu son anda fark etmiş ve yaptığım hatayı telafi etmiştim. Ancak burada durum biraz farklı, zaten yakında tayinim çıkacak ve isminin kullanılması o yüzden mümkün değil. Muavinlik kursuna katılanlarla çektiğimiz fotoğraf aşağıdadır.

1-R. Erol TURAN
2-Mesut ENGİN
3-Tahir KILIÇ
4-Needet ERGÜRBÜZ
5-Ahmet EMECAN
6-İbrahim HARMANDAR
7-M. Salih KOÇ
8-Muhittin KARABAĞLI
9-Ahmet MAMAKLI
10-Sait ATMAR
11-Zeki GÜZELÖĞLU
12-İsmail RUMELİ
13-Kemal SARIKAYA
14-Mahmut ODABAŞI
15-Zeki CEVHER
16-İsmail YAZICI
17-Erol Hamit ATASOY
18-Nihat ÖZVARAN
19-Utku ÖNSEL
20-Enver DURSUN

21-Günay YILMAZ
22-Hulusi B.TANIR
23-Turan VARDAROĞLU
24-Mahmut FÜSUNOĞLU (Görevli)
25-Cengiz ALİZ
26-Kemal SARAN-kamp md.
27-Mehmet ÇOLAKOĞLU
28-Neşet ŞİŞİK
29-Necmi KAYA
30-Fahrettin ÇAMLI (Eğ.da.bşk.)
31-Namık ÜNLÜ (Gn.md.gör.)
32-Mesut ERDEN (Gn.md.gör.)
33-Şener TÜRKER
34-İzzet OKYAY
35-Nevzat ÖZER
36-Ahmet AYDIN
37-Ahmet K.BAHAR
38-Salim ERDOĞAN
39-Adil İŞSEVER
40-?

41-Adnan ÇUVAŞ
42-?
43-Muzaffer ATALAROĞLU
44-
45-Tahsin ÇAKMAK
46-
47-Talip ÖZDEMİR
48-Şaban EROL
49-Hüseyin CENGİZ
50-Ahmet MERAL
51-Sefer ERTAŞ
52-Zeynel KAL
53-
54-

Antalya'da İlk Kez Uçakla Orman Yangınına Nasıl Söndürdük?

M. Salih KOÇ - Orman Yüksek Mühendisi

Evladım, yangını başlatıyoruz, sen hemen havaalanını ara

Yıl 1984. Antalya Valisi Bahattin Güney, ormancılığı ve ormancıları seven, bizim de sevdiğimiz birisi. Her zaman olduğu gibi o yıllarda da en büyük korkumuz orman yangınları. Hele yaz günlerinde diken üstündeyiz.

Bir gün Vali Bey, Kemer Bölge-
mizde bir orman yangınında
tam tepeye, benim bulunduğum
noktaya kadar gelmiş, yangı-
nının nasıl söndürüldüğünü
görmüş ve yangın kontrol altı-
na alınıncaya kadar faaliyetleri
izlemişti. Ekiplerin başlarında
bulunan mühendisleri, orman
muhafaza memurlarını ve iş-
çilerin çalışmalarını hayranlıkla
izlemiş, sarp arazide verilen
mücadeleden çok etkilenmiş-
ti. Hatta yangın kontrol altına
alındıktan sonra elimdeki telsizi
alarak yaptığı kısa konuşmayla
çalışanları övmüş ve onlara
teşekkür etmişti. Sıra soğutma
çalışmalarına geldiğinden bir
arkadaşımızı nöbetçi bırakarak
yangın yerinden ayrılmıştık.

Bu yangının hemen sonrasında
Vali Bey, beni makamına çağırdı
ve sordu:

Orman yangınlarında uçak kul-
lanamaz mıyız?

Ben, kullanılabilir ama helikop-
ter kullanımının aklıma daha
çok yattığını söyledim. Vali Bey,
elimizde helikopter yok ama
uçak var dedi ve uçağı deneme-
yi düşündüğünü söyledi. Ben bir
tarafından çok iyi olur, denemek-
ten bir zarar gelmez derken,
öbür taraftan da, Vali Bey uçağı
nereden buldu ki? diye düşün-
ürken merakımı giderdi.

THK'nın tarım alanlarında ilaç-
lama yapan uçağını kastediyor-
muş. Ben, yararlanmamızın çok
zor olduğunu, bize gerekli olanın
helikopter olduğunu tekrarla-
dım. O zamanki düşüncelerime
göre helikopteri de yangın sön-
dürme işinde değil, daha çok ilk
müdahale ekibinin yangın yeri-
ne ulaştırılmasında kullanılma-
sını düşünüyordum. Örneğin bir
tepenin yamacında yangın baş-
lamış, ekibin yokuş yukarı koş-
ması zor. Ama tepenin uygun bir
yerine helikopterin inebileceği
düz bir alan hazırlarsınız, ekip
iniş aşağı kolayca yangına ulaşır.
Tabii daha da önemlisi karadan
orman yolunu kullanan bir araç
kaç dakikada yangın mahalline
ulaşır, helikopter kaç dakikada
ulaşır. İddia ediyorum, yangın
mahalline ekip zamanında ula-
şırsa hiçbir yangın büyümez.

Herkes bilir ki orman yangın-
larının söndürülmesinde en
büyük etken erken müdahale-
dir. Ne kadar erken müdahale
ederseniz yangını söndürmeniz
o kadar kolay olur. Çok geç kalır-
sanız, -mübalağa ediyorum san-
mayın- yangın söndürmeye hiç
gitmenize gerek yoktur. Zira ar-
tık yangın insan gücü ile söndü-
rülemez. Yangının sönmesi için
-söndürülmesi demiyorum- ya
orman bitmesi ya da ilahi güçler
devreye girmesi gerekir.

Erken müdahale için neler ge-
reklidir?

Öncelikle orman yangını başlar
başlamaz görülmeli, yangın ih-
barı yangın merkezine hemen
ulaşmalı ve ilk müdahale ekibi
yangın mahalline yetişmelidir.
Dumanın görülmesi ile ekibin
oraya ulaşması kısa sürerse
yangın tehlikeli olmaktan çıkar?
Bu süre sıcaklık, nem ve orman
bitki örtüsünün durumuna göre
değişmekle beraber 15-20 daki-
kayı geçmemelidir.

Kurşunlu'da poyrazlı bir gün-
de çıkan orman yangınına ör-
nek vermek isterim. Ekip on üç
dakikada yangın yerine ulaştı,
olağanüstü gayret sarf ederek

yangının üstesinden geldi. Birkaç dakikalık gecikme olsaydı felaketin önlenmesi olanaksızdı.

Bu arada kamuoyunda yanlış bilinen bir konuyu düzeltmek isterim. Sarp arazide yanan kozalağın yuvarlanması ve yangını taşınması dışında kozalak fırlatma diye bir olay yoktur. Mesele şudur, yanan bir ibre, etrafındaki sıcak hava ile yükselir, tabiatıyla ibreyi saran hava kitlesi -çoğu zaman duman kitlesi- oksijenden mahrumdur. Dolayısı ile iç kısımda taşınan yarı yanmış ibre yanmadan yol alır, nereye kadar? 50- 80 metre ve bazen daha da uzakta kitle yükselme hızını kaybedip ve düşmeye başlayıncaya kadar. İşte tam o sırada temiz hava ile karşılaşan yarı yanmış ibre parlayarak yanar. Bu an çoğu zaman ibre yükselirken gerçekleşir ve bir zarar vermez. Ancak bazen de ibre tam toprağa yakın yerdeyken bu olay gerçekleşir. Orada yeni bir yangını başlatır.

Bu vesileyle başımdan geçen bir olayı anlatmak isterim:

O yıllarda Karadeniz Bölgesinden yeni gelmişim, Akdeniz bölgesinde ilk yılım. Orman yangınları hakkında pratik bilgim pek az, ben de bunun farkındayım, ancak çok hikâyeler duymuşum, hepsini de can kulağı ile dinliyorum.

Olay, Kurşunlu yangınında başıma geldi. Tam yangının önünü kestik, bu iş tamamdır derken bir de baktım 50-60 metre ilerde bir yangın daha, henüz çok küçük. Sevk ve idareyi bir arkadaşşıma devrederek yanıma iki kişi aldım ve hemen o tarafa koş-

tum, bu arada kimseye çaktırmadan beylik tabancamı çıkarıp hazneye mermiyi sürdükten sonra tekrar yerine koydum, ne olur ne olmaz, sabotajcı direnir veya kaçarsa havaya ateş eder durdururum diye düşünüyorum. Vanır varmaz dikkatle etrafı süzdüm. Sabotajcı filan yok, etrafta in cin top oynuyor. Bir de ne göreyim, hemen yanı başıma bir kül düştü, ancak şanslıyız bu sefer, zira ibreler yanma işlemi havada iken tamamlamışlar.

Bazı meslektaşlarımız bu durumda, “Vay namussuz herif, bir yandan kaçıyor, bir yandan da yakmaya devam ediyor” derler. Sabotajcı bunu yapamaz mı? Tabii ki teoride yapabilir. Ancak pratikte mümkün görmüyorum. Bunu yapmak için kişide mangal kadar yürek lazımdır. Yakalandığında zabıta güçleri gelinceye kadar yorgun ekibin elinden kim kurtaracak o haini? Bunu bilmez mi?

Bir orman yangını neden çıkar? Yangının en önemli nedeni insan unsurudur. İnsan dışındaki orman yangınları, nadiren de olsa yıldırım ve cam kırıkları olabilir.

İnsanların sebep olduğu orman yangını çeşidi pek çoktur. En yaygın olan birkaç tanesi:

- 1- Kontrolsüz anız yakmak, (O sırada 4114 ve 5728 sayılı kanunlar henüz yok)
- 2- Piknik ateşini söndürmemek,
- 3- Enerji nakil hattının kopması,
- 4- Kasten orman yakmak,
- 5- Yaylacıların ilkbaharda yayla-ya çıkarken ve bilhassa son-

Vay namussuz herif, bir yandan kaçıyor, bir yandan da yakmaya devam ediyor

baharda yayla dönüşü neden olduğu yangınlar,

6- Çok bilinen bir hikâye: Köyün birinde bir delikanlı sevdiği kızı kaçırmayı kolaylaştırmak için orman yangını çıkarır. Köylüler, bu arada kızın kardeşleri ve akrabaları yangını söndürmek için köyden uzaklaşmış olurlar, bunu fırsat bilen aşık sevdiği kızı kaçar.

Orman yangınları için şahidi olduğum bir örnek vermek isterim: Orman içi bir köyde bir evin yakınında bir gün arayla iki defa yangın çıkar. Her iki yangın da aynı noktada çıkmıştır. Bereket versin olay Kurşunlu Kulesine ve yangın ekibine yakın bir yerde çıkmakta ve her iki yangında ilk müdahale ekibinin 8-10 dakika gibi kısa sürede yetişmesi sonucunda herhangi bir zarar olmadan atlatmak mümkün olmuştur.

Sabotajcımızın tekrar gelebileceğini değerlendiren ilgili Bölge Şefi İbrahim Bey (Gürsoy) iki işçiye tam siper yaptırarak olay yerini gözetletmeye başlar. Olaydan iki gün sonra tam kibriti yakmış, ormanı tutuştururken sabotajcıyı kısıkıvrak yakalarlar. Yani tam bir suçüstü olayını gerçekleştirmiş olurlar.

Jandarmaya haber verildi ve şahıs gözaltına alındı. Çıka çıka fail kim çıktı dersiniz. Son seçimlerde aday olduğu halde seçimi kaybeden eski muhtar. Kısa zaman önce seçime girmiş ve kaybetmiş, yaktığı yer ise yeni seçilen muhtarın evinin yakınında bir yer. Aklınca yeni seçilen muhtarın devletle başı derde girecek, intikamını almış olacak, belki de yeniden muhtar seçilmeyi hayal ediyordur.

Son verdiğim iki örnek, orman yangınlarının çıkış nedeninin ne kadar farklı olabileceğini göstermesi bakımından ilginç görülmüş ve bu yüzden burada nakledilmiştir.

Madem erken müdahale bu kadar önemli, yangının başlaması ile ilk müdahale ekibinin yangın mahalline ulaşması için geçen zaman aralığının en kısa süreye indirilmesi için gerekli tedbirler neler olabilir?

1- Haberleşme ağı: Bunun için ormanın her tarafını görebilen yangın kuleleri gerekir. Ormanda bulunan kör noktaları (kulelerden görülmeyen yerler) bulmak amacıyla Orman Genel Müdürlüğünün talimatı ile tesviye münhanili haritalar üzerinde adeta iğne oyası yapar gibi çalışmalar yapılmış, yangın kulelerinden görülemeyen yerler bir bir tespit edilmiştir.

Görev yaptığımız süre içinde tek bir yangın büyümüş ve yanlış hatırlamıyorsam 80 hektar orman alanı zarar görmüştü. Çakırlar Bölgesinde, Hisarçandır Köyünde, Gödene yolunun altında çıkan orman yangınından söz ediyorum. Yangının başladı-

ğı yer, duman iyice yükselmeden hiçbir kulemizden görülemeyen bir yermiş meğer. Yangından hemen sonra Orman Genel Müdürlüğünün ilgili birimleri ile temasa geçtik, ödenek talep ettik, ödeneğin sözünü aldık, Bunun üzerine hemen ihaleye çıktık, Çakırlar Orman deposunun içinde, ilk yangın müdahale ekip binasının yanındaki çelik konstrüksiyon kuleyi 2 ayda inşa ettik ve hizmete açtık. Bu arada vaat edilen ödenek geldi ve hiç problem yaşamadık. Böylece bu alanı da kuleden gözetlenebilir duruma getirmiş olduk

2- Yangın gözetleme kulelerinde çalışanların çevreyi bilir, iyi anlayabilen ekipler olması gerekir. Bu konuda deneyimlerim bana en iyi yangın gözetleme ekibinin çevreyi iyi bilen ailelerden oluşabileceği yönündedir (kan-koca ve varsa bir de yetişkin evlat). Kulede görevlilerin uyumasını engellemek için her saat başı merkeze bilgi verirlerdi. Antalya Merkez kulelerin ismini sırayla sayar, ismi okunan kule de "Burası ... Yangın Kulesi, yangın ve rapor yok" gibi bir şeyler söylerlerdi.

3-Kulelerde haberleşmeyi sağlayacak donanım bulunmalı ve her daim çalışır vaziyette olmaları gerekir. O zamanlar kulelerde benzinle çalışan çok küçük jeneratörler vardı. Sıkça bozulur ve benzin ikmali yapmak da zaman zaman problem olabilirdi. Bu yüzden mümkün olan bazı kulelere alçak gerilim enerji hattı çektiler.

4- Haberleşme çok önemlidir. Gece yarısı bile olsa kopan telefon hattının tamir edilmesi

gerekir. Tabii şimdi cep telefonu var, o yüzden manyetolu telefonu gençler bilmezler.

5- İlk müdahale yangın ekipleri yeterli sayıda ve kalitede olmak zorundadır.

Güçlü kuvvetli, dayanıklı, ormanda çalışmış, orman işçileri arasından seçilmiş olması gerekir. Hatır için alınan öğrenciler veya herhangi bir tarikatın müritleri işe yaramazlar. Daha doğrusu hatır-gönülle alınmış hiçbir personelden her konuda ve her zaman olduğu gibi hayır gelmez. Bu konuda söylenebilecek tek düstur vardır: LİYAKAT, LİYAKAT ve yine LİYAKAT.

En iyileri seçmek kâfi midir? Lazımdır fakat kâfi değildir. Eğitim ve disiplin şarttır.

6- Her işte olduğu gibi yangında da disiplin şarttır. Ekiplerin ekip merkezinde her an harekete hazır beklemeleri ve moral motivasyonlarının yerinde olması lazımdır. Bazen ekip merkezine yaklaştığımda yangın var, derhal aracınıza binin ve hareket edin talimatını aracın telsizinden anons ederdim. Her seferinde bir dakika içinde ekip aracına binmiş ve harekete hazır olurlardı. Öyle zamanlarda kalp krizi geçiren hastayla yangının farkı yoktur. Bir dakikanın dahi önemi vardır.

Bu kısa değerlendirmeden sonra Sayın Vali Bey'in teklifine dönmek isterim.

Vali Bey, amacının bir orman yangını ile birlikte mahallede çıkması muhtemel bir yangının söndürülmesi tatbikatı olduğunu söyledi. Durumu üst makam-

lara arz ettim. Olumlu sonuç aldıktan sonra hazırlıklara başladık. Öncelikle uçağın yangına yaklaşabilmesi için arazinin düz olması gerekirmiş. Bunun için uçağın pilotu Varsak'ın üst tarafında, Kirişçiler yolu üzerinde, virajları döndükten yaklaşık 1 veya 1,5 km. ilerde, yolun doğu tarafında bir alanı beğendi. Biz o alana hemen eski tahtalardan küçük bir baraka yaptık. Valilik de portatif tribünler monte etti.

Yangın günü gelip çattı. O sırada çok hafif bir poyraz başlamış durumda. Ancak bir tehlike arz edecek durumda değil. Tribünler şehir erkânı, yerel basın, daire müdürleri ve meraklılar tarafından doldurulmuş vaziyette. Belediyenin arazözleri hazırda bekliyor. Bizim arazözlerin senaryoda herhangi bir rolü yok. Bu yüzden onları tören mahallinden görülmeyecek bir yere park ettirdik. Sıkı sıkı da tembih ettik, gözünüzü dört açın, şayet bir aksilik olursa sizi çağıracağız, hemen gelirsiniz.

Senaryo da Vali Bey tarafından şöyle tasarlandı. Yangını barakada başlatacağız, yangın başlar başlamaz Asar Kulesi yangını görecektir, haberini verecek, hava alanında hazır bekleyen uçak

mahalleye havalanacak-bizim ahşap baraka mahalleyi temsil ediyor- ve orman yangınına söndürecek.

Hava durumu şöyle: sıcaklık 35 derece, çok hafif poyraz var. Saat 11 gibi. Nem %15-20 civarında. Ben oldukça tedirginim. Ya bir aksilik olur da yüzlerce davetli ve yerel basının önünde bir skandala vesile olmak da var. İtiraf edeyim küçük iki hile yaptım. Birincisi Vali Bey'in senaryosunda olmamasına rağmen bizim arazözleri tatbikat mahalline getirdim ve ikincisi ise yangını başlatmadan önce kuleye haber verdim. "Evladım, yangını başlatıyoruz, sen hemen havaalanını ara" dedim ve yarım veya bir dakika içinde yangını başlattık. 30 saniye sonra cevap geldi Kule'den, Efendim pilotlar bu rüzgârda havalanamazlarmış. Durumu Vali Beye bildirdim. Vali Bey'in yüzü buruştu, hazırda bekleyen Belediyenin arazözlerine derhal devreye girmeleri için talimat verdi. El cevap, "Biz buraya tatbikata geldik, bu yüzden depolarımız boş, müsaade edin depolarımızı doldurup gelelim." dediler. Bu arada yangın dakikasında ormana sıçramış durumda.

Bu durumda tabiatıyla ben, öngörülerimde haklı çıktığım için, gizli bir gururla telsizle bizim arazöz şoförlerine hemen gelmeleri için talimat verdim. Arazözler saklandıkları yerden çıkıp geldiler, çok kısa zamanda tribünleri dolduran kişilerin hayran bakışları arasında ve biraz da şov yaparak yangını söndürdüler. Çocukken seyrettiğim Türk filmlerinde olurdu, hani kötü adam kıza ilaahlı gazoz içirir, tam kötülük yapacağı sırada başroldeki aktör koşarak gelir ve kızı kurtarır. O zamanlar çocukluk, avuçlarımızın içi kızarıncaya kadar alkışlar, kimimiz de "haydi oğlan" diye bağırırdı. Arazözlerin devreye girmesi ve yangının üzerine hışımla gitmesi karşısında çocukken yaşadığım o olayı anımsattı bana. Gurur duydum.

Sonuç olarak mahalleyi kurtaramadık- Geriye ahşap barakanın külleri kaldı.-ancak ibreleri yanan birkaç ağacın dışında -o ağaçlar 3-5 ay içinde kurudular-önemli bir zarar olmadan uçak ile bir orman yangınının nasıl söndürüle(meye)ceğini cümle âleme göstermiş olduk.

Şiirler

Yon

Yon...Yon... diye bağırır
Gazete dağıtıcısı Mahmut
Tütünden çatallanmış
Dolu bir sesle
Sözcüğün sonundaki (t)'yi söylemez
Yonun gençler yonun der

Çokuşuruz başına
Bir bayram sevinci ile
Kucaklarınız Yön dergilerimizi
Her birimiz birer ağacın dibine çekilir
Esir kampından kaçmış
Ekmeğe sarılmış
Aç insanlar gibi sarılırsınız yazılara

Bütün bir hafta boyunca
Yanımızda
Ceketimizin dış cebinde taşınız
Göstererek açık alanlarda otobüslerde
Satır satır okuruz

Yenisi gelinceye kadar gün aralıklarında
Birer ikişer bir araya gelir
Ülkemizin
Ulusumuzun
Sorunlarını
Çözümlerini konuşuruz tartışınız
Büyük bilgiler özentisiyle
Dövüşmeden vuruşmadan

Katıksız ülke sevgisi
Katıksız insan sevgisi
Katıksız yurttaş sevgisi yüreklerimizde
Yüreğimizi koyarsınız ülkümüze

Oturmak için
Devrimleri kendi yerine
Koymak için kendi yoluna
Oturmak için
Kalkınmayı doğru temele
Uygulamak için
Halkçılığı
Devletçiliği
Doğru yolda
Doğru temelde

Saldırıdan kurtarmak için madenleri
Yağmadan kurtarmak için ormanları
Koruma için öğretim birliğini
Yaşamak
Yaşatmak için laikliği
Özgürlüğü
Demokrasiyi

Kurtulmak için Ortaçağ karanlığından
Kalmaması için ülkemizde
Tek bir aç
Tek bir açık kişi
Koymak için
Düzeni düzene

Sonra özele döneriz
Henüz öğrencisi olduğumuz
Mesleğimize döneriz
Ormanları konuşur tartışınız

Ağaçlandırmayı
Orman kaçakçılığını
Zulümden
Baskıdan kaçmış
Dağlara
Orman içlerine sığınmış
Orman köylülerini
Akla gelen tüm ormancılık sorunlarını

Bilgiliymişiz
Etkiliymişiz
Yetkiliymişiz
Karar sahibi yöneticilermişiz gibi
tartışınız
Çözümler üretiriz

Tamamına yakını
Köylerden
Kentlerin varoşlarından gelen bizler
Biz İstanbul Üniversitesi Orman
Fakültesi'nin öğrencileri
Gazete dağıtıcısı Mahmut'un dilindeki
gibi
Gönlündeki gibi
Yonacağımızı
Yani yontup atacağımızı düşünürdük
Bildiğimiz tüm kötülükleri
Tüm çirkinlikleri
Haksızlıkları
Boşaltabileceğimizi sanırdık
Toplum yapısındaki tüm cerahatleri

Yüreğimiz pır pır ederdi
İskelede beklerdik
Duraklarda buluşurduk
Büyükdere Caddesi'nde el ele yürürdük
Bentlerde
Fatih Ormanı'nda özgürce dolaşırdık

Her ağaç bir öğretmendi
Öğrenirdik
Her yaprak her tomurcuk
Açan her çiçek
Ötüşen her kuş her böcek
Bir parçamızı
Aşkı söylerdi
Aşkı yaşırdı
Aşkı yaşırdık birlikte
Ayrırmazdık birini diğerinden
Sevdamızın
Memleket sevdası
Sevgili sevdası

Biz yontmaya çalışırken sistemin
bozukluklarını
Biz koymaya çalışırken düzeni düzene
Düzen dümdüz etti bizi
Biz sistemi değil
Sistem yonttu bizi
Malzeme yaptı çoğumuzu kendi
düzenine
Kendi bozuk düzenine

Yon...Yon... dedi emekçi Mahmut
Yonamadık
Mahmutlara mahcubuz
Zaman azgın geldi
Bedenimiz yoruldu
Dayanamadı beynimize
İhanet etti gönlümüze

Umutumuz sorunun sahibidir
Onlar çok
Onlar binlerce

Osman GÖKÇE

19.04.2020

<http://osmangokce.net>
wp/2020/04/19/yon/

Şiirler

İnsanlık Erdemi

Ben ağacım
Ama bir canım.
Kesersen görmezsin
Akan kanımı,
Damlayan gözyaşımı.

Yakarsan,
Ağlarım
Duymazsın sesimi!

Zira,
Kaplamıştır
Rant hırsı
Her yanını,
Anlayamazsın bir can aldığını.

Kuş sesleri
Derelerin çağlıtı
Rüzgârın şarkısı
Sana bir şey söylemez.

Yoksun kalmışsın
Doğa sevgisinden,
Öğrenmemişsin
Ağacın
İnsanla eş değer taşıdığını.

Bilmelisin ki,
Rant
Duygu değil
Kör bir ihtirastır sadece

Oysa
Bir de Sinop'tan
Sarp'a uzan,
Gör
Yeşille maviyi kaynaştıran
İlahi tabloyu.

İn Toroslara,
Hisset
Asırlık çamların, çınarların
Gövdesine dolanan
Sarmaşıklarla
Aşk sergilediğini!

Ulaş
Sarıkamış'a,
Bak
Çamların
Mimari çizgilerine

Bekle
Bir sabah
Kemer ormanlarında,
Seyret
Güneşin doğuşunu,

Gönlüne işle
Çıldırta
Renk alemini

Sonra
Yüreğinin sesini dinle;
Bırak baltayı,
Kaldır dozeri.
Söndür ateşi,
Tüm güzellikleri
Yumak yap vicdanında!

Vazgeç
Beton dökmekten,
Yeşili karartmaktan,
Sen de ulaş
Yaşam bitmeden
İnsanlık ERDEMİNE!

Unutulmasın,
Affedilmeyecektir
Ülkeyle ihanet edenler
Evrensel suçlular.

Ferruh ATBAŞOĞLU

Yargıtay
Orman Hukuku Dairesi
Onursal Başkanı

9.10.2019

Olmak Olgusu

Haydi öyle olsun
tepsi düzlüğünde kilometrelerce uzansın
toprak
taşınma korkusu yok diyelim
yağışlarla
rüzgarlarla
odundan değil yapacak yakacak da
olabilecek miyiz ormansız

Ne yapacağız havasız
kim temizleyecek solüğümüzü
söndürecek miyiz bunca bacayı
kim çevirecek karbondioksidi oksijene
hangi buzdolabına sığdıracağız kutup
buzullarını
hangi duvarları çekeceğiz okyanus baskınlarına
düşündük mü hiç

Gün mü başlar kuş ötmeden
sağır olmaz mı kulaklarımız sessizlikten
açışını görmeden yaprağın
nereden bileceksin baharın geldiğini
kaç bakımlıktır ki ekin yeşili
değil
fantezi değil
gözsüz kulaksız kalmak var

Nereden bakarsan bak
bulamazsın
savunamazsın
ormansız bir yaşam yoktur

Gel şimdi dağları düşün

HÜSEYİN ÖZDEMİR

05/03/1989-Trabzon

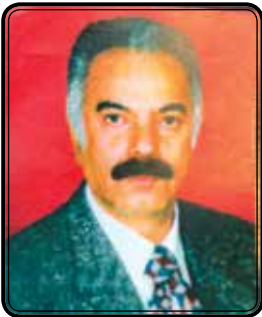
(2004.de Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunlar
Ar. Der. Or.Tek. Der. Dergilerinde yayınlandı)

Vefat Eden Üyelerimiz

Ferit OKUR

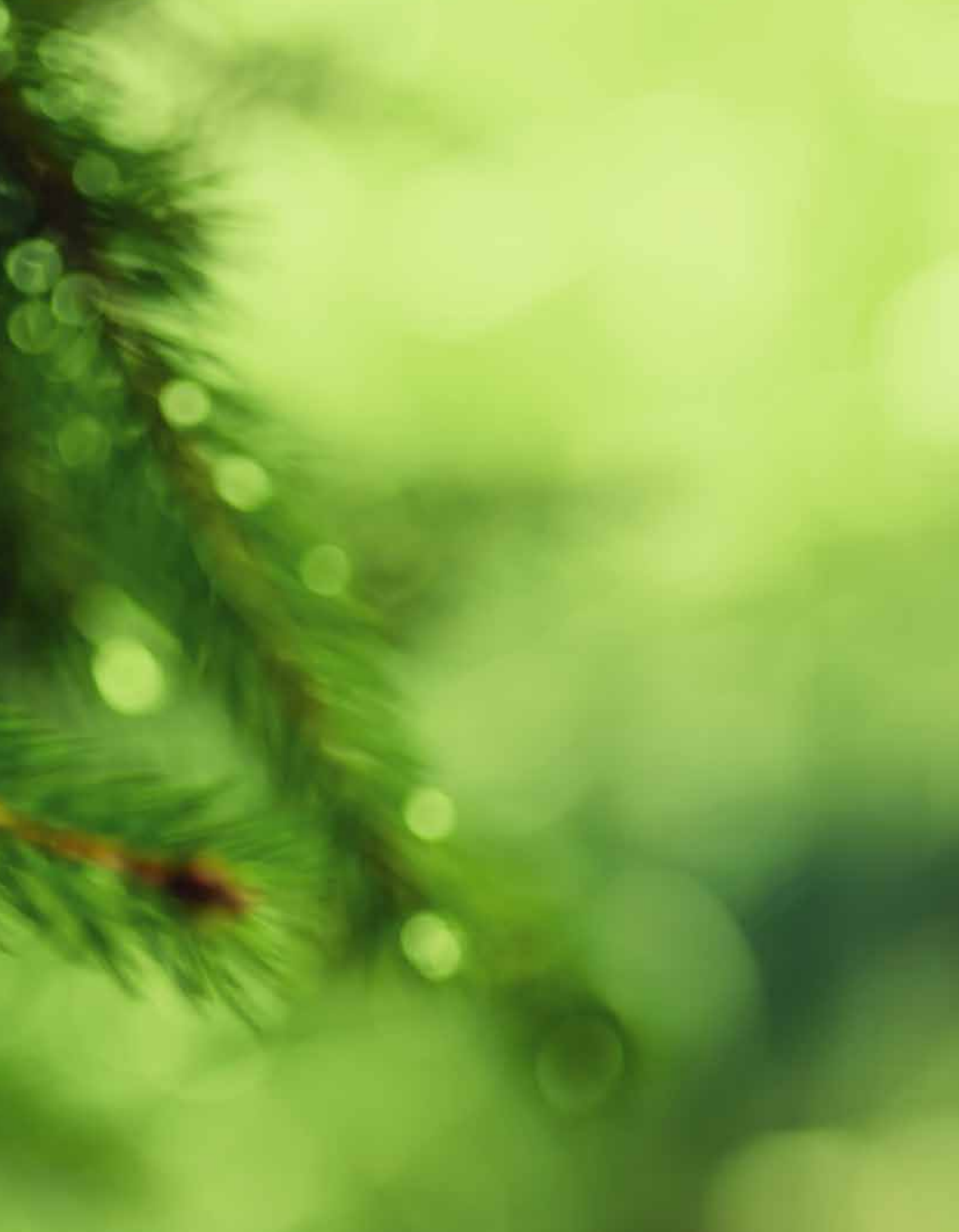
Çine – 1963
İ.Ü. Orman Fak. – 1985
Muğla – 05.03.2020

Hayati CAFEROĞLU

Erzurum – 1949
Orman Tekniker Okulu – 1971
İzmir – 31.03.2020

*Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize
Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslek kamuoyumuza başsağlığı dileriz.*

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Tuna Caddesi No:5/8

Kızılay / Ankara

T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64

www.ormancilardernegi.org

Türkiye Ormancılar Derneği

@ormancilarderne

turkiyeormancilardernegi

Üyelik Aidatları İçin

Türkiye Ormancılar Derneği
Ziraat Bankası - Yenışehir Şubesi
Şube Kodu 471

IBAN TR25 0001 0004 7139 7751 3950 02 (TL)

Hesaplarımıza yaptığınız
üyelik aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle
herhangi bir masraf alınmayacaktır.

Derneğimizin yıllık üyelik aidatı 60 TL'dir

